

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**KORUPCIJA IN ZAUPANJE V DRŽAVNE INSTITUCIJE V
SLOVENIJI – EMPIRIČNA ANALIZA**

Ljubljana, junij 2012

MOJCA REPNIK ANŽLIN

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Mojca Repnik Anžlin, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Korupcija in zaupanje v državne institucije v Sloveniji – empirična analiza, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Adriano Rejc Buhovac.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 22. 6. 2012

Podpis avtorice:

KAZALO

UVOD	1
1 KORUPCIJA V JAVNEM SEKTORJU.....	4
1.1 Opredelitev korupcije in javnega sektorja	4
1.2 Oblike in ravni korupcije	5
1.3 Korupcija glede na različna področja javnega sektorja	9
1.3.1 Politika.....	9
1.3.2 Sodstvo	10
1.3.3 Policija.....	11
1.3.4 Šolstvo	12
1.3.5 Zdravstvo	13
1.3.6 Javna uprava	13
2 VZROKI ZA NASTANEK KORUPCIJE	14
3 ORGANI ODKRIVANJA IN PREGONA KORUPCIJE	18
3.1 Najpomembnejši organi odkrivanja in pregona korupcije v Sloveniji	19
3.1.1 Komisija za preprečevanje korupcije	19
3.1.2 Policija in Nacionalni preiskovalni urad	20
3.1.3 Računsko sodišče Republike Slovenije	21
3.2 Mednarodne organizacije in sodelovanje na področju boja proti korupciji.....	22
3.2.1 Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj – OECD	22
3.2.2 Svet Evrope – GRECO.....	22
3.2.3 Svetovna banka.....	23
3.2.4 Organizacija Združenih narodov	24
3.2.5 Organizacija Transparency International.....	24
4 ODNOS JAVNOSTI DO KORUPCIJE IN POLICIJSKA STATISTIKA V ZVEZI S KORUPCIJSKIMI KAZNIVIMI DEJANJI	25
4.1 Izsledki javnomnenjskih raziskav o stanju korupcije v Sloveniji.....	25
4.2 Prijave Komisiji za preprečevanje korupcije	29
4.3 Policijska statistika v zvezi z gospodarsko kriminaliteto in korupcijskimi kaznivimi dejanji	30
5 KORUPCIJA IN ZAUPANJE V DRŽAVNE INSTITUCIJE	31
5.1 Opredelitev zaupanja v državne inštitucije.....	31
5.1.1 Izsledki raziskav o zaupanju v državne institucije v Sloveniji.....	32
5.1.2 Tožbe proti državi.....	32
5.1.3 Zaupanje v pravno državo in sodstvo	33
5.2 Vpliv korupcije na zaupanje v državne inštitucije.....	34

5.3	Vpliv (ne)zaupanja v državne institucije na korupcijo.....	36
6	EMPIRIČNA ANALIZA POVEZANOSTI ZAZNANE KORUPCIJE IN ZAUPANJA V DRŽAVNE INSTITUCIJE.....	38
6.1	Analiza zaznane korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009.....	41
6.1.1	Opis raziskave.....	41
6.1.2	Opis vzorca in zbiranja podatkov.....	41
6.1.3	Korupcija v Sloveniji v obdobju 2002–2009.....	41
6.1.3.1	Izkušnje s korupcijo.....	42
6.1.3.2	Ocena problema korupcije v Sloveniji.....	43
6.1.3.3	Razširjenost korupcije in sprejemanje podkupnin v javnih službah v obdobju 2002–2009.....	44
6.1.3.4	Izkušnje s korupcijo po posameznih poklicnih skupinah ali aktivnostih.....	45
6.1.3.5	Prijava korupcije.....	46
6.1.3.6	Organ, kateremu bi anketiranci prijavili primer korupcije.....	47
6.2	Analiza zaupanja v državne institucije v Sloveniji v obdobju 2002–2009.....	48
6.2.1	Opis raziskave.....	48
6.2.2	Opis vzorca in zbiranja podatkov.....	48
6.2.3	Metodološko pojasnilo.....	49
6.2.4	Analiza zaupanja v državne institucije v obdobju 2002–2009.....	49
6.2.4.1	Zaupanje v Vlado RS.....	50
6.2.4.2	Zaupanje v Državni zbor RS.....	51
6.2.4.3	Zaupanje v sodišča.....	52
6.2.4.4	Zaupanje v policijo.....	53
6.2.4.5	Zaupanje v slovensko šolstvo.....	54
6.2.4.6	Zaupanje v slovensko zdravstvo.....	55
6.3	Analiza povezanosti korupcije in zaupanja v državne institucije v letu 2012.....	57
6.3.1	Metodologija raziskave.....	57
6.3.2	Rezultati raziskave.....	59
6.3.2.1	Vprašanja o korupciji.....	59
6.3.2.2	Vprašanja o zaupanju v državne institucije.....	61
6.3.3	Korelacijska analiza.....	62
6.3.4	Regresijska analiza.....	63
6.4	Razprava.....	71
	SKLEP.....	72
	LITERATURA IN VIRI.....	74
	PRILOGE	

KAZALO SLIK

Slika 1: Rezultati raziskav: Indeks percepcije korupcije (CPI) v obdobju 2000–2011 za Slovenijo.....	27
Slika 2: Prijave Komisiji za preprečevanje korupcije v obdobju 2004–2010.....	29
Slika 3: Korupcija in zaupanje v državne institucije v državah članicah OECD.....	40
Slika 4: Izkušnje s korupcijo v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina in odstotki	42
Slika 5: Ocena problema korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina	43
Slika 6: Ocena problema korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009, v odstotkih	44
Slika 7: Razširjenost pojava korupcije in sprejemanja podkupnin v javnih službah v obdobju 2002–2009, v odstotkih	45
Slika 8: Prijava korupcije v obdobju 2002–2009, v odstotkih.....	47
Slika 9: Komu bi prijavili primer korupcije, v obdobju 2002–2009, v odstotkih.....	48
Slika 10: Zaupanje v državne institucije v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina	50
Slika 11: Zaupanje v Vlado RS v obdobju 2002–2009, v odstotkih.....	51
Slika 12: Zaupanje v Državni zbor RS v obdobju 2002–2009, v odstotkih.....	52
Slika 13: Zaupanje v sodišča v obdobju 2002–2009, v odstotkih.....	53
Slika 14: Zaupanje v policijo v obdobju 2002–2009, v odstotkih	54
Slika 15: Zaupanje slovensko šolstvo 2002–2009, v odstotkih	55
Slika 16: Zaupanje slovensko zdravstvo 2002–2009, v odstotkih.....	56
Slika 17: Ocena korupcije in zaupanje v državne institucije v obdobju 2002–2009	57
Slika 18: Izkušnje s korupcijo (N=437)	59
Slika 19: Ocena problema korupcije v Sloveniji (N=435).....	60
Slika 20: Razširjenost korupcije in sprejemanje podkupnine v javnih službah (N=437) ..	60
Slika 21: Vzroki za korupcijo (N=436).....	61
Slika 22: Komu bi prijavili primer korupcije (N=252)	61
Slika 23: Zaupanje državnim institucijam v Sloveniji	62

KAZALO TABEL

Tabela 1: Izkušnje s korupcijo po poklicnih skupinah oziroma aktivnostih (v odstotkih) .	46
Tabela 2: Zaupanje državnim institucijam v obdobju 2002–2009	49
Tabela 3: Značilnosti proučevanega vzorca anketirancev	58
Tabela 4: Korelacijska matrika	63
Tabela 5: Korupcija in zaupanje v državne institucije.....	65
Tabela 6: Zaupanje v državne institucije in korupcija	69

UVOD

Problematika korupcije pri nas in po svetu se kaže v različnih negativnih posledicah. Korupcija povzroči državi velike stroške (na primer višje stroške investicij v primerih korupcije v postopkih javnega naročanja, izvajanje nepotrebnih investicij idr.), poslabša se kakovost dela državnih institucij, politično odločanje postane nepredvidljivo in spodkopava pravni red države (Dobovšek, 2000, str. 1073). Med ekonomisti najbolj prevladuje mnenje, da korupcija zavira gospodarsko rast – s tem ko posamezniki ponujajo (ne)materializirane podkupnine državnim uradnikom, ustvarjajo prakso, po kateri bo na primer odobritev določene licence namerno odložena, dokler podkupnina ne bo ponujena; s tem se najprej znižuje zaupanje v politične organe oblasti, nato pa tudi v apolitičen (strokovni) del celotnega državnega aparata (Mauro, 1995, str. 681).

Uslaner (2001, str. 6) ugotavlja, da prosta konkurenca in demokratizacija družbe zmanjšujeta prisotnost korupcije in posledično nezaupanje med ljudmi. V svojih preučevanjih ugotavlja, da imajo spremembe v zaupanju in koruptivnih dejanjih mnogo skupnega in so kot take pomembne pri razlagi vpliva korupcije na socialni kapital in posledično na stabilnost demokracije v državi. Korupcija vodi tudi v pretirano regulacijo trga, zlasti je nevarno omejevanje prostega pretoka kapitala in s tem omejevanje konkurence med potencialnimi investitorji. Države z več korupcije imajo tudi več tatvin in davčnih utaj. Korupcija načenja politično stabilnost in učinkovitost sodnega sistema.

S strani medijev smo vsakodnevno obveščeni o novih aferah korupcije v sodstvu, med poslanci ter drugimi javnimi funkcionarji v državi. Glede na poročanje v medijih imamo državljani občutek, da je največ korupcije ravno v javnem sektorju, kar privede tudi do splošnega nezaupanja državljanov v državne institucije.

Najobsežnejša raziskava o korupciji v svetu, ki jo je objavila nevladna organizacija Transparency International, je pokazala, da v Sloveniji zelo malo ljudi zaupa svoji vladi in politikom. Osem od desetih ljudi pravi, da so politične stranke podkupljive ali zelo podkupljive, najbolj koruptivna po mnenju anketirancev pa sta parlament in javna uprava (Dnevnik, 2010). Po podatkih Politbarometra se v zadnjem letu (od oktobra 2010 do oktobra 2011) večini institucij zmanjšujejo povprečne ocene zaupanja (na lestvici od 1 do 5). Najnižjih ocen so deležne politične stranke (zmanjšanje z 2,32 na 1,95), za njimi Vlada RS (z 2,38 na 2,01), Državni zbor RS (z 2,50 na 2,13) in predsednik Vlade RS (z 2,47 na 2,23). Najvišje ocene zaupanja so namenjene vojski (s 3,60 na 3,54), šolstvu (s 3,35 na 3,30), zdravstvu (s 3,27 na 3,17) in predsedniku RS (s 3,36 na 3,09) (UMAR, 2012, str. 76).

Raziskava OECD je pokazala, da imajo države z nizko stopnjo zaznane korupcije (Danska, Finska in Švedska) visoko stopnjo zaupanja v državne institucije (podrobneje o raziskavi

na str. 36 tega magistrskega dela). Korelacija med korupcijo in zaupanjem v državne institucije je negativna in relativno visoka, saj znaša $-0,83$ (OECD, 2011, str. 92).

Skupna vzročnost oziroma povezanost, kjer korupcija spodkopava zaupanje v javne institucije in izmenično povzroča pogoje, ki so v prid korupcijskemu obnašanju, povzroča začaran krog, ki ohranja dejanja korupcije, stopnjo zaznane korupcije ter nizko stopnjo zaupanja v državne institucije (Kleser & Morris, 2008, str. 20).

Namen, cilji in hipoteza magistrskega dela. Namen magistrskega dela je opozoriti na vzajemno povezavo v zadnjem času dveh precej perečih družbenih pojavov v Sloveniji: zaupanja v državne institucije in korupcije. Za slednjo pogosto velja, da je med najpogostejšimi posledicami nezaupanja v državne institucije ter hkrati merilo kredibilnosti in legitimnosti delovanja države. S svojim prispevkom tako želim zapolniti vrzel v proučevanju korupcije in (ne)zaupanja v državne institucije, ki sta kot temi v strokovnih razpravah ter raziskavah javnega mnenja pogosto obravnavni predvsem pavšalno in ločeno.

Izhajajoč iz opisa obravnavane problematike je **cilj** magistrskega dela raziskati povezanost korupcije ter zaupanja v državne institucije. Z magistrskim delom želim preveriti, ali rast in razširjenost korupcije vplivata na stopnjo zaupanja v državne institucije v Sloveniji in tudi, ali zmanjšanje zaupanja v državne institucije povratno vpliva na (zaznano) korupcijo. **Temeljni hipotezi** sta tako:

- H1: Korupcija vpliva na zaupanje državljanov v državne institucije.
- H2: Zaupanje v državne institucije vpliva na korupcijo.

Pri tem gre pri statističnem preverjanju hipotez za zaznano korupcijo, merjeno na podlagi javnomnenjskih raziskav, v katerih anketiranci ocenjujejo velikost problema korupcije v Sloveniji.

Glede na dejstvo, da je vsesplošno mnenje v javnosti, da je pojav korupcije najobsežnejši v javnem sektorju, se bom v magistrskem delu osredotočila na korupcijo v javnem sektorju oziroma v državnih institucijah v Sloveniji.

Metode dela. Pri pisanju magistrskega dela sem uporabila več metod dela. V teoretičnem delu najprej uporabim analizo primarnih in sekundarnih virov (analizo znanstvene in strokovne literature tujih in domačih avtorjev s področja (zaznane) korupcije in zaupanja v državne institucije). Pri tem za predstavitev obravnavane tematike uporabim še metodo deskripcije, kjer se oprem na spoznanja o obravnavani temi, hkrati pa tudi komparativno metodo, s katero primerjam različne ugotovitve posameznih avtorjev domačih in tujih raziskav o korupciji in zaupanju v državne institucije, opravljenih na evropski oziroma mednacionalni ravni. Ob zaključku teoretičnega dela prikažem še uradno policijsko

statistiko v zvezi s koruptivnimi kaznivimi dejanji, statistiko državnega pravobranilstva v zvezi s tožbami proti Republiki Sloveniji ter prakso Komisije za preprečevanje korupcije. Na podlagi preliminarnih zaključkov in spoznanj, ki izhajajo iz teoretičnega okvirja magistrskega dela, sem oblikovane hipoteze preverila v empirični raziskavi. Empirični del magistrskega dela sprva temelji na sekundarni analizi javnomnenjskih raziskav Stališča o korupciji in Politbarometer (mesečna raziskava), in sicer je analiza obeh raziskav izvedena za časovno obdobje 2002–2009¹. Iz teh dveh raziskav so prikazane in analizirane spremenljivke, ki merijo zaznane korupcijo v Sloveniji in zaupanje državljanov v državne institucije v Sloveniji. V nadaljevanju empiričnega dela predstavim rezultate primarne raziskave o zaznani korupciji ter zaupanju anketirancev v državne institucije, izvedene s spletnim anketiranjem. Na podlagi analize rezultatov v zaključku pripravim korelacijsko analizo povezanosti in regresijsko analizo odvisnosti proučevanih spremenljivk. Omenjena analiza je izvedena s pomočjo statističnega programa SPSS (verzija 18) ter orodij za delo s preglednicami (Microsoft Excel 2007).

Zasnova dela. Magistrsko delo ima šest poglavij. V prvem poglavju opredelim pojem korupcije in pojavnost le-te v javnem sektorju, v nadaljevanju predstavim oblike in ravni korupcije, prisotnost korupcije v javnem sektorju in področja javnega sektorja, ki so najbolj izpostavljena tveganju za nastanek korupcije. Sledi poglavje, kjer opredelim vzroke za nastanek korupcije. Tretje poglavje je namenjeno organom odkrivanja, preprečevanja in pregona korupcije. Opisana so prizadevanja nekaterih domačih, mednarodnih institucij ter institucij Evropske unije v boju proti korupciji. Odnosi javnosti do korupcije s prakso protikorupcijske komisije ter policijsko statistiko v zvezi s korupcijskimi kaznivimi dejanji so strnjeni v četrtem poglavju. V petem poglavju uvodoma opredelim zaupanje v državne institucije, v nadaljevanju pa izpostavim vpliv korupcije na zaupanje v državne institucije ter tudi obraten vpliv (ne)zaupanja v državne institucije na korupcijo. Sledi najobsežnejše poglavje – empirična analiza povezanosti zaznane korupcije in zaupanja v državne institucije, ki v prvem delu temelji na analizi raziskav Stališča o korupciji ter Politbarometer v obdobju 2002–2009. V drugem delu empirične analize predstavim rezultate primarne raziskave zaznave korupcije in zaupanja v državne institucije, na podlagi katere s pomočjo korelacijske ter regresijske analize preverim hipotezi magistrskega dela. Na koncu sledita razprava in sklep, kjer odgovorim na hipotezi magistrskega dela in povzamem glavne ugotovitve teoretičnega in empiričnega dela naloge.

¹ Raziskave Stališča o korupciji so bile namreč izvedene le v obdobju 2002–2009, v zadnjih letih pa se Komisija za preprečevanje korupcije kot naročnik ni odločila za naročilo oziroma izvedbo tovrstne raziskave.

1 KORUPCIJA V JAVNEM SEKTORJU

Ko govorimo o korupciji v javnem sektorju, običajno mislimo na kazniva dejanja, ki so povezana z dajanjem in sprejemanjem daril, zaradi katerih prejemnik darila, nagrade ali tudi kakšne druge koristi opravi ali opusti kakšno uradno dejanje. V širšem, življenjskem pomenu pa se utrjuje prepričanje, da gre pri korupciji v javnem sektorju predvsem za zlorabo javnega položaja za pridobitev koristi zase ali za koga drugega (Tratnik, 1999, str. 15).

1.1 Opredelitev korupcije in javnega sektorja

V literaturi zapisane opredelitve korupcije bi lahko v grobem delili na take, ki prisotnost korupcije proučujejo le z vidika javnega sektorja, in druge, ki korupcijo zaznavajo tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju.

Rubins in Kinsella (2005, str. 22) govorita o korupciji takrat, ko javni uslužbenci zahtevajo plačilo oziroma druge koristi za delo, ki bi ga sicer morali opraviti skladno s svojimi zadolžitvami. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (Ur. l. RS, št. 45/2010, 26/2011, 30/2011, v nadaljevanju ZIntPK) korupcijo opredeli takole: »Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega«. Transparency International opredeljuje korupcijo kot neprimerno in nezakonito bogatenje uradnikov javnega sektorja ali njihovih bližnjih zaradi zlorabe zaupanih jim pooblastil javne službe (OECD, 2008, str. 23). Svetovna banka je korupcijo opredelila kot zlorabo javnega položaja za doseganje privatnih koristi (Tanzi, 1998, str. 8). Van Duynova (v Dobovšek, 2008, str. 32) definicija korupcije pa se glasi: »Korupcija je nepoštenost in pristranskost pri sprejemanju odločitev. To je, ko oseba v zasebni ali javni sferi, ki naj sprejeme neko odločitev, pristane na to, da bo v zameno za nagrado ali obljubo oziroma pričakovanje nagrade zavestno odstopila od vnaprej določenih kriterijev (ali to zahtevala od drugega), ki bi jo morali voditi pri tem odločanju, pri tem pa skriti motiv, ki je v resnici vplival na odločitev, ne more biti del uradne obrazložitve, zakaj je do takšne odločitve prišlo.«

Javni sektor je področje družbenega udejstvovanja, v katerem deluje upravni sistem kot celota, financira pa se iz proračunskih sredstev, ker deluje v javnem interesu. **Javna uprava** je natančneje opredeljena s sistemskimi sklopi državne uprave (vladne službe, ministrstva, izpostave in upravne enote), lokalne samouprave (občine) in javne službe (Dobovšek, 2002, str. 43). Javni sektor predstavlja državno in nedržavno upravo oziroma skupnost (ali sistem ali organiziranost institucij), ki opravlja naloge v javnem interesu in se financira iz določenega davkoplačevalskega proračuna. V javni sektor sodijo državna

uprava, javne službe in lokalna samouprava (Vidmar, 2002, str. 5). Javna uprava in javni sektor sta medsebojno povezana pojma oziroma še več – gre za dve plati iste medalje: javna uprava upravlja javni sektor, slednji pa je pod njenim vodstvom in nadzorom. Naloga javne uprave je izvrševati oblast, izvajati javne službe in druge javno pomembne dejavnosti tudi v območju t. i. javnega sektorja (Bohinc, 2005, str. 31).

1.2 Oblike in ravni korupcije

Glede na dejstvo, da se korupcija pojavlja na različnih področjih, je smiselna opredelitev korupcije tudi glede na delovno okolje oziroma glede na sektorje, v katerih nastaja.

Korupcija lahko poteka (Dobovšek, 2000, str. 107):

- znotraj javnega sektorja: korupcija med javnimi uslužbenci je težko prepoznavna, saj gre za prikrite primere korupcije, ki navzven niso vidni (na primer razne oblike preferiranja in nudenja uslug),
- med javnim in zasebnim sektorjem: to je najpreprostejša oblika korupcije, s katero želi zasebnik pridobiti storitev, do katere ni upravičen, ali pa jo želi imeti hitreje, kot je to v navadi, in zato ponudi katero koli obliko korupcije,
- med javnim sektorjem in politiko: na tej ravni se korupcija kaže predvsem v obliki vračanja uslug na osebni ravni,
- v zasebnem sektorju: korupcija se kaže v obliki pogodb in kršitev poslovnih navad za pridobitev gospodarskih koristi,
- med zasebnim sektorjem in politiko: najpogostejša oblika take korupcije je podkupovanje koristi strank,
- znotraj politike: najbolj prepoznavne oblike korupcije so razna prikrivanja in zakrivanja napak, nepotizem in podobno.

Značilnosti korupcije v javnem sektorju so (Dobovšek, 2002, str. 45):

- Korupcija je proces, v katerega sta vpleteni najmanj dve osebi, od katerih je najmanj ena zaposlena v javnem sektorju.
- Korupcija je vedno namenska.
- Korupcija predstavlja nedovoljeno zlorabo javnega interesa za zasebno korist.
- Korupcija je kršenje moralne norme.
- Korupcija je kršenje pravne norme.
- S korupcijo se rušijo temelji demokratičnega razvoja, pravne države in vladavine prava.

Najpogosteje uporabljena oblika korupcije je prav gotovo podkupovanje, zato so v nadaljevanju navedene temeljne skupine podkupovalnih oblik, kot jih v svojem delu razvršča Hrastelj (2001, str. 158):

- Olajševalna plačila ali »pospeševanje posla« (angl. *greasing the wheels*); njihov namen je, da sicer legalne zadeve hitreje stečejo.
- Korupcijska plačila (angl. *graft*) odločujoče vplivajo na pridobitev posla v primerjavi z drugimi ponudniki. V tem primeru gre za nelegalna dejanja in velike zneske. To je pogost primer korupcije kot zlorabe tistih, ki odločajo, še posebej v primerih velikih investicijskih del ter nakupov letal in orožja.
- Izsiljevanje (angl. *extortion*) je naslednja skupina oblik podkupovanja, ki jo uvrščamo med pasivne oblike korupcije.

Z vidika časovne dinamike je bistvena lastnost podkupovanja ta, da pod določenimi pogoji teži k širjenju, v končni fazi pa posledično k epidemiji, ki jo lahko primerjamo z epidemijo nalezljive bolezni, kotalečo se sneženo kepo ali s priliko o širjenju gnilobe z enega samega gnilega jabolka na vsa ostala. V tem skrajnem primeru govorimo tudi o t. i. spiralnem širjenju podkupovanja. Tako naletimo na geometrijsko prisposodbo spirale: tokrat gre za negativno spiralo korupcijske okužbe. Ob tem se zastavlja vrsta vprašanj: Je scenarij širitve nujen? Katere so strukturne prvine pojava, ki takšno širjenje spodbujajo? Do katere točke se lahko korupcijska spirala (lahko) razširi? (Jager, 2005, str. 120)

Kot navaja Jandosova (v Dobovšek, 2002, str. 47), se korupcija lahko pojavlja na mikro, srednjem in makro nivoju. Takšna delitev omogoča, da lahko po pregledu razširjenosti korupcije v družbi ocenimo, na katerem nivoju se korupcija nahaja in v kakšni obliki.

Korupcija na mikro nivoju se pojavlja v obliki majhnih daril javnim uslužbencem za doseganje zelenih uslug, ki pa bi jih ti morali storiti že po svoji dolžnosti. Najbolj razširjena je med uslužbenci, ki delajo z dokumentacijo in izdajajo dovoljenja. Takšna korupcija zajema javne uslužbence nižjih nivojev, višina korupcije ne dosega povprečne mesečne plače uslužbenca, darilo pa je ponavadi bolj osebne narave. Nevarno je, da se tovrstna korupcija lahko zelo razširi – ljudje lahko postanejo do takšne korupcije tolerantni in tako le-ta postane del vsakdanjih običajev. Moralno se takšna korupcija opravičuje z nizkimi plačami in prizadevanjem uslužbencev za rešitev zadeve.

Korupcija na srednjem nivoju zajema javne uslužbence na višjem nivoju. Najbolj razširjena je takšna korupcija na lokalnem nivoju, kjer se s pooblastili lokalnih veljakov ustvarja politika lokalne skupnosti. Korupcijo ponujajo manjši podjetniki ali interesne skupine, z njo pa se dosega ustrezni predpisi in rešitve, ki so v pristojnosti srednjega nivoja javnih uslužbencev. Za zlorabo svoje pristojnosti uslužbenci dobijo večja darila, ki dosega velikost nekaj do več deset povprečnih plač, odvisno od tega, koliko oseb je

vpletenih in koliko dokumentacije in uslug je treba pridobiti. Javnost takšno korupcijo ocenjuje kot nepošteno in nemoralno, zato do te vrste korupcije tudi ni tolerantna.

Na makro nivoju je korupcija povezana z vladnimi naročili, sklepanjem večjih pogodb, večjimi deli v državi, kot so ceste in infrastruktura, ter ostalimi večjimi investicijami. Tisti, ki odloča o danem pooblastilu, lahko s korupcijo zasluži doživljenjsko plačo. V tovrstno korupcijo so vpleteni vodilni v večjih podjetjih ali monopolih ter najvišji, ki odločajo v državnih institucijah in politiki. Takšne vrste korupcija je bolj ali manj tabu tema v vseh družbah, vpliv na družbo pa je velik. Stroški se enormno povečujejo, kakovost pa je slaba. Tako se namesto zdrave konkurence, temelječe na kakovosti, ceni in inovaciji, pojavljata korupcija in nepotizem, kar lahko vodi v razpad gospodarstva (Dobovšek, 2002, str. 46–48).

Za lažje razumevanje korupcije so v nadaljevanju predstavljene vrste korupcije, ki so v določeni meri povezane z zgornjo opredelitvijo nivojev korupcije (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011a, str. 1–2):

- Administrativna korupcija ali birokratska korupcija (nekateri jo poimenujejo tudi »cestna korupcija«) se izraža v klasičnih oblikah dajanja in jemanja podkupnin v manjših zneskih ali nedovoljenih daril s strani javnih uslužbencev »nižjega ranga« pri nudenju ali izvajanju javnih storitev (običajno gre za »vsakodnevno« manjšo korupcijo v interakcijah med prebivalstvom in javnim sektorjem na področju policije, šolstva, zdravstva, v inšpekcijskih postopkih in pri pridobivanju različnih upravnih dovoljenj).
- Korupcija belih ovratnikov obsega politično korupcijo, nedovoljeno lobiranje, zlorabe pooblastil za osebno korist s strani menedžerjev, korporacij, funkcionarjev in uradnikov na visokih položajih (na državnem in lokalnem nivoju) ter visoke nedovoljene koristi. Ključni element korupcije belih ovratnikov je vpletenost pomembnih nosilcev javnih pooblastil (ali moči vodilnih posameznikov v gospodarstvu) v povezavi s kapitalskimi interesi z ozadji organiziranega gospodarskega in javnofinančnega kriminala. V kazenskopravnem smislu se visoka korupcija kaže v kaznivih dejanjih podkupovanja v javnem in zasebnem sektorju, nedovoljenem posredovanju, zlorabi pooblastil ter različnih oblikah kršitev predpisov s področja financiranja političnih strank, lobiranja ipd.
- Sistemska, organizacijska oziroma institucionalna korupcija je:
 - vsako doseganje ali ustvarjanje normativnih, institucionalnih, statusnih ali postopkovnih pogojev oziroma okoliščin zaradi onemogočanja ali pridobivanja koristi uradnim in drugim fizičnim ali pravnim osebam v škodo javnih sredstev,
 - vsaka druga oblika izkoriščanja normativnih, institucionalnih, statusnih ali postopkovnih pristojnosti, nekonsistentnosti ali neusklajenosti, vključno z neupoštevanjem ali neodzivanjem na uradne ugotovitve in pozive pristojnih nadzorstvenih organov,

- vsako ponavljajoče ali trajajoče opuščanje uporabe nadzorstvenih in samoregulativnih postopkov ter ukrepov zaradi onemogočanja ali pridobivanja koristi zase ali za druge osebe v škodo javnih sredstev ali javnega interesa.

Pri sistemski korupciji, katere omejevanje je za Slovenijo ključno, je treba dodatno opredeliti, da gre za stanje, ko posamezniki ali interesne skupine (z vidika interesov organiziranega kriminala, kapitala, interesnih skupin oziroma združb, oblasti) ustvarijo okolje, v katerem načrtno in sistematično izkoriščajo institucionalne organizacijske, kadrovske ali druge mehanizme moči za uresničevanje koruptivnih, nezakonitih, neetičnih, kriminalnih in drugih podobnih namenov in ciljev. Za pripravljalo fazo tega stanja so značilni bolj ali manj izrazito zanemarjanje ali zmanjševanje pomembnosti pravnih in etičnih norm, pojavljanje in razvoj manjših interesnih skupin, ki se hočejo okoristiti na račun drugih, nameščanje teh zastopnikov na javne funkcije, nezakonite in neetične zahteve uradnim osebam pri opravljanju njihovih javnih nalog, spodkopavanje medsebojnih odnosov, ustvarjanje okolja strahu, sumničenja, negotovosti ipd., z vsem tem pa tudi razkrajanje notranje kulture organizacije, institucije in nenazadnje sistema. To sčasoma ustvari globok prepad in konflikt med deklariranimi institucionaliziranimi vrednotami na eni ter prikritimi koruptivnimi nameni in cilji vplivnih posameznikov in skupin na drugi strani. To je stanje, v katerem institucija in sistem navzven sicer dajeta videz, da še naprej delujeta v skladu s predpisi, uradno politiko, poslanstvom in cilji, v resnici pa sta notranje razklana, zaradi česar je delovanje v takšnih okoliščinah škodljivo za javno dobro, uresničevanje javnega interesa in poslanstva pa je bistveno manj učinkovito in manj uspešno. Takšno stanje slej kot prej privede do grobih kršitev temeljnih načel pravne in socialne države, ogrožanja človekovih pravic in temeljev demokratičnega družbenega reda. To je okolje, v katerem institucija oziroma sistem dejansko postaneta ujetnik-plen (angl. *state capture*) posameznikov, interesnih skupin oziroma klik, ki delujejo v lastnem, ozkem interesu. Zunanji znaki takšnega stanja v državnih institucijah se kažejo kot zelo nizka raven integritete, preglednosti ter odgovornosti za pravno varovane in etično utemeljene vrednote demokratične družbe, po drugi strani pa kot zelo nizka raven zaupanja javnosti v institucije (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 2).

Na tem mestu velja tudi poudariti, da je administrativno korupcijo in celo korupcijo belih ovratnikov mogoče uspešno omejevati preko sistematičnega in učinkovitega delovanja preiskovalnih in pravosodnih organov, z ustreznimi notranjimi nadzornimi in preventivnimi mehanizmi ter ustreznim vodenjem javnega sektorja. Omejevanje sistemske korupcije pa zahteva celovit in sistematičen odziv na vseh področjih javnega in političnega življenja – v krepitvi institucij pravne države, politične in pravne kulture, integritete delovanja javnega sektorja ter odgovornosti korporativnega upravljanja in delovanja (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 2).

1.3 Korupcija glede na različna področja javnega sektorja

Korupcija je v različnih oblikah prisotna na vseh ravneh v državi. Najnevarnejša so tista področja javnega sektorja, ki so izpostavljena večji družbeni in politični moči.

Iz letnega poročila o delu Komisije za preprečevanje korupcije (v nadaljevanju Komisija) za leto 2010 je razvidno, da se je največ prijav domnevno korupcijskih ravnanj nanašalo na vodenje upravnega in civilnega postopka, glede na merjenje pojava korupcije po posameznih področjih delovanja javnih institucij pa je bilo največ (73) prijav domnevno korupcijskih ravnanj povezanih z delom funkcionarjev. Sledila so domnevno korupcijska ravnanja v lokalnih samoupravnih skupnostih (65 primerov), na področju javnih razpisov (62), pri zaposlovanju v javnem sektorju (51), v gradbeništvu (47), na področju zdravstva (22) ter pri delu sodišč (21). Iz letnega poročila Komisije za leto 2010 je tudi razvidno, da je Komisija tega leta izdelala in objavila 33 načelnih mnenj, od katerih je bilo 29 o ravnanjih, ki ustrezajo definiciji korupcije. Iz vsebinske analize omenjenih 29 mnenj izhaja, da je bilo največ korupcijskih ravnanj storjenih na področju javnih naročil oziroma pri drugih javnih razpisih – v letu 2010 je bilo 12 tovrstnih primerov. Sledijo področje zaposlovanja in pravic iz delovnega razmerja v javnem sektorju (8 primerov), področje razpolaganja s stvarnim, zlasti nepremičnim premoženjem države in občin (6 primerov), 5 primerov na zdravstvenem oziroma farmacevtskem področju in prav tako 5 primerov na področju izobraževanja, šolstva in športa itd. (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 24–26).

V nadaljevanju sledi predstavitev področij javnega sektorja, ki so glede na statistiko protikorupcijske komisije in objave v medijih najbolj izpostavljena tveganju za nastanek korupcije.

1.3.1 Politika

Povezava med korupcijo in politiko je že dolgo znana, vendar relativno slabo raziskana. Amundsen (2006, str. 4) poudarja, da se politična korupcija dogaja na najvišjih nivojih političnega sistema, kjer se sprejemajo odločitve o razdeljevanju narodnega bogastva in ustvarjajo pravila igre. Ohman in Zainulbhai (2009, str. 111) razlagata, da politična korupcija nastopi, ko izvoljeni voditelji zlorabijo zaupano moč za osebno ali skupinsko obogatitev ali za ohranitev moči.

Korupcija je tako danes postala sistem nadziranja in kontrole, ki parlamentarno demokracijo omejuje na vsakem koraku. Poslanci se z njo srečujejo vsakodnevno, saj so podjetja pripravljena za njihove protiusluge veliko plačati in poslanci se takšnim skušnjavam pogosto težko uprejo. Na srečo ne moremo za vsakega poslanca reči, da ravna tako, saj so med njimi tudi takšni, ki svoj položaj vidijo drugače in le-tega ne izkoriščajo za nezakonito bogatenje (Dobovšek, 2008, str. 45). V politiki se korupcije poslužujejo tisti, ki

jih privlači osebna in ne splošna korist. To povzroča ogorčenje in jezo prebivalcev ter posledično uničuje njihovo zaupanje v institucije in samo državo. Tovrstna korupcija direktno uničuje demokracijo, ker pretrga vez zaupanja med prebivalci oziroma državljani in politično elito, ki državo vodi (Šimac, 2004, str. 11).

Politična korupcija se v svojih najhujših oblikah od navadne razlikuje v tem, da skuša politična oblast (vladajoča elita) celotno odločanje v družbi podrediti sebi in svojim koristim. To pomeni, da skuša v skrajni posledici legalizirati svoje početje. To je seveda možno le, ko politična oblast postane absolutna, do česar v določeni meri pride v različnih totalitarnih sistemih. Politična korupcija v demokratični družbi je zato omejena na zlorabo politične oblasti za koristi posameznika ali politične skupine. Zlasti pogosta je politična korupcija v povezavi s porabo proračunskega denarja pri postopkih javnega naročanja ter financiranju političnih strank. Pogosto je povezana tudi z organiziranim kriminalom. Kaj je vzrok in kaj posledica, je težko presoditi, vseeno pa je verjetno organiziran kriminal tisti, ki išče politično kritje in podporo za nemoteno delovanje. S podkupninami, grožnjami in drugimi sredstvi skuša pridobiti pomoč in varstvo politike oziroma preprečiti ustrezno reagiranje pravnega sistema (Kranjc, 2000, str. 298).

Politiki pogosto odobravajo in podpirajo obsežne investicijske projekte, kot so na primer izgradnja cest, avtocest, industrijskih obratov, pristanišč ter drugih vidnih projektov, ki prispevajo k ugledu javne podobe. Žal pa politiki s tem, ko dajejo prednost opaznim, stroškovno obsežnim investicijskim projektom, zapostavljajo politično manj atraktivne investicije (nujna vzdrževalna dela na različnih objektih, razvoj in izobraževanje). Končni rezultati omenjenih dejanj so povečan delež stroškov javnih investicij v celotnem proračunu, manjša produktivnost javnih investicij ter potrebe po znižanju stroškov v drugih sektorjih zaradi proračunskih omejitev. Politična korupcija je tako običajno vezana na projekte, ki zahtevajo velik obseg kapitala.

1.3.2 Sodstvo

Neodvisnost sodstva, zlasti od političnih in gospodarskih vplivov, je ključnega pomena za preprečevanje korupcije v državi in integriteto pravosodnih funkcionarjev. Za razliko od zakonodajne in izvršilne oblasti sodstvo namreč nima »politične moči« in ne »oboroženih divizij«, da takšno početje samo odvrne. Moč sodstva je v njegovi ustavno zajamčeni neodvisnosti, integriteti pravosodnih funkcionarjev in zaupanju javnosti v sodne odločitve. Predstavniki zakonodajne in izvršilne oblasti pa bi zato morali pomen neodvisnosti in javnega zaupanja v sodstvo ter integritete pravosodnih funkcionarjev za demokracijo, vladavino prava in pravno državo razumeti in si prizadevati, da mu ne škodujejo. V okolju, v katerem demokratični primitivizem predstavnikov zakonodajne ali izvršilne veje ter celo civilne družbe dobesedno tekmuje v spodkopavanju javnega zaupanja v sodstvo, je težko pričakovati, da bo lahko sodstvo samo uspelo premagati notranje težave in okrepiti integriteto sodnih funkcionarjev (Kečanović, 2010).

Korupcija v sodstvu se lahko pojavi v dveh oblikah (Zalar, 2000, str. 1054):

- kot nedovoljena pospešitev ali zaviranje sodnih postopkov,
- kot sprejeta odločitev v sodnem postopku, ki ne temelji na nepristranskim ocenjevanju dejstva tistega, ki odloča.

Korupcija sodne veje oblasti je poseben problem. Specifičnost korupcije sodstva je namreč v tem, da sodstvo po eni strani že po svoji definiciji simbolizira nepristranskost in sterjenje k pravičnosti, po drugi strani pa je sodstvo edini instrument, s katerim je mogoče preveriti in popravljati odločitve, ki so v nasprotju z veljavnim pravom. Dokler ima pravni subjekt možnost, da se obrne na nepristransko sodišče in po sodni poti doseže svojo pravico, korupcija ne more ogroziti pravnega sistema. V tem pogledu je korupcija sodstva za delovanje in obstoj pravnega reda gotovo najhujša in najusodnejša oblika korupcije. Pomeni namreč kršitev enakosti pred zakonom kot tudi zlorabo zaupanja v pravo (Kranjc, 2000, str. 291). Čeprav je v boju proti korupciji glavna težava v dokazljivosti koruptivnih dejanj, pa je tudi primer korupcije v sodstvu lahko zelo zapleteno dejanje oziroma domneva. Sodne odločbe so v praksi takšne, da z izreko le-te praviloma ni zadovoljna vsaj ena stran. Zato tudi ni izključeno, da nezadovoljna stran svoj neuspeh, največkrat tudi neutemeljeno, pripisuje dejanjem korupcije.

Teoretično podlago za pojav korupcije v sodstvu potrjujejo tudi nekatere empirične raziskave. Center za neodvisnost sodnikov in pravnikov pri mednarodni komisiji pravnikov je v raziskavi v 48 državah, zaključeni z letnim poročilom z naslovom »Napad na sodstvo«, ugotovil prisotnost korupcije v 30 anketiranih državah (Zalar, 2000, str. 7). Tudi Svetovna banka v povzetku svojih empiričnih raziskav ugotavlja prisotnost korupcije v sodnih sistemih (World Bank, 2000, v Zalar, 2000, str. 7). Možnost obstoja korupcije v sodstvu pa je začelo previdno priznavati tudi samo sodstvo.

1.3.3 Policija

Policijsko delo je zelo samoiniciativno in hkrati prisilno, poteka pa običajno daleč od oči nadrejenih, ponavadi v navzočnosti prič, za katere velja, da so precej nezanesljive. Policijsko delo je zaradi tega polno priložnosti za različne nepravilnosti, med drugim tudi za korupcijo, ki je zelo problematična predvsem zaradi narave izkoriščanja policijskih pooblastil za osebno bogatenje. Integriteta slovenske policije je sicer relativno visoka, zaupanje ljudi v policijo pa je sicer nižje, kot je evropsko povprečje, vendar je še vedno višje od zaupanja v vojsko, sindikate ali parlament (Vidiki korupcije v Sloveniji, 2002, str. 35).

Odkar obstaja policija, obstaja tudi policijska deviantnost. Vseeno so se v vrstah policije znašli posamezniki, skupine ali celo enote, ki so prekršili načela svojega poklica. Hujši primeri policijske brutalnosti, zlorab položaja ali korupcije se – tako pri nas kot v svetu –

še vedno znajdejo v središču pozornosti javnosti, še več pa je primerov, za katere javnost nikoli ne izve. Sicer je res, da primere deviantnosti najdemo tudi v drugih poklicih, vendar pa je policijska deviantnost še zlati zaskrbljujoča iz dveh razlogov. Prvič gre za deviantnost tistih, katerih naloga je, da bi jo preprečevali. In drugič: deviantnost je lahko še posebej nevarna v poklicu, katerega pripadniki imajo pravico uporabiti sredstva prisile – vse do smrtonosnih sredstev – in ki imajo dostop do cele vrste zaupanih podatkov o posameznikih (Pagon, 2000, str. 158).

Za policijsko korupcijo Pagon in Lobnikar (2001, str. 86) menita, da vsebuje štiri dejavnike:

- zlorabo policistovega položaja ali pooblastil z namenom pridobitve osebne koristi,
- vsako ravnanje policista, ki ogrozi ali bi lahko ogrozilo njegovo zmožnost korektnega, doslednega in nepristranskega opravljanja nalog,
- zaščito nedovoljenih dejanj in njihovih storilcev pred policijskim ukrepanjem, ne glede na to, ali policist za to dobi uslugo ali ne,
- aktivnosti policista, usmerjene v omogočanje delovanja ali druge dejavnosti neki osebi in onemogočanje poslovanja ali dejavnosti drugi osebi.

1.3.4 Šolstvo

Zanimivo je dejstvo, da je korupcija znotraj šolstva tem večja, čim višja je stopnja izobrazbe, ki jo ustanova omogoča. Tako je v osnovnih in srednjih šolah relativno manj korupcije, kot jo je na fakultetah. Tu so predvsem pogosti primeri prejemanja podkupnine za uspešno opravljanje izpita posameznih »bogatih« študentov. Težava je v koruptivnosti določenih profesorjev ter šolske uprave in tudi pomanjkljivem financiranju s strani države, ki pripelje do pojavov korupcije (Dossier korupcije, 2004).

Univerze veljajo za nekakšen pristan za mlade ljudi. Ne glede na to, kako nezanesljiva je politična situacija ali kako slabo gospodarstvo, investicije v izobraževanje običajno ostajajo nedotakljive. Nedavne ugotovitve kažejo, da so izobraževalni sistemi lahko enako pokvarjeni in podkupljivi kot drugi vladni in gospodarski sektorji. Poštenost in nepristranskost, vrednoti, ki sta včasih veljali za univerzalni odliki univerzitetnih sistemov, danes spodrivajo interesi določenih posameznikov, družin, etničnih skupin in institucij. Visoko šolstvo je lahko koruptivno, in sicer z nezakonitimi naročili dobrin in storitev, kršitvami pri opravljanju rednih funkcij (sprejemih, ocenjevanjih, diplomah, nastanitvah in akademskih izdelkih), neprimernim ravnanjem strokovnih delavcev (podporami družinskim članom, spolnimi zlorabami, pristranskostmi pri ocenjevanju, raziskovalnim plagiatorstvom ipd.) ter goljufanjem pri plačilu dajatev in uporabi univerzitetne lastnine. Korupcija v izobraževanju je univerzalen pojav, vendar se oblike korupcije razlikujejo od regije do regije. Korupcija negativno vpliva tudi na kakovost samega študija. Univerze

postanejo drage, profesorji pa zavoljo podkupnin dajejo višje ocene tudi manj usposobljenim študentom (Heyneman, 2011).

1.3.5 Zdravstvo

Korupcija v zdravstvu je pojav, ki je ne glede na državno ureditev vedno obstajal. Mnogi nikoli ne dočakajo zdravljenja, ali pa je le-to počasno in nekakovostno, medtem ko zaradi korupcije bogatejši in uglednejši člani družbe pridejo na vrsto prej, se jim zdravniki bolj posvetijo in podobno. Korupcija je najbolj pogosta v primerih, ko za raznovrstne operacije in preglede prihaja do preskakovanja vrste čakajočih.

Ravnanje zdravstvenih delavcev natančno opredeljuje Kodeks medicinske deontologije Slovenije (Zdravniška zbornica Slovenije, 1997), ki zdravnika vpenja med bolnika in družbo, v kateri živi in dela. Omenjeni kodeks korupcijo opredeljuje kot hud deontološki prekršek. Deontologija namreč zdravnika obvezuje, da ni zdravnik le takrat, ko je ob svojem bolniku, ampak 24 ur na dan in 365 dni na leto. Kodeks prav tako določa, da se zdravnik v mejah svoje poklicne dejavnosti zavaruje proti odškodninskim zahtevkom. Vsaka neposredna ali posredna publiciteta, ki nima vzgojnovarstvenega in izobraževalnega cilja, je za zdravnika prepovedana. Zdravnik se tako ne sme okoriščati z nagradami za pospeševanje farmacevtskih, kozmetičnih in drugih izdelkov. Kodeks zdravniku tudi prepoveduje, da zahteva ali sprejema nagrade mimo ustaljenih pravil.

Korupcija je v slovenskem zdravstvu prisotna. Najbolj pogosto se z njo srečujemo pri pospešitvi določene zdravstvene storitve, nabavi medicinskega in nemedicinskega materiala ter nakupu zdravil, torej predvsem na mestih, kjer javni sektor sodeluje s privatnim. Vzroke za kazniva dejanja predstavljajo omejena sredstva za zdravstvo, njihovo nepravilno porazdeljevanje, organizacija zdravstvenega sistema ter neučinkovit nadzor s strani Ministrstva za zdravje Republike Slovenije (Sedej, 2003, str. 39).

Kot kažejo rezultati ankete, ki jo je po naročilu časopisne hiše Dnevnik izvedla agencija Ninamedia, se o korupciji v zdravstvu večinoma govori v povezavi z gradnjami in opremljanjem bolnišnic. 34,6 % vprašanih meni, da je korupcija glavni problem slovenskega zdravstva (Hostnik, 2011).

1.3.6 Javna uprava

V sodobni družbi javna uprava postaja tisti dejavnik, ki tako ali drugače odločilno posega in vpliva na vsa družbena dogajanja. Prav zaradi navedenega je uprava dovzetna za korupcijo, ki posega v vse sfere družbenega življenja. Zaradi nevarnosti, ki jo korupcija predstavlja za vsako državo, je pomembno, da država sprejme ukrepe, ki bodo zavarovali njeno upravo pred korupcijo. Uprava ima namreč neposreden stik z državljani, ki si preko podobe državne uprave ustvarijo sliko o državi (Dobovšek, 2008, str. 42).

Poročila EUMAP (angl. *EU Monitoring and Advocacy Program*) v zvezi s posameznimi državami potrjujejo široko razširjene zaznave, da je korupcija v javni upravi resen problem. K temu med drugim prispevajo tudi neuspeh v zvezi z reformo tako občutljivega področja, kot je podeljevanje licenc, neuspeh v zvezi z izkoreninjenjem patronaže pri imenovanjih, pomanjkanje učinkovitih postopkov za pritožbo zoper upravne odločitve in neuspeh glede preprečevanja razširjenih nasprotij interesov (Spremljanje pridruženja EU, 2002, str. 66). Še zlasti se problem korupcije pogosto pojavlja pri postopkih javnega naročanja, upravljanju stvarnega premoženja države ter drugih javnih razpisih. Ravno tako so primeri korupcije pogosti na nivoju lokalne oblasti, in sicer v postopkih izdajanja dovoljenj, področju urbanizma (prostorskega načrtovanja) ter gradbeništva, k čemur pripomorejo tudi vezi med lokalnimi podjetniki in uradniki. Navedeno utemeljuje tudi Škrabec (2011, str. 2–8) z analizo vseh zaključenih postopkov Komisije v času od njene ustanovitve v letu 2004 do sredine leta 2011. Iz njegovih ugotovitev je razvidno, da je Komisija v omenjenem obdobju v 138 primerih ugotovila, da obravnavana ravnanja na podlagi prijav suma korupcije ustrezajo definiciji korupcije. Pri tem je bilo največ elementov kršitev – korupcijskih ravnanj – identificiranih kot kršitev v postopku javnega naročanja (42 primerov), nato kot kršitev v postopku razpolaganja s stvarnim premoženjem (33 primerov), zaposlovanja (25 primerov), pri drugih razpisih pa je bilo 14 primerov itd. Največ omenjenih primerov se je zgodilo na državni ravni (64 %), manj na lokalni ravni (22 %) in najmanj v zasebnem sektorju (14 %).

V Prilogi 1 je podrobneje predstavljen primer korupcije v javni upravi pri najemanju stvarnega premoženja države.

2 VZROKI ZA NASTANEK KORUPCIJE

V nekaterih državah pogosto na stopnjo korupcije vplivata njihova tradicija in kultura. Obstajajo države, kjer so t. i. provizije del poslovnih običajev in se jih upošteva kot stroške poslovanja. Korupcija je lahko odvisna od ekonomske razvitosti držav. Ponudba in povpraševanje po koruptivnih dejanjih naj bi bili večji v manj razvitih družbah, kjer privatna in javna sfera nista jasno razmejeni. Po drugi strani pa je razrast korupcije tudi posledica nagle modernizacije, kjer so koruptivna dejanja način hitre pridobitve bogastva ter moči. Na stopnjo korupcije lahko vplivata tudi struktura države in njen politični sistem. Demokratične države, ki izvajajo svobodne volitve in imajo večje število neodvisnih medijev, ki povečujejo možnost odkritja korupcijskih dejanj, imajo nižjo stopnjo korupcije. Po drugi strani lahko decentraliziran sistem vodenja državnih uradov pripelje do zmanjšanja kontrole, kar daje državnim uradnikom večje možnosti za koruptivna dejanja. Po mnenju nekaterih naj bi na korupcijo vplivala tudi velikost proračuna. Več denarja je na voljo, večja je možnost korupcije pri njegovi porabi. Politične institucije, ki podpirajo kontinuiteto in se izogibajo menjavi političnih strank na oblasti, lahko povzročijo razrast korupcije, prav tako je mogoče, da bodo tisti, ki bodo na oblasti kratek čas, bolj nagnjeni k

čimprejšnjemu akumuliranju bogastva. Politika države na to prav tako vpliva: ekonomije, v katerih je prisotno močnejše reguliranje gospodarstva s strani države, so bolj nagnjene k razrastu korupcije, saj obstaja možnost nastanka monopolov. Do koruptivnih dejanj bo najverjetneje prišlo tudi tam, kjer različne omejitve in vladna intervencija vodijo do nastanka presežnih dobičkov. Na stopnjo korupcije pa zagotovo vplivajo tudi višina plač državnih uradnikov, etične norme in prisotnost konkurence na trgu, ki jo prinese odprtost za tuje investicije (Treisman, 1998, str. 399–457; Mauro, 1998, str. 11).

Ko prihaja do koncentracije moči, koruptivnega povezovanja gospodarstva, politike, sodstva in drugih pomembnih akterjev v državi, govorimo o sistemski korupciji, ki je zaradi svojih specifičnih značilnosti najtežje obvladljiva. Značilnosti sistemske korupcije so navedene že v predhodnem poglavju, zato so v naslednjem odstavku strnjeni vzroki za nastanek te korupcije.

Med ključne dejavnike tveganja za nastanek sistemske korupcije mednarodne institucije, teorija in praksa uvrščajo naslednje dejavnike (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 8):

- obstoj gospodarskih monopolov, kartelov in omejena konkurenca,
- velike državne in lokalne infrastrukturne projekte,
- politično obremenjene procese ekonomske liberalizacije in privatizacije,
- majhno verjetnost odkritja in kaznovanja (šibkost in pomanjkanje prioritet nadzornih institucij ter organov odkrivanja in pregona),
- dolgotrajne sodne postopke,
- institucionalno in politično negotovost (povezano s krizo, volitvami in nizkim zaupanjem v institucije države in političnega sistema),
- neizdelan ali prenormiran sistem javnega naročanja s šibkim dejanskim nadzorom,
- nedodelan sistem notranjih revizij glede smotrnosti (ne samo skladnosti s predpisi) porabe javnega denarja,
- šibkost nadzornih organov v gospodarstvu in nezadostno korporativno kulturo na področju skladnosti poslovanja,
- politizacijo ali netransparentno privatizacijo medijskega prostora,
- neučinkovit in netransparenten sistem financiranja podjetništva s strani finančnih institucij,
- vpliv lobijev na zakonodajni proces ter
- netransparentnost javnih institucij oziroma nezadosten sistem dostopa do informacij.

Komisija za preprečevanje korupcije ocenjuje, da so v Sloveniji v večji ali manjši obliki podani oziroma vidni vsi zgoraj naštetih elementi (z izjemo zadnjega). Sicer pa velja opozoriti na specifično Slovenijo, kjer drugače od drugih (post)tranzicijskih držav in večine članic Evropske unije (v nadaljevanju EU) obstajajo znaki, da sistemska korupcija krepi

administrativno korupcijo in korupcijo belih ovratnikov in ne obratno. Po mnenju Komisije v Sloveniji razlog za administrativno korupcijo nista revščina ali izrazito nizke plače javnih uslužbencev. Je pa sistemska korupcija nevarna za nadaljnjo blokado razvoja in krepitev socialne in dohodkovne, posledično pa tudi pravne in vse večje premoženjske neenakosti prebivalstva. Prav tako v Sloveniji naj ne bi bili priča izrazito šibki pravni državi, ki bi sama po sebi omogočala razrast sistemske korupcije in korupcije belih ovratnikov, ampak je težnja obrnjena: sistemska korupcija onemogoča optimalen razvoj pravne države. Ta ocena upošteva, da je v ozadju izstopajočih kazalcev administrativne korupcije, ki jih zaznava Komisija, dejansko politična oziroma kar sistemska korupcija. Kot primere je mogoče navesti področje priprave nekaterih predpisov s področja gospodarstva in finančnih instrumentov, problem prostorske ureditve, poslovanje na področju gradbeništva in sprememb namembnosti zemljišč, financiranje menedžerskih odkupov, prevzeme s strani finančnih ustanov v večinski lasti ipd. Glede na vse se ocenjuje, da se v Sloveniji srečujemo s pomembnim upadanjem zaupanja med vsemi družbenimi, političnimi in gospodarskimi akterji, kar destabilizira celoten družbeni, pravni, politični in gospodarski ustroj države. Sestavni del zaupanja v razmerju do političnih in gospodarskih akterjev predstavlja občutenje prebivalstva, da je v državi vse več korupcije. Zaznave Komisije pri njenem delu ter podatki mednarodnih ustanov kažejo, da ugotovitve o razširjanju korupcije v Sloveniji v njeni sistemski obliki tudi držijo in so skrajno zaskrbljujoče (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 9).

Nastanek korupcije pogosto pogojujejo dejavniki, kot so pojav priložnosti, od katere bodo imeli udeleženci neko korist, majhna verjetnost odkritja tega dejanja oziroma majhna verjetnost kaznivih sankcij s strani odgovornih ter prevelika pooblastila in premalo odgovornosti uradnih oseb. Vse to je strjeno v enačbi korupcije: $K = R + P - O$, kjer K predstavlja korupcijo, R ekonomsko rento oziroma korist, ki jo bo prineslo dejanje korupcije, P predstavlja moč pooblastil uradnih oseb, O pa pomeni odgovornost za dejanja. Navedena enačba nakazuje pogoje, ugodne za razrast korupcije v javnem sektorju (Klitgaard, 1998, str. 4):

- večja kot imajo javni uslužbenci pooblastila in manjša kot je njihova odgovornost, večja je verjetnost, da bo prišlo do koruptivnega dejanja,
- več kot je zakonov, pravil in administrativnih omejitev v državi, bolj ko so postopki kompleksni in manjša ko je transparentnost, večje so možnosti generiranja ekonomske rente in koristi.

V bivših komunističnih državah je pomemben vzrok korupcije tudi »dediščina komunizma«. Komunistični sistemi so uporabljali korupcijo kot sredstvo za utrjevanje oblasti, gradili so sisteme – kleptokracijo, ki so za lastno preživetje temeljili na korupciji. To je zapustilo dediščino vzorcev obnašanja, ki nikakor ne služijo vzpostavitvi dobro delujočih demokracij ali kultur, ki korupcijo obsojajo. Najbolj pogosti so naslednji vzorci obnašanja (Tratnik, 1999, str. 30–37):

- tradicija obsežne korupcije na visokih položajih in majhna korupcija na nizkih položajih,
- nezaupanje v državo,
- občutek prekomerne svobode in neupoštevanje družbenih norm pri ljudeh glede izigravanja države (»občutek premagovanja sistema«),
- široko razvit sistem klijantalizma in oblik izmenjav, ki poteka mimo formalnih političnih ter birokratskih norm, ter
- korupcija v zasebnem sektorju kot nadomestek za pošteno konkurenco.

Širjenje korupcije. Širjenje korupcije v državnih institucijah nekateri pisci opisujejo kot bolezen, ki se v državnih institucijah pa tudi v družbi nasploh širi z vrha navzdol (Dobovšek, 2002, str. 49). Razlogi za pojav in širjenje korupcije v Sloveniji so predvsem v razgradnji vrednot v novo razvitih in razvijajočih se demokracijah, pomanjkanju notranjega nadzora, neenakosti pred zakonom, nemoralnosti posameznikov v javnem življenju, nesposobnosti nadrejenih itd. Takšno vedenje posledično lahko privede do splošnega nezaupanja do državnih institucij ter ustvari nespoštljive odnose državljanov do zakona (Dimic, 2007, str. 53).

Propad komunističnih režimov je za seboj pustil spremenljiv institucionalni okvir, za katerega lahko rečemo, da je bil delno nepopisan list, hkrati pa so se pojavili različni procesi institucionalnih sprememb in reform. Odstranitev starih in kompromitiranih institucij ter potrebe po oblikovanju nove demokratične institucije so ustvarile dodaten prostor za širjenje korupcije. Nove in prenovljene institucije so potrebovale čas za razvoj in uveljavitev jasnih pravil delovanja. Poleg tega je morala tudi javnost razumeti in sprejeti nova pravila in norme. Toda zapleten prehod iz državnega planskega gospodarstva v tržno gospodarstvo – še posebno privatizacijo državnega premoženja – je ustvaril nove priložnosti za korupcijo (Ristei, 2010, str. 60).

Razvoj in širjenje korupcije po prepričanju Donatelle della Porta s firenškega univerzitetnega inštituta proizvajajo šibki nadzorni sistemi, politična kultura v nekaterih državah in oporečna morala. Poleg tega na širjenje korupcije po njenem mnenju vpliva predvsem dejstvo, da so oblike korupcije vse kompleksnejše, saj elite tako v javni upravi kot v zasebnem sektorju ustvarjajo mreže tajnih sporazumov oziroma mehanizmov popuščanja (STA, 2004).

Po sistemu učenja na napakah in posnemanja uspešnih posameznikov iz svojega okolja uspešna dejanja podkupovanja spodbujajo nova istovrstna dejanja. Posebej to velja v večini primerov, ko imata tako podkupovalec kot podkupljeni od dejanja korist, škodo pa trpi »le« družba kot celota. Kadar podkupovanje ostane neodkrito, začetni uspeh nadalje zmanjšuje zaviralni pomen morebitnih posameznikovih moralnih pomislekov. V tem se kažejo prvi nastavki mehanizma razraščanja, ki se lahko postopoma osamosvoji in začne

samozadostno vzdrževati samega sebe. Korupcijska razmerja med posameznikoma ali med skupinami lahko privedejo do dolgoročnejših vezi, ki ustvarjajo neke vrste partnerstvo, v katerem »partnerje« družijo tudi tovrsten kooperativni način deviantnega delovanja (Dey, 1989, str. 507, v Jager, 2005, str. 120). Poleg tega v določenih okoliščinah koruptivno partnerstvo širšega kroga ljudi lažje prikrije korupcijo, še posebej ker morajo biti slej ko prej na določeni stopnji vpleteni t. i. nadzorni posamezniki oziroma organi, kdor koli že v konkretnem primeru to vlogo igra. Širjenje partnerstva lahko omogoči ekonomijo obsega tovrstnih poslov in na ravni relativno manjše skupine vzpostavi učinkovito medsebojno neformalno nadzorstvo. Naposled se »uspešen in učinkovit« način koruptivnega delovanja posameznikov z enega področja njihovega delovanja prenese tudi na druga področja, na katerih delujejo, vse pa povzroča nadaljnjo širitev pojava. Gre za dinamičen proces, ki ga lahko primerjamo s pojavom »kritične mase«, ki se na primer kaže v izmenjavanju vstajanja in sedenja gledalcev na tribunah športnih prireditev. Ko v tem kontekstu število kršiteljev neke družbene norme (na primer sedenja na stolu med ogledom tekme ali čakanja na zeleno luč na prehodu za pešce) preseže neko »kritično maso«, postane v dani skupinski dinamiki sedenje na stolu ali čakanje na zeleno luč iracionalno početje. Skratka, v okolju, v katerem naraščanje števila podkupovalcev in podkupljenih zmanjšuje družbeno negativno vrednotenje, se vzporedno s tem zmanjšujejo tudi moralni stroški udeležbe v korupciji. Poledica tega pa je še več korupcije. Kot opisuje Dey, se korupcija širi, družbena stigmatizacija tovrstnih praks upada, kar spet pripomore k njeni nadaljnji širitvi. Na družbeno sceno vstopajo vedno novi in novi posamezniki, ki se na ta način okoriščajo. Bogastvo, ki ga razkazujejo, in njihov bahavi življenjski stil lahko spodkopljeta trdnost tistih, ki tovrstna dejanja zavračajo (Dey, 1989, str. 509, v Jager, 2005, str. 122).

3 ORGANI ODKRIVANJA IN PREGONA KORUPCIJE

Javno mnenje o skorumpiranosti politikov in odgovornih oseb v javnem in zasebnem sektorju na eni ter neuspešnost delovanja pri preprečevanju in odkrivanju korupcije na drugi strani je alarmantno. Razširjenost tega mnenja očitno izraža visoko stopnjo nezaupanja v politike ter uradne in odgovorne osebe javnega in zasebnega sektorja, hkrati pa nezaupanje v učinkovitost delovanja organov, ki so dolžni ali celo ustanovljeni prav za odpravljanje in omejevanje korupcijskih tveganj oziroma preprečevanje, odkrivanje in kazensko preiganje korupcije (Stare, 2012, str. 1). Odkrivanje in prijavljanje korupcije je pomembno zaradi onemogočanja nadaljnjega širjenja korupcije. V kolikor korupcijska dejanja odkrivamo in prijavljamo, korupcija nima podpore v družbi in se ne more širiti (Dobovšek, 2002, str. 49). V primeru neuspešnega boja proti korupciji pa se država sooča z nižjo gospodarsko rastjo, nižjimi investicijami, poglobljanjem revščine in neenakosti, neravnotežjem na področju davkov ter tudi neučinkovitim delovanjem javnih služb.

3.1 Najpomembnejši organi odkrivanja in pregona korupcije v Sloveniji

V Sloveniji imamo tri pravne akte, ki določajo pravno podlago za boj proti korupciji, in sicer:

- Kazenski zakonik (Ur. l. RS, št. 55/2008, 39/2009, v nadaljevanju KZ-1), ki med drugim opredeljuje t. i. korupcijska kazniva dejanja in odgovornost fizičnih oseb za ta dejanja;
- Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (Ur. l. RS, št. 94/2004 – UPB1, 65/2009, v nadaljevanju ZOPOKD), ki določa odgovornost pravnih oseb (tudi) za korupcijska kazniva dejanja; in
- Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (Ur. l. RS, št. 45/2010, 26/2011, 43/2011, 60/2011, v nadaljevanju ZIntPK), ki naj bi bil sistemski zakon za krepitev delovanja pravne države, za krepitev transparentnosti in integritete posameznikov in institucij javnega sektorja, za preprečevanje korupcije in odpravljanje nasprotja interesov ter drugih korupcijskih tveganj.

Za udejanjanje določb KZ-1 in ZOPOKD so v praksi zadolženi in odgovorni organi odkrivanja (policija) in pregona (državno tožilstvo ter pozneje sodni organi oziroma sodišča), ki izvajajo procesna dejanja na podlagi Zakona o kazenskem postopku (Ur. l. RS, št. 32/07 – UPB, 68/2008, 77/2009, v nadaljevanju ZKP) ter še nekaterih drugih procesnih zakonov. Za izvajanje in nadzor ZIntPK pa je pristojna Komisija za preprečevanje korupcije. Njena dejavnost sovпада z mehanizmi delovanja policije in kazenskega pravosodja v primeru nastanka situacije 145. člena ZKP, v skladu s katerim mora Komisija kot samostojen in neodvisen državni organ naznaniti oziroma vložiti kazensko ovadbo za uradno preganjana kazniva dejanja, če je o njih obveščena oziroma če kako drugače izve zanje oziroma jih zazna pri svojem delu.

3.1.1 Komisija za preprečevanje korupcije

Komisija za preprečevanje korupcije je samostojen in neodvisen državni organ, ki z namenom krepitev učinkovitega delovanja pravne države in preprečevanja njenega ogrožanja s koruptivnimi dejanji v okviru in na podlagi zakonov samostojno izvršuje pristojnosti in opravlja naloge, določene v ZIntPK in v drugih zakonih. Položaj samostojnega državnega organa je Komisija pridobila že z uveljavitvijo Zakona o preprečevanju korupcije (ZPKor) 1. januarja 2004, ki je bil v veljavi do 5. junija 2010, ko je začel veljati ZIntPK. Komisija izvaja nadzor in preiskuje primere sumov korupcije in drugih kršitev ZIntPK v okviru svojega drugega organizacijskega stebra – Službe za nadzor in preiskave. Služba se ukvarja s preiskavami sumov koruptivnih ravnanj in drugih kršitev, katerih obravnava je v pristojnosti Komisije, pooblaščenke za nasprotje interesov in pooblaščenke za lobiranje. Poleg tega se ukvarja tudi z zaščito prijaviteljev, nadzorom

nad nezdržljivostjo funkcij, omejitvami pri sprejemu daril, omejitvami poslovanja in nadzorom nad premoženjskim stanjem funkcionarjev. Predstavlja pa tudi generator za upravne in prekrškovne postopke. Ker je preiskovanje sumov korupcije praviloma učinkovitejše, če je vanj hkrati vključenih več institucij z različnimi pooblastili in pristojnostmi, Komisija na tem področju glede na potrebe posameznega primera sodeluje z organi odkrivanja in pregona ter vzpostavlja stike tudi z drugimi pristojnimi nadzornimi državnimi institucijami (Računskim sodiščem RS, inšpektorati ipd.). Komisija v okviru Službe za nadzor in preiskave izvršuje in opravlja tudi naloge za ugotavljanje sumov korupcije v konkretnih zadevah. Če Komisija v postopku obravnave ali ob zaključku obravnave konkretne zadeve ugotovi, da je prišlo do kršitev, ki ne sodijo v pristojnosti Komisije, slednja odstopi prijavo pristojnemu organu v nadaljnje reševanje. Če Komisija po zaključku obravnave konkretne zadeve ugotovi, da posamezno ravnanje uradne ali odgovorne osebe ustreza definiciji korupcije, o takšnem ravnanju oblikuje načelno mnenje ali ugotovitve o konkretnem primeru, ki jih objavi na svoji spletni strani (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011c).

Kadar prijave, ki jih prejme Komisija, vsebujejo sum kršitev, za obravnavo katerih Komisija ni pristojna, jih Komisija odstopi v nadaljnje reševanje pristojnim organom (na primer policiji, državnemu tožilstvu, inšpektoratom) z zaprosilom, da jo obvestijo o svojih ugotovitvah oziroma ukrepih. Če iz ugotovitev drugih organov, ki jih posredujejo Komisiji, izhaja, da bi obravnavano ravnanje lahko predstavljalo sum korupcije ali drugih kršitev, za obravnavo katerih je Komisija pristojna, slednja nadaljuje z obravnavo zadeve. Komisija tudi v skladu z Uredbo o sodelovanju državnega tožilstva, policije in drugih pristojnih državnih organov in institucij pri odkrivanju in pregonu storilcev kaznivih dejanj ter delovanju specializiranih in skupnih preiskovalnih skupin (Ur. l. RS, št. 83/2010) sodeluje s pristojnim državnim tožilcem, ki usmerja predkazenski postopek in ki oceni, ali je potrebno usmerjeno sodelovanje Komisije zaradi odkritja kaznivega dejanja ali storilca. Delovanje Komisije je torej primarno usmerjeno v preprečitev bodočih istovrstnih nepravilnosti, s čimer se krepi integriteta javnega sektorja ter zaupanje posameznikov v pravno državo (Selinšek, 2011, str. II – priloga).

3.1.2 Policija in Nacionalni preiskovalni urad

Ministrstvo za notranje zadeve je konec leta 2008 skupaj s policijo pričelo izvajati projekt konceptualnih sprememb organizacije in dela kriminalistične policije na državni in regionalni ravni, ki bi omogočile sistemski, trajnostni in kakovostni preboj na področju preprečevanja in preiskovanja najtežjih oblik gospodarske kriminalitete in korupcije ter drugih najhujših oblik kriminalitete, ki zahtevajo specializirana znanja. Na podlagi analiz in pregledov je bila ugotovljena ustreznost finskega modela nacionalnega preiskovalnega biroja, ki pa ga želi Slovenija še nadgraditi z multidisciplinarnim pristopom ter adaptiranim konceptom »one-stop office«. Tako naj bi imele specializirane preiskovalne skupine skupni sedež, kar omogoča tudi optimalno varovanje tajnih podatkov ter podatkov, ki so

pomembni za potek postopkov preiskav primerov. Nacionalni preiskovalni urad (v nadaljevanju NPU) je specializirana kriminalistična preiskovalna enota za odkrivanje in preiskovanje zahtevnih kaznivih dejanj s področij gospodarske in finančne kriminalitete ter korupcije na državni ravni; v določenih primerih obravnava tudi organizirane kriminalitete, kriminalitete, povezane z novimi informacijskimi tehnologijami (kiberkriminalitete), ter druge zahtevnejše oblike klasične kriminalitete. Obenem pa NPU vzporedno s kriminalističnim preiskovanjem posameznih kaznivih dejanj vodi tudi finančne preiskave z namenom identifikacije, izsleditve in zavarovanja premoženjske koristi, nastale s kaznivimi dejanji. Cilji ustanovitve NPU so odkriti za 20 % več kaznivih dejanj in vložiti za 80 % več obtožnic brez dopolnitve v obdobju dveh let ter zaseči 30 % več protipravno pridobljene premoženjske koristi (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Nacionalni preiskovalni urad, 2011).

Koncept NPU je evropsko primerljiv koncept; ne pomeni pa samo reorganizacije policije, temveč spremembo celotnega delovnega procesa, saj v delovnih skupinah ne sodelujejo le policisti, temveč tudi vrsta drugih strokovnjakov. V prvem letu delovanja je NPU dobro sodeloval z Računskim sodiščem RS, Komisijo za preprečevanje korupcije in Uradom za preprečevanje pranja denarja. Sodelovanje s tožilstvom je bilo zadovoljivo, si bo pa NPU še naprej prizadeval, da bi se državni tožilci vključili že v najzgodnejše faze preiskovanja kaznivih dejanj. Predlagal bo tudi ustanovitev specializiranih skupin za preiskovanje zahtevnih oblik gospodarskega kriminala, predvsem na področju davkov, finančnega poslovanja in vrednostnih papirjev, zaradi katerih je potrebno daljše usmerjeno delovanje več državnih organov in institucij pod vodstvom državnega tožilca. Njegova prednostna naloga bo tudi uspešen odvzem protipravno pridobljene premoženjske koristi storilcem kaznivih dejanj, pri čemer bi tudi v Sloveniji upoštevali priporočila evropskih nadzornih institucij in že uveljavljeno prakso večine evropskih držav glede zaplembe premoženja. Za učinkovito izvajanje teh ukrepov so potrebna tudi skupna usposabljanja preiskovalcev, državnih tožilcev in sodnikov (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, 2011, str. 7).

3.1.3 Računsko sodišče Republike Slovenije

150. člen Ustave Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33I/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004, 68/2006) določa, da je Računsko sodišče RS (v nadaljevanju Računsko sodišče) najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe. Računsko sodišče je pri svojem delu neodvisno in vezano na ustavo in zakon. Dejavnost Računskega sodišča je določena v Zakonu o računskem sodišču in zajema revidiranje poslovanja uporabnikov javnih sredstev in svetovanje. Računsko sodišče z neodvisnim in strokovnim delovanjem ne skrbi samo za pravočasno in kakovostno izpolnjevanje svojih zakonskih obveznosti, ampak skuša z usmerjanjem zmogljivosti na pomembna in tvegana področja javnega sektorja prispevati tudi k

pravilnejšemu in smotrnejšemu poslovanju uporabnikov javnih sredstev (Računsko sodišče, 2011, str. 9).

Vloga Računskega sodišča v zvezi z dejanji korupcije je predvsem preventivna. Njegove pristojnosti predstavljajo dobro osnovo za razkrivanja primerov korupcije. V primeru suma, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, mora Računsko sodišče o tem obvestiti policijo in to poročati pristojnim organom. Računsko sodišče nadzoruje tudi javne razpise za izvedbo dodeljenih naročil, kar predstavlja pomemben nadzor, saj je na področju javnega naročanja prisotne največ korupcije (Poročilo o Republiki Slovenji Skupine držav proti korupciji Greco, 2000, str. 11).

3.2 Mednarodne organizacije in sodelovanje na področju boja proti korupciji

Preprečevanje korupcije in boj proti njej sta učinkovita in uspešna le z usklajenim delovanjem mednarodnih organizacij in posameznih držav. Osrednji mednarodni akterji protikorupcijskega delovanja so Svet Evrope, Organizacija združenih narodov – predvsem Urad Združenih narodov za droge in kriminal (v nadaljevanju UNDOC), Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD) ter Svetovna banka.

3.2.1 Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj – OECD

Dne 17. 12. 1997 so ministri 34 držav, od katerih je bilo takrat 29 članic Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj, podpisali sporazum (angl. *Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions*), s katerim so se zavezali, da bodo v domačo zakonodajo vnesli prepoved dajanja podkupnin ne le domačim, temveč tudi tujim uradnikom. Hkrati so se obvezali, da podkupnina, plačana tujim uradnikom, ne bo več predstavljala možnosti znižanja davčne osnove (Obreja, Gasca & Politirnische, 2002, str. 20). Konvencija je začela veljati 15. februarja 1999, ratificiralo pa jo je 38 držav (OECD, 2009).

3.2.2 Svet Evrope – GRECO

GRECO – Skupina držav proti korupciji je telo Sveta Evrope, ki z oblikovanjem standardov na področju preprečevanja korupcije učinkovito vpliva na protikorupcijsko zakonodajo in politiko posamezne države članice. Skupina namreč z ocenjevalnim postopkom ocenjuje stanje tako na zakonodajni kot tudi na institucionalni in praktični ravni na nekem področju in nato na tej podlagi sprejme zelo konkretna priporočila, specifična za vsako državo posebej. Država jih mora potem izpolniti, sicer lahko tvega celo izključitev iz skupine. S tem mehanizmom učinkovito spodbuja države članice k sprejemu ustreznih protikorupcijskih ukrepov (Habjan, 2010b, str. 21).

Do zdaj je GRECO izvedel že dva kroga ocenjevanja Slovenije, ki sta se nanašala na:

1. Neodvisnost, specializacijo in načine, s katerimi so lahko nacionalni organi vključeni v boj proti korupciji, ter obseg in vsebino imunitet javnih uslužbencev pred odvzemom prostosti, pregonom itd. To je bila prva faza ocenjevanja, ki je potekala med letoma 2000 in 2002.
2. Premožensko korist, javno upravo in korupcijo ter pravne osebe in korupcijo. To je bila druga faza ocenjevanja, ki je potekala med letoma 2003 in 2006.

Od leta 2007 pri GRECO poteka tretji krog ocenjevanja, ki se nanaša na inkrimacije, kot jih določa Kazenskoppravna konvencija o korupciji, in transparentnosti financiranja političnih strank. V okviru tega kroga so bile kot posledica priporočil GRECO spremenjene nekatere določbe našega Kazenskega zakonika glede nekaterih koruptivnih kaznivih dejanj, zakonodaja, ki ureja financiranje strank in volilnih kampanj, pa še čaka na ustrezne spremembe, ki bi upoštevale priporočila GRECO.

GRECO je institucija, ki učinkovito, preko ocenjevanja držav članic na področju preprečevanja korupcije, dviguje standarde na področju preprečevanja in odkrivanja korupcije v državah članicah (Habjan, 2010a, str. 12).

3.2.3 Svetovna banka

Svetovna banka je organizacija, ki s svojim mednarodnim delovanjem precej pripomore k preprečevanju korupcije. Je ključni vir finančne in tehnične pomoči državam v razvoju. Poslanstvi Svetovne banke sta izkoreninjenje revščine in trajnostni razvoj. Leta 1997 je Svetovna banka pripravila poročilo (*Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank*), ki hkrati predstavlja njeno strategijo boja proti korupciji, ki jo izvaja na štirih področjih, in sicer: preprečevanje goljufij in korupcije znotraj projektov, ki jih financira Svetovna banka; pomoč državam, ki zaprosijo za pomoč Svetovne banke pri zmanjševanju korupcije; upoštevanje korupcije v razvojnih projektih, pri odločitvah o danih posojilih posameznim državam ter v svojih analizah in strategijah proti korupciji; podpiranje mednarodnih naporov pri zmanjševanju korupcije (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011e).

Svetovna banka je opredelila zahteve, ki jih morajo izpolnjevati kandidati, ki jim omenjena institucija odobri kredite oziroma pomaga financirati projekte. Banka zato z nadzorom ugotavlja, v kolikšni meri se predpisana pravila spoštujejo. Za nadzor porabi velik del svojih sredstev in časa, saj nadzoruje vsako kreditno operacijo in postopek razpisa ter izvedbe javnega naročila. Na podlagi nadzora je ugotovila, da je bilo kar 20 % danih kreditov zaradi korupcije nakazanih na privatne račune (Obreja et al., 2002, str. 15).

3.2.4 Organizacija Združenih narodov

Organizacija Združenih narodov (v nadaljevanju OZN, angl. *United Nations*) je mednarodna organizacija suverenih držav, ustanovljena po drugi svetovni vojni z namenom ohranjanja mednarodnega miru in varnosti, razvoja prijateljskih odnosov med narodi, spodbujanja socialnega napredka, boljšega življenjskega standarda ter človekovih pravic. V okviru OZN deluje Urad združenih narodov za boj proti drogam in kriminalu (angl. *United Nations Office on Drugs and Crime* – UNDOC), ki je vodilna mednarodna organizacija za boj proti mednarodnemu kriminalu ter uporabi in širjenju nelegalnih drog. Na področju preprečevanja korupcije v okviru Milenijske deklaracije usmerja in spodbuja globalno dejavnost v boju zoper korupcijo. Pomemben dokument na področju preprečevanja korupcije je Konvencija združenih narodov proti korupciji (angl. *Convention against Corruption*), katere glavni poudarki so usmerjeni v ukrepe preprečevanja korupcije (tako v javnem kot tudi v zasebnem sektorju), dosledno preganjanje in kaznovanje koruptivnih dejanj ter mednarodno sodelovanje na področju preprečevanja in boja proti korupciji. Ukrepi na področju omejevanja korupcije vključujejo model preprečevanja korupcije, ustanovitev protikorupcijskih organov v posameznih državah članicah, večjo transparentnost pri financiranju volilnih kampanj in političnih strank, preglednost in odgovornost na področju javnih financ, delovanje v skladu z etičnimi kodeksi uslužbencev, ustrezne disciplinske ukrepe, sodelovanje vladnih in nevladnih organizacij, ozaveščanje javnosti o korupciji ter mednarodno sodelovanje na vseh področjih boja proti korupciji. Konvencija zahteva tudi ureditev zakonodaje tako, da le-ta zajame vsa področja korupcije, v kolikor države članice tega področja še nimajo urejenega. Posebej pa se zavzema za vrnitev nacionalnega bogastva in premoženja, ki je bilo nezakonito odtujeno predvsem v državah v razvoju, v katerih sta ponavadi prisotni visoka stopnja korupcije ter podkupljivost uradnikov (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011e).

3.2.5 Organizacija Transparency International

Organizacija Transparency International (v nadaljevanju TI) je globalna, nevladna in nepolitična organizacija civilne družbe za preprečevanje korupcije ter pomoč žrtvam korupcije. Njeno poslanstvo je »Svet brez korupcije!«. TI izdaja letno publikacijo z naslovom *Global Corruption Report*, v kateri objavlja novice in analize o korupciji, mednarodne in nacionalne težnje glede pojavnosti korupcije, regionalna poročila in rezultate raznih raziskav ter predstavlja empirične kazalnike korupcije, med drugim Indeks zaznavnosti korupcije (angl. *Corruption Perceptions Index* – CPI) in Indeks nagnjenosti k dajanju podkupnin (angl. *Bribe Payers Index* – BPI). CPI temelji na zaznavah korupcije tujih poslovnežev, analitikov, akademikov in splošne javnosti. V posameznih državah TI tako izvaja ankete, v katerih anketiranci odgovarjajo na vprašanja, kako občutijo in zaznajo korupcijo v državah, v katerih poslujejo (Transparency International, 2011).

4 ODNOS JAVNOSTI DO KORUPCIJE IN POLICIJSKA STATISTIKA V ZVEZI S KORUPCIJSKIMI KAZNIVIMI DEJANJI

Empirično je prisotnost korupcije v državi razmeroma težko meriti. Vzrok za to je v njeni skriti naravi, torej skritosti tovrstnih »pogodb z nemoralno klavzulo«, načelni nezainteresiranosti neposredno udeleženih za razkritje koruptivnega razmerja in največkrat razpršenemu ter na prvi pogled zgolj abstraktno obstoječemu oškodovanju. Najbolj jasno sliko o obsegu oziroma razširjenosti korupcije v državi nam dajejo subjektivne (javnomnenjske) raziskave (Jager, 2000, str. 1013). Pri javnomnenjskih raziskavah pa je potrebno upoštevati, da merijo percepcijo – torej ponujajo odgovor, kako vprašani dojemajo korupcijo. To ne pomeni nujno dejanske korupcije v državi. Tovrstne raziskave so pomemben pokazatelj, kako razširjenost korupcije dojemajo državljani.

Bolj kot ljudje verjamejo, da so na primer državni uradniki v neki državi na splošno voljni prejeti podkupnino, bolj so s tem spodbujeni, da podkupnino ponudijo. To velja kljub dejstvu, da v konkretnem primeru ne morejo vedeti vnaprej, ali je na primer konkretni uradnik podkupljiv ali ne. Širjenje korupcije oziroma podkupovanja tako spremlja samoizpolnjujoča se izpoved: bolj ko bodo ljudje subjektivno prepričani, da se je korupcija že zelo razširila, bolj bodo spodbujeni, da v njej tudi sami sodelujejo. Spodbujeni bodo iz razlogov, ki so napisani zgoraj, pa tudi iz strahu, da bodo pri delitvi omejenih dobrin izrinjeni po načelu: če hočemo preživeti, ni druge možnost, saj vendar vsi tako počno. Navedeno kaže na izreden pomen, ki ga imajo v takšnih subjektivnih okoliščinah subjektivna korupcijska pričakovanja. Osumljeni državni uradniki se na primer lahko kaj hitro začno obnašati v skladu s splošno etiketo skorumpiranosti, ki se je bodo v za njih nemogoči situaciji obrnjenega in hkrati nedosegljivega dokaznega bremena tako ali tako zelo težko otesli (Jager, 2005, str. 115).

4.1 Izsledki javnomnenjskih raziskav o stanju korupcije v Sloveniji

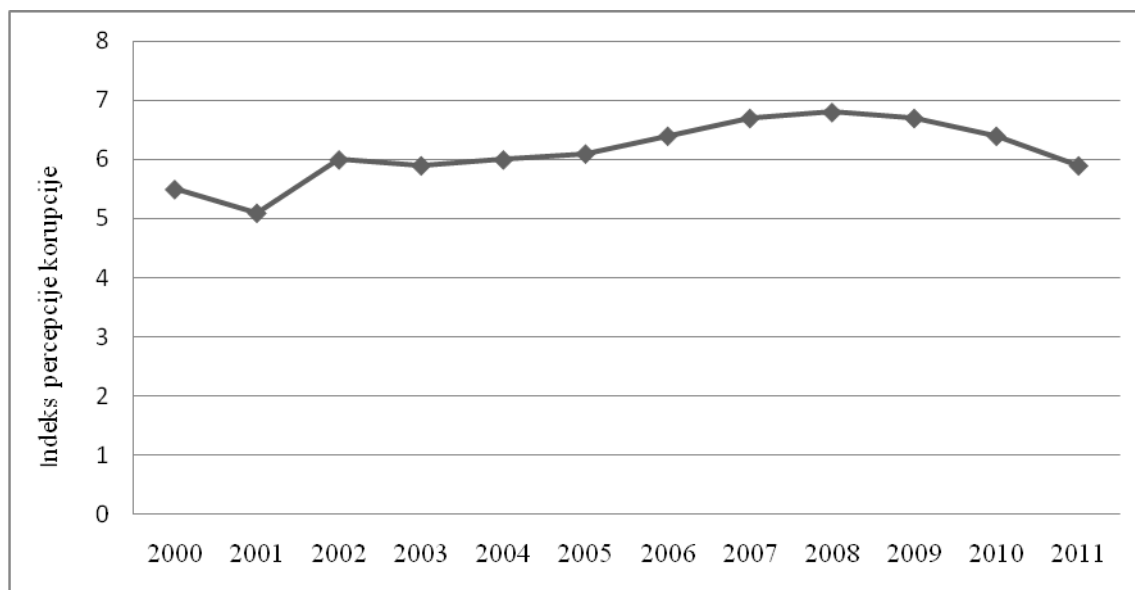
Zaznavanje korupcije prebivalstva v državi kaže na delovanje sistema in zaupanje v vladavino prava v državi. Tudi protesti po vsem svetu kažejo na občutek državljanov, da njihovi voditelji in javne institucije pri svojem delu niso niti odgovorni niti ne delujejo transparentno (Društvo Integriteta, 2011).

Ko razpravljamo o razširjenosti korupcije, se običajno opiramo na rezultate raziskave Indeks percepcije korupcije, ki jo izvaja Transparency International. Gre za mednarodno najbolj razpoznavno in tudi verodostojno svetovno primerljivo analizo. Vseeno pa omenjeni indeks ni prilagojen zaznavi sistemskih koruptivnih tveganj in ima nekaj metodoloških pomanjkljivosti. Težava indeksa percepcije korupcije je namreč v tem, da je sestavljen. Indeks sešteva rezultate različnih raziskav korupcije, pri tem pa ne loči med

»cestno« in sistemsko korupcijo. Indeks percepcije korupcije je kazalec, ki tudi ne meri realnosti korupcije v razvitih družbah, kamor prištevamo tudi Slovenijo, ali pa jo meri zgolj deloma. Kljub temu še vedno velja za verodostojno primerjalno mednarodno lestvico. Drugi mednarodni instrument – Globalni indeks integritete (angl. *Global Integrity Index*) – je metodološko bolj izpopolnjen in bi lahko ponudil bolj realno in celovito sliko stanja v Sloveniji; žal pa je naša država ena redkih, ki jo ta indeks ne zajema in ne vključuje v svoje študije.

V nadaljevanju so podane ocene Slovenije, ki jih je dosegla v izvedenih merjenjih oziroma ocenah, ki jih je izvedla TI. Iz Slike 1 je razvidno, da se je Slovenija v raziskavi Indeks percepcije korupcije uvrščala sorazmerno dobro ali celo zelo dobro. V letu 1999, ko je bila v raziskavo vključena prvič, je na lestvici od 0 do 10 (ocena 10 pomeni, da korupcije v določeni državi praktično ni zaslediti) dosegla rezultat 6,0 in se uvrstila na 25. mesto. V letu 2001 je dosegla doslej najnižji rezultat 5,2 (uvrstila se je na 34. mesto). Podatki raziskave CPI kažejo, da se je raven korupcije v Sloveniji od leta 2003 pa do leta 2008 vztrajno zmanjševala – leta 2003 je Slovenija dosegla rezultat 5,9 (zasedla je 29. mesto) in leta 2008 6,7 (zasedla je 26. mesto), kar je doslej najboljši ali celo izjemno dober rezultat. V letu 2009 je dosegla rezultat 6,6 in v letu 2010 6,4. V letu 2011 se je Slovenija z indeksom 5,9 med 182 državami uvrstila le na 35. mesto. Transparency International je glede na izrazito odstopanje podrobno proučil razloge za zdrs Slovenije za osem mest (iz 27. v letu 2010 na 35. v letu 2011) in padec pri točkovanju za 0,5 točke ter ugotovil, da indeks 2011 za Slovenijo z rezultati minulih let ni primerljiv. Razlogi za izrazit padec so namreč v naboru virov mednarodnih podatkov (raziskav), ki neodvisno ocenjujejo Slovenijo in so vključene v indeks CPI. Za Slovenijo je bilo v letu 2011 uporabljenih osem virov (dovolj za uvrstitev na CPI pa so že trije). Od teh je raziskava IMD (angl. *International Institute for Management Development*) glavni vzrok za spremembo indeksa CPI za Slovenijo. Ker sprememba v enem viru podatkov ne pomeni spremembe »polovice ali več« virov podatkov, iz leta 2010 v letu 2011 ni dovolj dokazov, da Slovenija izpolnjuje merila za oznako kritičnega zdrsa (angl. oznaka *decliner*). Prvič so vključeni tudi ICRG (angl. *International Country Risk Guide*), ki Slovenijo uvrščajo pod povprečje, kar prav tako vpliva na slabši rezultat. Raziskava World Economic Forum (v nadaljevanju WEF), izvedena v letu 2009, je uvrstila Slovenijo še posebej visoko, a za leto 2011 podatkov ni na voljo. Ne glede na to, da rezultat Slovenije v zadnjih letih pada, še zmeraj velja, da je takšen rezultat zadovoljiv – predvsem v svetovnem merilu, medtem ko se med državami EU-27 nahajamo nekoliko pod povprečjem (TI, Corruption Perceptions Index, 1999–2011; za podrobnejši pregled glej Sliko 1).

Slika 1: Rezultati raziskav: Indeks percepcije korupcije (CPI)
v obdobju 2000–2011 za Slovenijo

Vir: Povzeto po raziskavah TI – CPI 2000; CPI 2000; CPI 2002; CPI 2003; CPI 2004; CPI 2005; CPI 2006; CPI 2007; CPI 2008; CPI 2009; CPI 2010; CPI 2011.

The Heritage Foundation in Wall Street Journal ravno tako na podlagi rezultatov raziskav Transparency International letno spremljata napredovanje ekonomske svobode po svetu, in sicer preko indeksa ekonomske svobode (angl. *Economic Freedom Score*). Indeks ekonomske svobode se meri v 10 različnih kategorijah: svobodnem podjetništvu, svobodi trgovanja, fiskalni svobodi, obsegu države, monetarni svobodi, svobodi investiranja, finančni svobodi, lastninski pravici, varnostjo pred korupcijo in svobodi trga dela. Pomembne ugotovitve raziskav iz leta v leto so, da ekonomska svoboda vodi v napredek. Splošno pravilo je zelo preprosto: višja je raven ekonomske svobode ljudi, večja je raven dohodka na prebivalca. Za izračun se uporabljajo podatki neodvisnih in zunanjih virov, in sicer od ustanov, kot sta Svetovna banka in Transparency International. Kategorija – ocena varnosti pred korupcijo – je tako v celoti merjena na podlagi podatkov raziskav TI (Miller, 2008).

The Heritage Foundation ocenjuje, da bi bilo v Sloveniji treba okrepiti upravljanje javnih financ in razviti bolj dinamičen finančni sektor. Slovenija je na lestvici ekonomske svobode v letu 2011 zasedla 66. mesto (od skupaj 194 držav), kar je nekoliko slabši rezultat kot prejšnje leto. K temu so prispevale predvsem slabše ocene na področjih prisotnosti korupcije, svobode dela in javne porabe (Demokracija, 2011). V letu 2012 indeks ekonomske svobode za Slovenijo znaša 62,9, kar slovensko gospodarstvo na lestvici ekonomske svobode uvršča na 69. mesto. V primerjavi z letom 2011 je rezultat padel za 1,7 točke, in sicer z zmanjšanjem polovice od 10 ekonomskih svoboščin. Znatno sta padli ocena javne porabe (-13,2) in tudi ocena prisotnosti korupcije v državi (-2,0).

Slovenija je med 43. evropskimi državami uvrščena na 32. mesto, njen skupni rezultat pa je sicer še vedno nad svetovnim povprečjem, ki znaša 59,5 (The Heritage Foundation, 2012).

V izrazitem nasprotju z ocenami TI so ocene prebivalstva Slovenije v raziskavi Stališča o korupciji. Delež prebivalstva Slovenije, ki ocenjuje, da predstavlja korupcija v Sloveniji zelo velik ali velik problem, vse od leta 2006 vztrajno narašča. Leta 2009, ko je bilo izvedeno zadnje merjenje, se je s to oceno strinjalo kar 70 % anketirancev (reprezentativni vzorec). Da je korupcija zelo majhen ali majhen problem, pa so se strinjali le 3 %. Sicer velja, da se delež prebivalstva, ki ocenjuje, da korupcija v Sloveniji ni problem, vztrajno zmanjšuje, da je bil ta delež zmeraj zanemarljivo majhen in da je delež prebivalstva, ki ocenjuje, da je korupcija v Sloveniji zelo velik ali velik problem, zmeraj presegal 50 %.² Trend poslabševanja potrjujejo tudi raziskave Slovenskega javnega mnenja. Tako je na vprašanje o razširjenosti korupcije v javnih službah v Sloveniji leta 2003 45 % anketirancev odgovorilo, da to počne večina ali skoraj vsi, 41 % jih je ocenilo, da je v korupcijo vpletenih kar nekaj ljudi, da pa to ne počne noben ali jih to počne le nekaj, pa 10 %. Leta 2009 je delež anketirancev, ki ocenjujejo, da to počne večina ali skoraj vsi, zrasel na 48 %, da je v korupcijo vpletenih kar nekaj javnih uslužbencev, meni 42 %, da v korupcijo ni vpleten nihče ali skoraj nihče, pa jih meni 9 % (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011b, str. 3).

Ocene prebivalstva članic EU o problemu korupcije pa kažejo, da je v letu 2007 kar 89 % ljudi menilo, da je korupcija v Sloveniji velik problem, medtem ko se je v letu 2009 ta odstotek povišal še za 5 odstotnih točk in znaša 94 %. Tovrstna raziskava Eurobarometer se sicer izvaja na vsake dve leti (Evropska komisija, 2009). Glavne ugotovitve raziskave Eurobarometer, ki je potekala septembra 2011 v 27 državah članicah EU, so naslednje (Evropska komisija, 2012):

- Večina Evropejcev (74 %) meni, da je korupcija ena glavnih težav v njihovi državi.
- Skoraj polovica (47 %) jih meni, da se je raven korupcije v njihovi državi v zadnjih treh letih povečala.
- Večina Evropejcev meni, da korupcija obstaja v okviru lokalnih (76 %), regionalnih (75 %) in nacionalnih (79 %) institucij.
- Evropejci menijo, da prihaja do podkupovanja in zlorabe moči na vseh področjih javnih služb. Tako ravnanje najpogosteje pripisujejo nacionalnim politikom (57 %) in uradnikom, odgovornim za oddajo javnih naročil (47 %).
- 40 % Evropejcev meni, da h korupciji prispeva tudi prevelika povezanost gospodarstva in politike. Pomembna dejavnika sta tudi odsotnost ukrepanja politikov (36 %) in premajhna preglednost porabe javnih sredstev (33 %). Večina vprašanih (68 %) meni, da financiranje političnih strank ni dovolj pregledno in nadzorovano.

² Analiza vseh izvedenih raziskav Stališča o korupciji (2002–2009) sledi v razdelku 6.1.

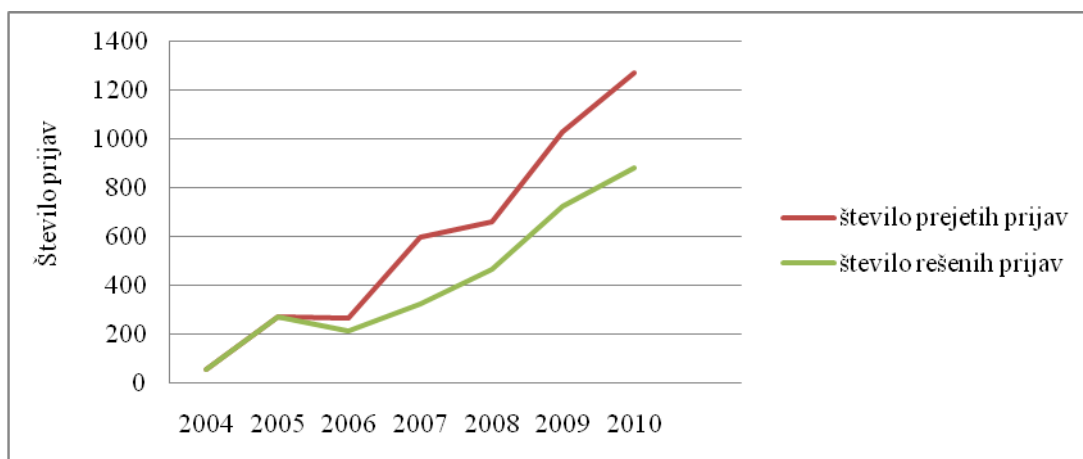
- Večina Evropejcev (67 %) zanika, da bi se sami srečevali s korupcijo. Le majhen delež (29 %) jih trdi, da imajo opravka z njo, še manj (8 %) pa je takih, ki so se v preteklem letu znašli v položaju, da se je od njih pričakovalo plačilo podkupnine.
- Če bi v povezavi s korupcijo potrebovali pomoč, bi največ Evropejcev zaupalo policiji (42 %) in sodstvu (41 %), najmanj pa političnim strankam oziroma predstavnikom politike (6 %).
- Korupcijo kot resno težavo v svoji državi najpogosteje zaznavajo vprašani v Grčiji (98 %), najmanj prisotna pa se zdi vprašanim na Danskem (19 %). V Sloveniji 95 % vprašanih meni, da je korupcija v državi resen problem, kar 74 % pa jih tudi meni, da se je v zadnjih treh letih povečala. Med vsemi anketiranimi iz držav članic EU je to najvišji odstotek.

Da jemljejo podkupnine in zlorablajo položaj politiki na državni ravni, v Sloveniji danes meni 14 % anketirancev več kot pred tremi leti, kar v skupnem odstotku pomeni, da je v to prepričanih kar 83 % vprašanih. To je največ med vsemi članicami EU, kar je po mnenju Komisije za preprečevanje korupcije pomenljivo ogledalo nizki stopnji zaupanja tako v politiko kot v institucije pravne države v Sloveniji (Komisija za preprečevanje korupcije, 2012).

4.2 Prijave Komisiji za preprečevanje korupcije

Prikaz v Sliki 2 kaže zelo visoko rast števila prijav Komisiji za preprečevanje korupcije. Iz nje je razvidno, da se od leta 2007 število prejetih prijav stalno povečuje. V letu 2007 je bilo prijav 595, v letu 2008 661, v letu 2010 pa je število prijav naraslo že na 1.271. Po mnenju Komisije to dejstvo kaže na verjetnost povečevanja stopnje zaupanja prijaviteljev v delo Komisije, hkrati pa izkazuje tudi pomanjkanje zaupanja v druge pristojne organe.

Slika 2: Prijave Komisiji za preprečevanje korupcije v obdobju 2004–2010

Vir: Komisija za preprečevanje korupcije, Letno poročilo 2010, 2011b, str. 4.

4.3 Policijska statistika v zvezi z gospodarsko kriminaliteto in korupcijskimi kaznivimi dejanji

Ravno tako so v izrazitem nasprotju z mnenjem prebivalstva o razširjenosti korupcije v Sloveniji uradni podatki o obravnavi kaznivih dejanj s področja korupcije. Slednja so namreč zanemarljiva. Če bi se osredotočili zgolj na te podatke, je korupcija v kazensko-pravnem smislu v Sloveniji dejansko neobstoječ problem.

V letu 2008 je policija vložila kazenske ovadbe ali poročila v njihovo dopolnitev za 18 (v letu 2007 za 19) tipičnih korupcijskih kaznivih dejanj, pri čemer je ovadila 23 oseb (v letu 2007 pa 20 oseb). Policija je obravnavala tudi 12 kaznivih dejanj s področja gospodarske kriminalitete, ki so vsebovala elemente korupcije. Šlo je za kazniva dejanja, ki jih je začela preiskovati kot korupcijska kazniva dejanja, po opravljenem predkazenskem postopku pa je vložila kazenske ovadbe za kazniva dejanja zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic ter zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti. Državnemu tožilstvu RS je poslala tudi poročila v dopolnitev kazenskih ovadb za 12 korupcijskih kaznivih dejanj, obravnavanih v prejšnjih letih (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, 2009, str. 6).

Po oceni policije so storilci v letu 2009 s kaznivimi dejanji povzročili 278 milijonov evrov ali 58,9 % več škode kot v letu 2008. Od tega je bila škoda, ki so jo povzročila gospodarska kazniva dejanja, ocenjena na 193,3 milijonov evrov. Policija je obravnavala 9.259 ali 24,1 % več kaznivih dejanj s področja gospodarske kriminalitete in 78.206 ali 5 % več kaznivih dejanj s področja splošne kriminalitete, preiskala pa jih je 43 %. V letu 2009 je izstopal zlasti porast tipičnih korupcijskih kaznivih dejanj, in sicer z 18 na 231. Policija je vložila kazenske ovadbe ali poročila v njihovo dopolnitev za 231 tipičnih korupcijskih kaznivih dejanj, s katerimi je bilo po oceni policije povzročene za 1,5 milijonov evrov škode. Do tolikšnega povečanja števila kaznivih dejanj je prišlo prav tako zaradi boljšega sodelovanja policije z drugimi državnimi ustanovami, razkritja serije korupcijskih kaznivih dejanj in dokončanja nekaterih kriminalističnih preiskav, ki so potekale že dalj časa. Obravnavala je tudi 45 kaznivih dejanj s področja gospodarske kriminalitete, ki so vsebovala elemente korupcije (kazniva dejanja zlorabe uradnega položaja ali uradnih pravic in zlorabe položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti) (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, 2010, str. 3).

Po oceni policije so storilci s kaznivimi dejanji v letu 2010 povzročili za 577,3 milijonov evrov škode, od tega z gospodarsko kriminaliteto 505,4 milijonov evrov. Pregon gospodarskega in finančnega kriminala ter korupcije je bila ena od prednostnih nalog policije v letu 2010. Obravnavala je 13.064 ali za 41,1 % več kaznivih dejanj gospodarske kriminalitete kot v letu 2009. Njen delež v celotni kriminaliteti se je povečal z 10,6 % na 14,6 %. V zadnjih 10 letih policija še ni obravnavala toliko gospodarskih kaznivih dejanj,

od leta 2000 do leta 2009 je namreč povprečno obravnavala 7.448 kaznivih dejanj na leto. Delež gospodarske kriminalitete v celotni kriminaliteti se je povečal za 4 odstotne točke, število teh kaznivih dejanj pa za 41,1 %. Škoda, ki so jo povzročila, je v bila v primerjavi z letom 2009 večja za 161,5 %. Policija se je v sodelovanju z drugimi državnimi organi posvetila zlasti obravnavanju težjih oblik gospodarskega kriminala (Vegrad d. d., Merkur, d. d.) in tudi korupcije.

NPU, ki je takoj po ustanovitvi začel preiskovati najhujša kazniva dejanja, je tako v letu 2010 preiskoval skupno 17 kompleksnih zadev. Na področju gospodarske kriminalitete in korupcije je zbiral obvestila o sumih storitve 68 kaznivih dejanj, kot so zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, zloraba uradnega položaja ali pravic, pranje denarja, goljufija na škodo Evropskih skupnosti, izdaja ali neupravičena pridobitev poslovne skrivnosti, davčna utajitev, jemanje podkupnine, sprejemanje koristi za nezakonito posredovanje in dajanje koristi za nezakonito posredovanje. V 23 primerih so bile pristojnim državnim tožilstvom poslane kazenske ovadbe zoper 73 osumljencev. Opravljenih je bilo 11 finančnih preiskav in danih 11 pobud za začasno zavarovanje protipravno pridobljene premoženjske koristi.

Policija je v letu 2010 vložila kazenske ovadbe ali poročila v njihovo dopolnitev za 71 ali za 69,3 % manj tipičnih korupcijskih kaznivih dejanj, ker je bila leta 2009 razkrita serija korupcijskih kaznivih dejanj. Je pa bilo število korupcijskih kaznivih dejanj leta 2010 nad dolgoletnim povprečjem. V obdobju 2000–2009 je policija povprečno obravnavala 55,1 tovrstnih kaznivih dejanj na leto (Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, 2011, str. 7–13).

5 KORUPCIJA IN ZAUPANJE V DRŽAVNE INSTITUCIJE

5.1 Opredelitev zaupanja v državne inštitucije

Osnovna definicija zaupanja je: »Zaupanje je pričakovanje na strani A-ja, da bo B v situaciji X naredil Y« (Iglič, 2004, str. 155). Zaupanje je pripravljenost prve strani, da je ranljiva v odnosu do druge strani, ker je prepričana, da je druga stran kompetentna, zanesljiva, odkrita in zavzeta (Mishra, 1996, str. 265 v Tschannen-Moran & Hoy, 2000, str. 552–555). Zaupanje v institucije je pričakovanje o ravnanju institucij; je kazalec legitimnosti institucij in pomemben element delovanja demokracije (UMAR, 2006, str. 21).

Zaupanje temelji na občutku posameznikov o enakopravnosti v dostopu do zdravstvenega in obravnavi izobraževalnega in političnega sistema. In pomembno: zaupanja ni moč povečati preprosto z zamenjavo ene politične opcije z drugo, če pri tem ne pride do kakovostnega preskoka politične elite (Uslaner, 2001, str. 8–11).

Toš (2007, str. 4) navaja, da je nezaupanje izraz neskladja med prevladujočimi individualnimi in kolektivnimi vrednotami oziroma neskladja med institucijami kot nosilkami kolektivnih vrednot in nosilcem institucionalne moči.

5.1.1 Izsledki raziskav o zaupanju v državne institucije v Sloveniji

Dolgotrajna opazovanja zaupanja v institucije vseskozi – in še posebej meritve v obdobju 2003–2009 ter v zadnjem obdobju 2009–2011 – kažejo, da je zaupanje v državne institucije v Sloveniji izjemno nizko in da se stanje ne izboljšuje. Čeprav gre pri tem tudi za splošen, svetovni in evropski trend, pa je upadanje zaupanja, še posebej v institucije političnega sistema, doseglo pri nas v Sloveniji skrajno spodnjo raven. Ta ugotovitev se je v javnomnenjski meritvi, izvedeni marca 2011, še bolj izostrila. Na dnu ranga z najnižjimi izmerami zaupanja doslej so politične stranke, Vlada RS (v nadaljevanju Vlada), predsednik Vlade, Državni zbor RS (v nadaljevanju Državni zbor), Cerkev in duhovščina, sodišča itd. Med vsemi opazovanimi institucijami ob tokratni meritvi le pri vojski, evru, medijih, ustavnem sodišču in EU ni opaziti značilnega upada zaupanjja. Ob tem se zdi, kot da ljudje nikomur več ne zaupajo – da torej vsevprek prevladuje nezaupanje (Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, 2011, str. 22–23).

Tudi glede na izsledke drugih raziskav javnega mnenja prebivalstvo Slovenije čedalje manj zaupa v institucije, kot so Vlada, Državni zbor in politične stranke. Po raziskavi Eurobarometer za obdobje 2004–2010 se je zaupanje v navedene institucije pričelo rahlo zniževati že v začetku leta 2007, se nekoliko povečalo ob parlamentarnih volitvah jeseni 2008, kasneje pa je zopet padlo. Ob zadnjem merjenju v juniju 2010 je zaupanje v institucije v Sloveniji precej nižje od zaupanja, ki jih v povprečju izkazujejo države članice EU (UMAR, 2011). Urad RS za makroekonomske analize in razvoj enako v Poročilu o razvoju za 2012 (2012, str. 56) ugotavlja, da se je zaupanje v Vlado, Državni zbor in politične stranke v Sloveniji od začetka krize zelo znižalo in je tudi precej nižje kot v drugih državah EU. Politična negotovost in nizko zaupanje v institucije sta pomembno vplivala tudi na rezultate nekaterih ključnih strukturnih reform, ki jih je prebivalstvo zavrnilo na referendumih. Prebivalstvo se sicer zaveda nujnosti ukrepov za stabilizacijo javnih financ, a hkrati ne verjame Vladi, da bi lahko sprejela ustrezne in pravične ukrepe. Ugotovitve potrjuje tudi raziskava WEF, ki ocenjuje, da je stopnja zaupanja javnosti v etične standarde politikov v Sloveniji nizka (UMAR, 2012, str. 56).

5.1.2 Tožbe proti državi

Kot kazalnik (ne)zaupanja v državne institucije lahko štejemo tudi število ter vrednost zadev, v katerih Republika Slovenija nastopa kot tožena stranka. Še zlasti se pri tem lahko opremo na odškodninske zahtevke državljanov v zvezi z nepravilnim delom državnih organov. Velja namreč, da bolj kot v družbi vlada splošna nezaupljivost v institucije

sistema, bolj pogosto se ljudje odločijo za tožbe proti državi. Podatki, ki jih navajam v nadaljevanju, se nanašajo na leta 2008, 2009 in 2010.

V letu 2009 je Državno pravobranilstvo RS prejelo manjše število tožb zaradi nepravilnega dela državnih organov kakor v letu 2008 (v letu 2009: 121 zadev, v letu 2008: 145 zadev). Na obseg zadev je vplival predvsem pripad 56 novih tožb zaradi zatrjevanega nepravilnega dela sodišč in 45 novih tožb zaradi zatrjevanega nepravilnega dela državnih organov, v katerih tožniki zatrjujejo nepravilno delo različnih upravnih organov. Vrednost zadev, v katerih je Republika Slovenija nastopala kot tožena stranka, je v letu 2009 znašala več kot 6,5 milijarde evrov (6.514.339.149,28 evrov). Med nerešenimi zadevami, v katerih je Republika Slovenija tožena stranka, so prevladovali odškodninski zahtevki zaradi nepravilnega dela državnih organov (240 zadev v skupni vrednosti 709.705.229,85 evrov) (Državno pravobranilstvo RS, 2010, str. 9–17).

V letu 2010 pa je Državno pravobranilstvo RS prejelo skupaj 613 zadev, v katerih Republika Slovenija nastopa kot tožena stranka. Njihova skupna zahtevana vrednost znaša 92.649.231,84 evrov (Državno pravobranilstvo RS, 2011, str. 42).

5.1.3 Zaupanje v pravno državo in sodstvo

Hkrati z zaupanjem v državne institucije se zmanjšuje tudi zaupanje v pravno državo, ki pada tako pri prebivalstvu kot tudi pri podjetjih. Zaupanje prebivalstva v pravni sistem je bilo novembra 2009 z 19 % najnižje v obdobju 2004–2009, izrazito strmo je padlo v obdobju od junija do novembra 2009 (30 %). V obdobju 2004–2009 je bila povprečna ocena zaupanja prav tako 30 %, Slovenija pa je med članicami EU zasedla 22. mesto (Eurobarometer v UMAR, 2011, str. 43). Mednarodne ocene konkurenčnosti (na primer ocena Svetovne banke Doing Business), izvedene med podjetji, opozarjajo na dolgotrajne sodne postopke. Ocena učinkovitosti pravosodja v raziskavi WEF se je v letu 2010 v primerjavi z drugimi državami EU poslabšala, zmanjšala pa naj bi se tudi neodvisnost sodstva. Še zlasti je opazno poslabšanje učinkovitosti pravnega okvirja reševanja sporov in neučinkovitosti pravnega okvirja v izpodbijanju predpisov (WEF, 2009).ocene WEF za leto 2011 zopet kažejo na poslabšanje neodvisnosti sodstva od vplivov politike in zasebnega sektorja ter neučinkovitost pravnega okvirja pri reševanju sporov in pri izpodbijanju predpisov (WEF, 2011). Na vseh treh področjih je Slovenija precej poslabšala uvrstitve v primerjavi z drugimi državami EU, podjetja pa še zlasti opozarjajo, da pravni okvir za reševanje sporov med podjetji ni učinkovit (111. mesto med 142. državami). Podatki Svetovne banke za leto 2011 kažejo, da se je zaupanje v pravno državo v Sloveniji v času gospodarske krize zmanjšalo (World Bank, 2011).

Raziskave Svetovne banke in WEF kažejo, da je konkurenčnost na makro in mikro ravni najpomembnejša za učinkovitost delovanja pravne države ter ustreznost rešitev znotraj sistema. Kakovost, obseg in učinkovitost varstva lastninske in drugih pravic vplivajo na

učinkovitost gospodarstva in povečujejo blaginjo družbe kot celote. Temeljni dolgoročni cilji Slovenije na področju pravosodja ostajajo čim večja pravna varnost, zagotovitev pravice do sojenja v razumnem roku, vzpostavitev zaupanja v pravosodni sistem in širitev dostopa do pravnega varstva. Iz statističnih podatkov je razvidno, da so sodišča v letu 2010 sicer zmanjšala število nerešenih zadev, vseeno pa se še vedno ohranja stereotipna predstava, da sodstvo ne deluje in da so sodniki neučinkoviti uradniki. Treba bi bilo poiskati globlje vzroke, zakaj državljani niso zadovoljni s pravosodnim sistemom. Eden izmed ključnih problemov je pretirano povečanje oziroma spreminjanje sodnih predpisov. Posamezni predpisi v enaki vsebini ne zdržijo več kot šest mesecev, poleg tega pa se pre pogosto spreminjajo sistemski zakoni, ki bi morali ostati nedotaknjeni desetletja. Takšna pravna nepredvidljivost ogroža pravni sistem in pravno varnost državljanov (Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve, 2011).

Indeks nezaupanja v sodstvo je razmerje med številom sporov in številom prebivalcev. V Sloveniji so v letu 2010 vsa sodišča skupaj prejela v reševanje 969.955 zadev, kar je za 4,8 % več kot v letu 2009 (925.360). Upoštevaje nerešene zadeve iz leta 2009 so imela sodišča v letu 2010 v delu prek 1,45 milijona zadev. Ob navedenih podatkih se zdi, kot da ljudje zaupajo sodstvu ter da sta pravna kultura in pravna zavest na visoki ravni. Vendar tolikšno število sporov kaže prav nasprotno. Že obilje pravnih sredstev izhaja iz podmene, da odločbam sodišč ne gre kar tako verjeti. To nezaupanje je okrepljeno z (do nedavnega) lahko in preprosto dostopnostjo do višjih instanc (pravna sredstva so povečini zasnovana kot pravice), kar se v praksi kaže v veliko sporih in posledično preobsežnem ter zato slabo preglednem in težko obvladljivem korpusu judikature. Naravna posledica tega je, da je sodna praksa marsikje neenotna, divergentna in nekoherentna – in da se nikoli zanesljivo ne ve, kako bo sodišče v sporu odločilo. V sistemih s tako delujočim sodnim varstvom se zato v sodne spore spuščajo tudi stranke, ki se v sistemih s koherentno, dosledno in v predvidljivo smer razvijajočo se sodno prakso ne bi, ker vedo, da bi se spor zanje slabo končal. Poplava sporov je zato tudi posledica nezaupanja v sodišča, ki temelji na prepričanju, da je sodna rešitev nepredvidljiva. Manjša kot je pravna predvidljivost, ki je posledica slabih zakonov in šibkega sodstva, slabša ko je dejanska, v vsakdanji življenjski praksi delujoča (ali potrjujoča se) učinkovitost prava, več je sodnih sporov (Zlobec, 2011, str. 3).

5.2 Vpliv korupcije na zaupanje v državne inštitucije

Vpliv korupcije na zaupanje v državne institucije je skozi teoretični del magistrskega dela pogosto omenjen in poudarjen, predvsem v smislu negativnega vpliva korupcije na zaupanje v institucije. Korupcija razkraja temeljno zaupanje v obstoj družbene pravičnosti in enakosti pred zakoni. Koruptivno mentaliteto razširja na ves upravni sektor, kar pomeni, da spodkopava standarde profesionalnega vedenja in dobre uprave (pojavijo se vprašanja o smiselnosti morale, prevlada filozofija, da je vsakdo sam sebi merilo moralnosti).

Analiza podatkov o plačilnih transakcijah proračunskih uporabnikov razkriva nekatere prakse porabe proračunskih sredstev, ki pomenijo izrazito korupcijsko tveganje in nakazujejo obstoj t. i. »državnega zasega« (angl. *state capture*). S postavljanjem ovir na trgu in z dajanjem prednosti določenim skupinam ima ta pojav lahko usoden vpliv na zdravo gospodarsko tekmovalnost, poleg tega pa tudi onemogoča nemoten socialni in gospodarski razvoj. K omejevanju korupcije je sicer pripomogel proces približevanja EU in sprejemanje enotne zakonodaje EU, vseeno pa bi bilo treba poiskati vzrok, zakaj je ureditev tega področja še vedno tako neučinkovita. Opredeliti je treba glavne ukrepe, ki bi zmanjšali možnost vplivanja na proces odločanja in s tem na nastanek koruptivnih dejanj (Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve, 2011). Kot ugotavlja Pirnat (2010), kriza pravne države ni toliko rezultat slabega delovanja sodišč in drugih institucij pravne države, kot predvsem skrajno neetičnega, koruptivnega in pogosto kriminalnega ravnanja medsebojno prepletenih političnih in gospodarskih elit.

Korupcija ima vpliv tudi na tiste, ki v sama koruptivna dejanja niso vključeni, se pa zavedajo in so (tudi preko medijev) obveščeni o razširjenosti tega pojava. T. i. frustracija nevklučenih družbo pripelje do točke, ko (Hren, 2002, str. 166):

- se zmanjša oziroma v končni fazi ni več zaupanja v objektivno, nevtrarno in na osnovi pravnih predpisov predvidljivo državno ukrepanje,
- se zaradi oviranja upravnih postopkov začne iskanje stranskih poti,
- država ni več subjekt, ki zagotavlja ohranjanje ciljev družbe,
- padajo pravna zavest, davčna morala, zakonitosti državnega ukrepanja in narašča politična nestabilnost,
- se posamezni opisi izvajajo po zgledih reprezentativnih predstavnikov v državi, to pa pomeni korupcijo, delo na črno, davčne utaje,
- se gradi sistematična korupcija na vseh ravneh in na vseh področjih,
- ovira svobodo in stabilnost demokratične družbene ureditve,
- se iz koruptivnih poslov izključeni subjekti počutijo diskriminirani, ovirani in nemočni ter postajo vedno bolj apatični.

Kot navaja Uslaner (2004, str. 16), je dejstvo, da sta korupcija in zaupanje povezana pojava, nesporno. V družbah z visoko stopnjo medsebojnega zaupanja je korupcije manj. Ljudje, ki zaupajo v institucije in državo nasploh, lažje sprejemajo standarde moralnega in pravnega vedenja in ravnanj. Po drugi strani pri ljudeh, ki zaupajo in verjamejo, da je pravni sistem v državi pošten in nepristranski, obstaja večja verjetnost, da zaupajo tudi svojim sodržavljanom.

Mauro (v Uslaner, 2004, str. 6) vpliv korupcije primerja z gnilo ribo oziroma s pregovorom »riba začne smrdeti pri glavi« in s tem kaže na negativne posledice korupcije v družbi. Kot primer navaja stanje v družbi, kjer vsi kradejo. »Ali bi se tudi sam odločil za krajo?« Verjetnost, da te bodo ujeli, je nizka, ker so policisti zaposleni z lovom na druge tatove in

tudi, če te ujamejo, je možnost kazni zelo nizka. Zato se ljudje odločijo za krajo. V primeru družbe, kjer tatvine niso pogoste, možnosti, da te kaznujejo pa visoke, se ljudje ne odločijo za tovrstna dejanja. Argument »gnile ribe« tako izpostavlja, da državljani sledijo ljudem, ki državo dejansko vodijo. Nepošteni funkcionarji s svojimi dejanji državljanom namreč sporočajo, da so goljufije, podkupovanja in druga dejanja korupcije sprejemljiva in povsem običajna.

Kot navedeno, korupcija spodjeda zaupanje v državne institucije, kar še dodatno slabi sposobnost države za boj proti korupciji. Nezaupanje v državo in državne institucije povzroči razbohotenje korupcije in organiziranega kriminala. Ujetje države in naraščajoče nezaupanje v njeno delovanje se dopolnjujejo in nato še poglobljajo težave v državi. V primeru, da se država odloči nastopiti proti korupciji, se spopada s ciničnim prebivalstvom, ki dvomi v njeno verodostojnost. Tak cinični pogled pa korupcijo le še dodatno pogloblja (Užmah, 2008, str. 41).

5.3 Vpliv (ne)zaupanja v državne inštitucije na korupcijo

Raziskava BEEPS (angl. *Bussiness Evironment and Enterprise Performance Survey*) dokazuje, da verodostojnost državnih institucij pada z višjo stopnjo korupcije. Samo 38 % podjetij v državah z visoko stopnjo korupcije je izrazilo zadovoljstvo z državo kot institucijo v primerjavi s 56 % v ostalih tranzicijskih državah z nižjo stopnjo korupcije. Podjetja, ki poslujejo v državah z visoko korupcijo, so izrazila veliko nezaupljivost v sposobnost sodnega sistema v primerjavi s 35 % podjetij v državah z nižjo stopnjo korupcije. Podjetja v korumpiranih državah se tako najpogosteje pritožujejo nad nedelujočim sodnim sistemom, ki ne zagotavlja lastninskih in pogodbenih pravic (Užmah, 2008, str. 41).

Toš (Pravna praksa, 1997, str. 21) v zvezi s stanjem nezaupanja državljanov v državne inštitucije izpostavlja predvsem vprašanje človekovega dostopa do osnovnih pravic, do uveljavljanja interesov in pogojev, pod katerimi pristopa k tistim, ki mu priznavajo, dodeljujejo, izražajo ali potrjujejo njegove pravice. Pri tem omenja tudi molk prava, molk sodstva, ki se izraža v tem, da sodni postopki trajajo tudi po 20 let, in molk zdravstva, ki pomeni, da človek pogosto nima dostopa do zdravstvenih storitev v normalnih pogojih. Pri vsem omenjenem gre za temeljne človekove pravice. Izkušnje ter primeri pa vendarle kažejo, da ljudje v razmerah povečane negotovosti in zmanjšanja zaupanja v državni sistem uravnavajo dostop do pravic, ki se jim odmikajo, in sicer tudi na protipraven način. Posledice so še zlasti vidne tam, kjer je možno mobilizirati moč in kjer je povpraševanje po uslugah javnih uslužbencev zelo veliko. Ljudje so tako z dejanji korupcije na nek način prisiljeni preskočiti dolgo vrsto pred sabo in si s tem zagotoviti osnovne pravice.

Na tem mestu je smiselno izpostaviti tudi delovanje samoizpolnjujoče se napovedi, ki kot ključno zarisuje vprašanje stopnje zaupanja in vprašanje subjektivne ocene o tem, koliko ljudi sprejema podkupovanje. Subjektivna zaznava o nezadostni garanciji, da drugi naše poštenosti ne bodo izrabili, postane motor nadaljnjega širjenja nezaupanja in posledično podkupovanja, ki ga, če bi vprašali vsakega posameznika, nihče noče. Gre za dilemo jamstva, kot jo je že leta 1967 izoblikoval Amati Sen. Gre za različico pripornikove dileme, poznane iz teorije iger. Dejstvo, da mi nihče ne jamči, da me, če bom sam pošteno igral, ostali ne bodo izigrali, povzroči, da se bom v instrumentalni obrambi svoje koristi tudi sam odločil za podkupovanje in korupcijo. Gre za dilemo, ki je sicer prikazana v neživljensko skrajni različici (vsi pošteni proti vsem nepoštenim), kljub temu pa ravno v tej izostreni obliki lepo pokaže pomen zaupanja, jamstva ter delovanje izjeme (Jager, 2005, str. 123).

Ljudje spoštujejo zakon, ker verjamejo, da je pravni sistem pravičen in da so obravnavani pravično. Največja verjetnost, da bomo spoštovali zakon, je, če verjamemo, da se izvaja pravično, in ne zato, ker se bojimo, da bomo kaznovani. Naše osebne izkušnje z zakonom oblikujejo naša prepričanja, da so pravne avtoritete legitimne. Če ljudje menijo, da so bili s strani policije ali sodišča obravnavani nepravično, je verjetnost, da bodo verjeli v pravni sistem, manjša. Ključ do manjšega obsega korupcije in več zaupanja je torej učinkovit sistem premoženjskih pravic in zakonov. Korupcija bolj verjetno kot nezaupanje vodi ljudi h kršitvi in izogibanju zakonom. Zdi se, da je sodna učinkovitost bolj zakoreninjena v zaupanje kot v korupcijo. Da bi zmanjšali korupcijo, je nujno treba povečati zaupanje. Zaupanje se v večini držav spreminja počasi, odvisno pa je tudi od egalitarne razporeditve bogastva v družbi; ekonomska neenakost je ravno tako trdno zakoreninjena kot zaupanje. Zaupanja se ne da povečati z odstranitvijo vlade in njihovo nadomestitvijo z novo izbrano elito. Kultura, vključno s kulturo korupcije, se spreminja zelo, zelo počasi (Uslaner, 2004, str. 21–22).

Tudi Komisija za preprečevanje korupcije glede na vedno slabše rezultate javnomnenjskih raziskav ugotavlja, da se vedno bolj kaže, da bodo pristojne državne institucije morale pričeti z aktivnim, odločnim, pa tudi jasno vidnim in prepoznavnim ukrepanjem zoper korupcijo. V nasprotnem primeru se bo nezaupanje, ki na tem področju delovanja države jasno prevladuje, še bolj razširilo še na druga področja in na odnose z drugimi državnimi organi in organizacijami. To lahko privede do situacije, ko bo poleg drugih posledic prišlo tudi do tega, kar ugotavljajo empirične raziskave v svetu, in sicer da je popolni ali pretežni padec nezaupanja v medinstitucionalnih in medosebnih odnosih v državi naravnost idealen za nastanek in razvoj korupcije, ne pa za njeno preprečevanje (Komisija za preprečevanje korupcije, 2010, str. 48).

6 EMPIRIČNA ANALIZA POVEZANOSTI ZAZNANE KORUPCIJE IN ZAUPANJA V DRŽAVNE INSTITUCIJE

Nekateri avtorji predpostavljajo vzročno povezanost korupcije in zaupanja v institucije, kar naj bi vodilo tudi v začaran krog omenjenih družbenih pojavov (Della Porta & Vannucci, 1999; Hetherington, 1998; Rothstein & Stolle, 2002, v Klesner & Morris 2008, str. 6–7). Della Porta in Vannucci tako predvidevata začaran krog kot zaporedje naslednjih dejanj: nepravilno oziroma slabo vodenje države povzroči nezaupanje državljanov v implementacijo reform v zvezi s pravicami prebivalstva, državljani zato iščejo individualne rešitve za njihove težave, kar poveča nagnjenost državljanov k plačevanju podkupnin in povpraševanje po korupciji; državljani se na probleme podkupovanja odzovejo individualno; in nato se glede na vse navedeno nezaupanje v sposobnost institucij za boj proti korupciji še poveča, prav tako naraste percepcija ljudstva o nezadovoljstvu z upravljanjem države. Seligson (2002, str. 414) opozarja na morebiten metodološki problem povezanosti korupcije ter zaupanja v institucije. Zaradi vtisa javnosti, da so podkupnine potrebne zaradi slabega delovanja vlade, Seligson meni, da ne moremo biti prepričani, da je korupcija odgovorna za zmanjšanje zaupanja v vlado in državne institucije – morda je namreč ravno korupcija rezultat zmanjšane zaupanja v institucije.

Kot navajata Klesner in Morris (2008, str. 20), je omenjena povezanost unikatna iz več razlogov. Kot prvo je za razliko od drugih problemov, ki jih običajno izpostavlja vlada, korupcija predvsem endogena zadeva. To pomeni, da korupcija ne le spodkopava zaupanje v delo državnih institucij, ampak tudi v vlado in politike, še zlasti pa v javne uslužbence. Korupcija prav tako spodkopava zaupanje ljudi v sposobnost vlade za uspešen boj proti korupciji. Če se ljudem politiki zdijo skorumpirani, potem njihovim retoričnim obljubam, da bodo zmanjšali korupcijo, posledično ne bodo verjeli. Tudi iskreni poizkusi, da bi sodili skorumpiranim uradnikom, se lahko razlagajo kot politična taktika skorumpiranih politikov, da bi škodovali svojim političnim nasprotnikom in ne kot iskren namen boja proti korupciji. Skupaj z nekaznovanjem korupcija spodbuja ljudi oziroma državljane k skeptičnosti: »Uradne verzije so ovržene vnaprej in obljube, da bodo politiki problemu prišli do dna, ljudje dojemajo s splošnim skepticizmom.« (Klesner & Morris, 2008, str. 20). Pomanjkanje zaupanja, ki je posledica korupcije, lahko potencialno spodkoplje pripravljenost posameznikov, da bi aktivno sodelovali z vlado in nevladnimi organizacijami v boju proti korupciji.

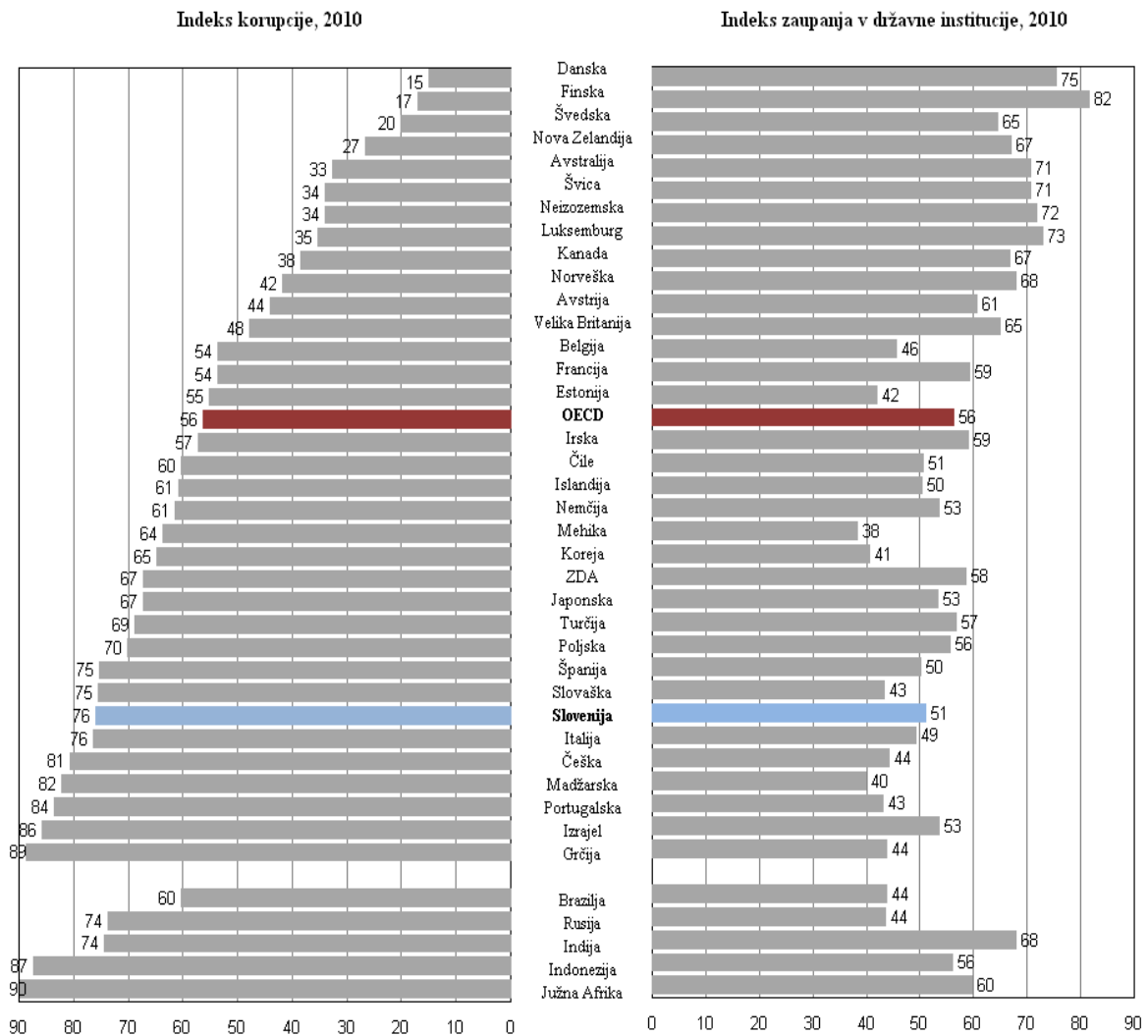
Manzetti in Wilson (2008, str. 7) sta na podlagi podatkov za Argentino za leto 1995 analizirala odnos med korupcijo in zaupanjem državljanov v vladne institucije. Raziskovalna hipoteza je bila: Korupcija ima neposreden vpliv na zaupanje v vlado. Rezultati analize so pokazali, da korupcija sama nima neposrednega vpliva na zaupanje v vlado – in presenetljivo tudi ekonomsko zadovoljstvo prebivalcev ne. Hipoteze zato ni bilo moč potrditi. Nadalje je bilo ugotovljeno, da imata ti dve spremenljivki v kombinaciji

statistično značilen vpliv na korupcijo. In sicer imajo tisti anketiranci, ki so ekonomsko nezadovoljni in zaznajo visoko stopnjo korupcije, manjše zaupanje v vlado kot tisti, ki so ekonomsko zadovoljni in zaznavajo majhno stopnjo korupcije.

Calusen, Kraayin in Nyiri (2011, str. 2) so v svojem prispevku empirično raziskali vlogo korupcije pri spodbujanju zaupanja v državne institucije, in sicer na podlagi raziskave The Gallup World Poll. Uporabljeni so bili podatki za leti 2008 in 2009. Analiza je pokazala statistično značilno medsebojno odvisnost med pojavom korupcije in zaupanjem v državne institucije. Ni presenetljivo, da je v državah, kjer so anketiranci v večjem obsegu poročali o osebnih izkušnjah s korupcijo in v katerih korupcijo dojemajo kot zelo razširjen pojav, zaupanje v državne institucije nizko.

Ugotovitve navedenih avtorjev potrjuje tudi prikaz socialnih kazalcev držav članic OECD (angl. *OECD Social Indicators*). Podatki za izračun indeksov korupcije ter zaupanja v državne institucije so prav tako zajeti iz raziskave The Gallup World Poll. Gre za javnomnenjsko raziskavo, v katero je vključenih 140 držav po svetu, velikost vzorca pa obsega od 1.000 do 4.000 enot, odvisno od velikosti populacije posamezne države. Indeks korupcije temelji na odgovorih anketirancev na binarno vprašanje o razširjenosti korupcije, medtem ko indeks o zaupanju v državne institucije temelji na odgovorih na vprašanja o zaupanju v vojsko, sodstvo in vlado. Kot prikazuje Slika 3, imajo države z nizkim indeksom (zaznane) korupcije visok indeks zaupanja v državne institucije. Slovenija se med državami OECD uvršča v zadnjo tretjino lestvice, pod povprečje OECD. Njen indeks korupcije znaša 76, indeks zaupanja v državne institucije pa 51. Danska, Finska in Švedska imajo zelo nizko zaznavo korupcije in na drugi strani visoko stopnjo zaupanja v državne institucije. Irska je uvrščena malo pod povprečjem. Najnižje na lestvici glede na zaznano korupcijo so uvrščene države južnega in mediteranskega dela Evrope – Grčija, Izrael, Italija, Portugalska, Španija in Turčija. Tudi velik del držav vzhodne Evrope se glede na korupcijo in zaupanja v državne institucije ravno tako uvršča pod povprečje držav OECD (Češka, Madžarska, Slovaška in Poljska). Slika 3 tako prikazuje povezanost zaznane korupcije in zaupanja v državne institucije po posameznih državah OECD. Kot pričakovano, je izračun medsebojne odvisnosti med korupcijo in zaupanjem v državne institucije negativen in relativno visok, saj znaša $-0,83$ (OECD, 2011, str. 92–93).

Slika 3: Korupcija in zaupanje v državne institucije v državah članicah OECD v letu 2010

Vir: Society at a Glance 2011: OECD Social Indicators, str. 93, tabela CO2.1.

Glede na ugotovitve raziskav različnih tujih avtorjev in glede na dejstvo, da v Sloveniji še ni bilo izvedene podobne analize, oblikujem naslednji hipotezi:

H1: (Zaznana) korupcija vpliva na zaupanje državljanov v državne institucije

H2: Zaupanje v državne institucije vpliva na (zaznana) korupcijo v Sloveniji.

V nadaljevanju dela je torej analizirana povezanost zaznane korupcije in zaupanja v državne institucije v Sloveniji, in sicer sprva na podlagi izvedenih raziskav Stališča o korupciji in Politbarometer, v drugem delu empirične analize pa predstavim rezultate primarne raziskave o zaznavi korupcije in zaupanja v državne institucije v Sloveniji.

6.1 Analiza zaznane korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009

6.1.1 Opis raziskave

Serija raziskav Stališča o korupciji zajema raziskave splošne slovenske populacije. Prvi del vprašalnika udeležence sprašuje o razumevanju korupcije, mnenju o njeni razširjenosti, sprejemanju podkupnine v javnih službah, o informativnih virih, na podlagi katerih si anketirani ustvarja mnenje o korupciji, o vzrokih za korupcijo, izkušnjah in krivcih za korupcijo, o tem, ali bi prijavili primer korupcije, ter o stopnji učinkovitosti institucij v boju proti korupciji. Pripravljenost anketiranih na sprejemanje korupcije kot sredstva za doseganje ciljev se ugotavlja neposredno (kako bi anketirani ravnal v hipotetičnem primeru) in posredno (z oceno verjetnosti korupcije na posameznih področjih). Drugi del raziskave je sestavljen iz splošnejših vprašanj o razmerah v družbi, namenjenih analizi stališč o korupciji. Anketirani podajo ocene o zadovoljstvu z demokracijo, rednem dohodku, stanju v gospodarstvu, zaupanju v ustanove, spremljanju informativnih oddaj in časopisov ter strankarskih preferencah. Zadnji del zadeva vprašanja sociodemografskega tipa.

6.1.2 Opis vzorca in zbiranja podatkov

V obdobju 2002–2009 je v vsakoletni raziskavi sodelovalo različno število anketirancev: najmanj 586 (v letu 2008) in največ 1.002 (v letu 2005) polnoletnih stalnih prebivalcev Republike Slovenije. Raziskava Stališča o korupciji se v Sloveniji po naročilu Komisije za preprečevanje korupcije izvaja od leta 2002. Z izjemo v letu 2005, ko je zbiranje podatkov izvajala agencija Aragon, d. o. o., raziskavo izvaja Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij pri Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (v nadaljevanju CJMMK). Zbiranje podatkov je potekalo telefonsko. Vzorec raziskave je narejen po postopku naključnega izbora telefonskih števil iz seznama telefonskih naročnikov v Sloveniji, ki niso pravne osebe; udeleženci znotraj gospodinjstva so izbrani po metodi zadnjega rojstnega dneva.

6.1.3 Korupcija v Sloveniji v obdobju 2002–2009

V okviru celotne serije raziskav Stališča o korupciji (2002–2009) se kot standardna pojavljajo naslednja vprašanja, povezana z zaznavo korupcije v Sloveniji:

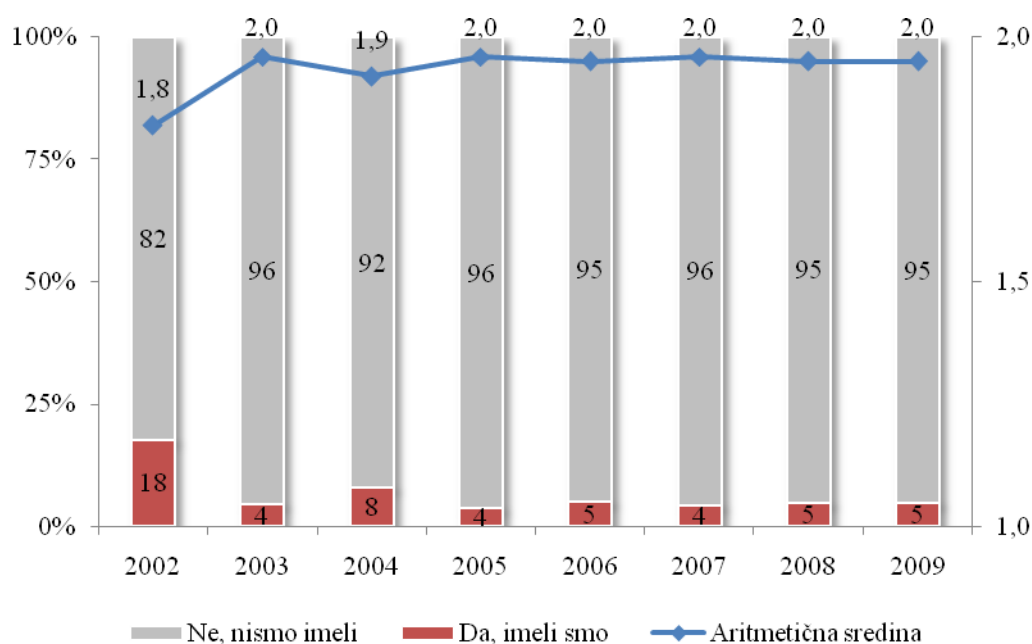
- Ali ste imeli v zadnjem letu izkušnjo s korupcijo?
- Kako velik problem je korupcija v današnji Sloveniji?
- Kako razširjena sta po vaši oceni v Sloveniji pojava korupcije in sprejemanje podkupnine v javnih službah?
- Ali bi prijavili primer korupcije?
- Komu bi prijavili primer korupcije?

V nadaljevanju podajam analizo raziskav po posameznih vprašanjih glede na odgovore anketirancev.

6.1.3.1 Izkušnje s korupcijo

Anketiranci so na vprašanje »Ali ste imeli v zadnjem letu izkušnjo s korupcijo?« odgovarjali z odgovorom 1 – da, imeli smo in 2 – ne, nismo imeli. Kot kaže Tabela 1 v Prilogi 3, je razpršenost odgovorov v vseh letih približno enaka. Aritmetična sredina se giblje od 1,82 do 1,96, kar pomeni, da anketiranci v letih anketiranja niso imeli izkušnje s korupcijo. Negativen koeficient asimetrije kaže, da so vse spremenljivke asimetrične v levo, kar pomeni, da je glavnina odgovorov na desni strani, torej na strani odsotnosti izkušenj s korupcijo. Pozitiven koeficient sploščenosti kaže, da so vse spremenljivke koničaste, kar kaže zelo majhno razpršenost odgovorov; izjema je le leto 2002, kjer je spremenljivka približno normalno porazdeljena. Iz Slike 4 izhaja, da večina anketirancev ne glede na leto ni imela izkušnje s korupcijo, delež teh anketirancev je najnižji leta 2002 (82 %), ko je tudi delež anketirancev, ki so imeli izkušnje s korupcijo, največji v vseh analiziranih letih (18 %). Enako kaže tudi analiza aritmetične sredine, katere vrednosti se gibljejo od 1,8 do 2,0.

Slika 4: Izkušnje s korupcijo v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina in odstotki

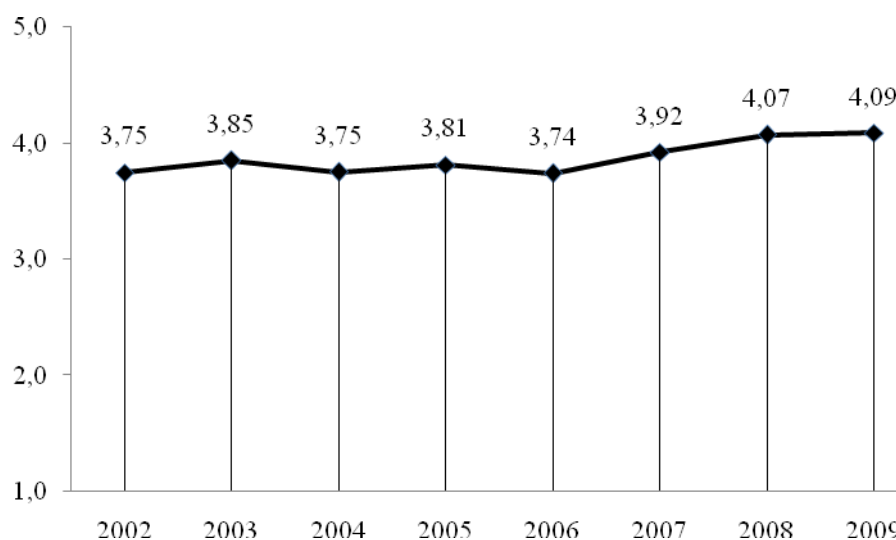

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

6.1.3.2 Ocena problema korupcije v Sloveniji

Anketiranci so na vprašanje o velikosti problema korupcije v Sloveniji odgovarjali z odgovori od 1 do 5, pri čemer odgovor 1 pomeni zelo majhen problem, 2 majhen problem, 3 niti velik niti majhen problem, 4 velik problem in 5 zelo velik problem. Iz analize odgovorov in Slike 5 izhaja, da je korupcija v Sloveniji v vseh letih po mnenju anketirancev velik problem. Tovrstno mnenje se v zadnjih letih krepi in je najbolj močno v letu 2009 (aritmetična sredina 4,09).

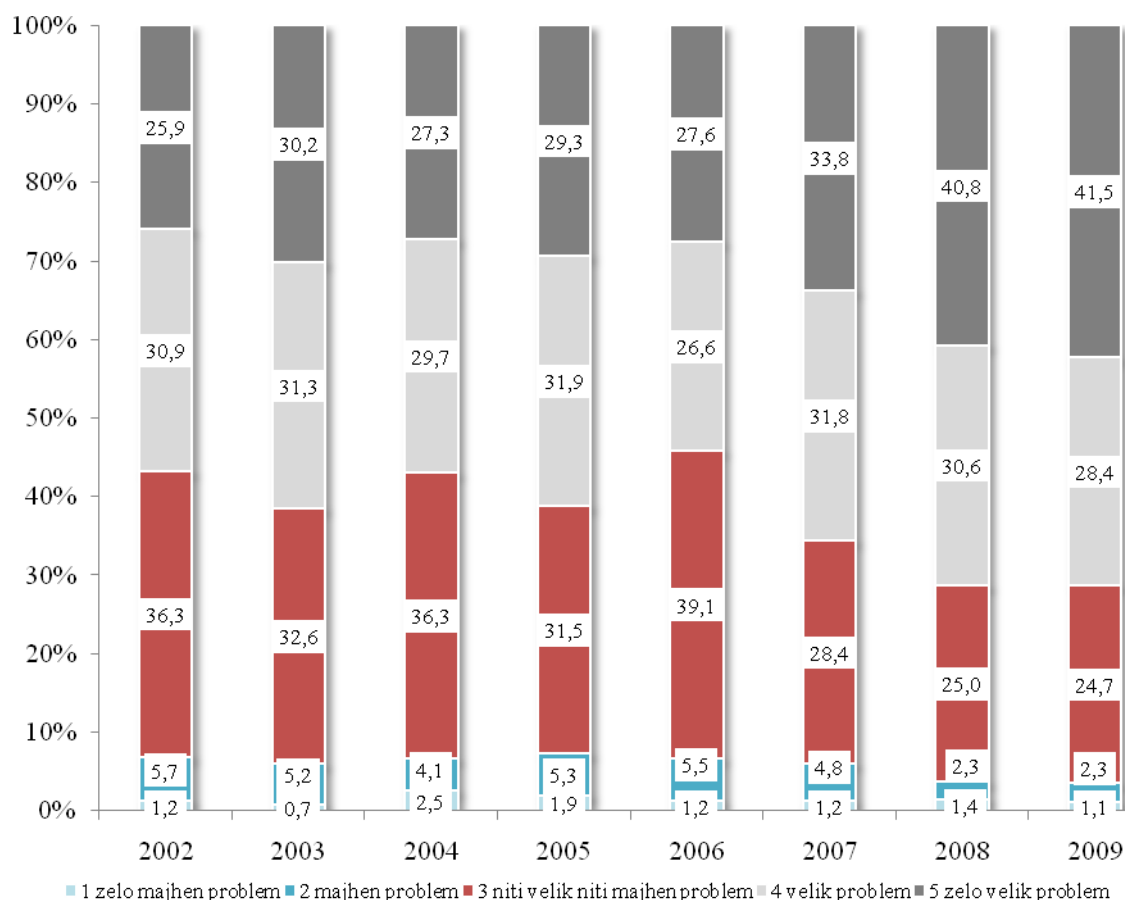
Slika 5: Ocena problema korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Tudi rezultati odstotkov (Slika 6) kažejo, da so mnenja anketirancev v vseh letih zelo podobna. Več kot polovica anketirancev v vseh letih meni, da je korupcija v Sloveniji problem – delež je najmanjši v letu 2006 (54,2 %) in največji v letu 2008 (71,4 %). Anketirancev, ki se strinjajo s trditvijo, da je korupcija zelo velik problem, je najmanj v letu 2002 (25,9 %) in največ v letu 2009 (41,5 %). Da je korupcija velik problem, najmanj anketirancev meni v letu 2006 (26,6 %) in največ v letih 2005 (31,9 %) in 2007 (31,8 %). Delež anketirancev, ki menijo, da je korupcija v Sloveniji majhen ali zelo majhen problem, je v vseh letih zanemarljiv. Največji je v letu 2005 (7,2 %), najmanjši pa v letu 2009 (3,4 %).

Slika 6: Ocena problema korupcije v Sloveniji v obdobju 2002–2009, v odstotkih

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

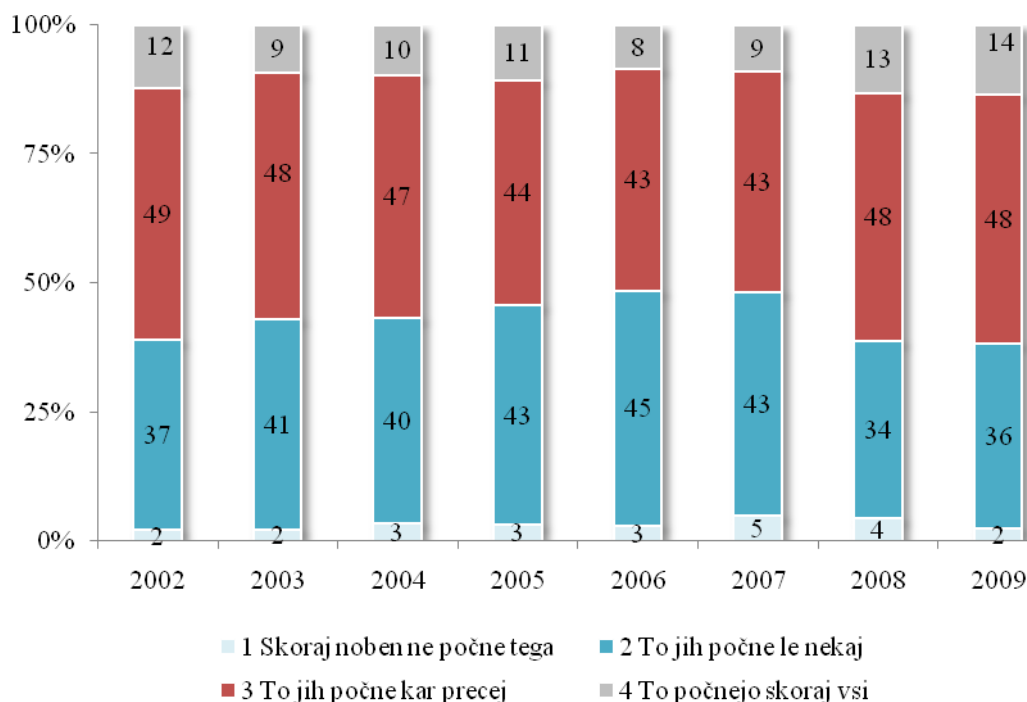
6.1.3.3 Razširjenost korupcije in sprejemanje podkupnin v javnih službah v obdobju 2002–2009

Razširjenost pojava korupcije v javnih službah je merjena z odgovori od 1 do 4, pri čemer odgovor 1 izraža mnenje anketirancev, da skoraj noben javni uslužbenec ne počne tega, 2 – to jih počne le nekaj, 3 – to jih počne kar precej in 4 – to počnejo skoraj vsi. Razpršenost odgovorov je v vseh letih približno enaka (Priloga 3, Tabela 3). Koeficient asimetrije v letih 2004, 2008 in 2009 blizu nič kaže na simetrično porazdelitev, kar pomeni, da so odgovori približno enakomerno porazdeljeni. Negativen koeficient sploščenosti kaže, da so vse spremenljivke sploščene, kar kaže na zelo veliko razpršenost odgovorov.

Kot izhaja iz Slike 7, je delež anketirancev, ki menijo, da podkupnine v javnih službah sprejemajo skoraj vsi, največji v letu 2009 (14 %), najnižji pa leta 2006 (8 %). Delež tistih, ki menijo, da tega ne počne skoraj noben, je vseh letih zanemarljiv in jasno kaže na nezaupanje anketirancev do javnih uslužbencev. Deleži tistih anketirancev, ki menijo, da

podkupnino sprejema kar precej, in tistih, ki menijo, da to počne le nekaj javnih uslužbencev, so si zelo podobni. Nekoliko večji je delež tistih, ki menijo, da to počne kar precej uslužbencev (v letih 2002, 2003, 2004, 2005, 2008, 2009); medtem ko je v letu 2006 ta delež nekoliko manjši od tistega, ki menijo, da to počne le nekaj javnih uslužbencev; v letu 2007 pa sta ta dva deleža enaka.

Slika 7: Razširjenost pojava korupcije in sprejemanja podkupnin v javnih službah v obdobju 2002–2009, v odstotkih

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

6.1.3.4 Izkušnje s korupcijo po posameznih poklicnih skupinah ali aktivnostih

Vprašani so z odgovorom 1 – da ali 2 – ne odgovorili, ali so imeli v posameznem letu izkušnjo s korupcijo pri posamezni aktivnosti ali poklicni skupini v okviru javnega sektorja. Tabela 1 kaže odstotke glede na podane odgovore anketirancev. Največ anketirancev je izkušnjo s korupcijo potrdilo pri obisku zdravnika in v policijskih postopkih.

Tabela 1: Izkušnje s korupcijo po poklicnih skupinah oziroma aktivnostih, v odstotkih

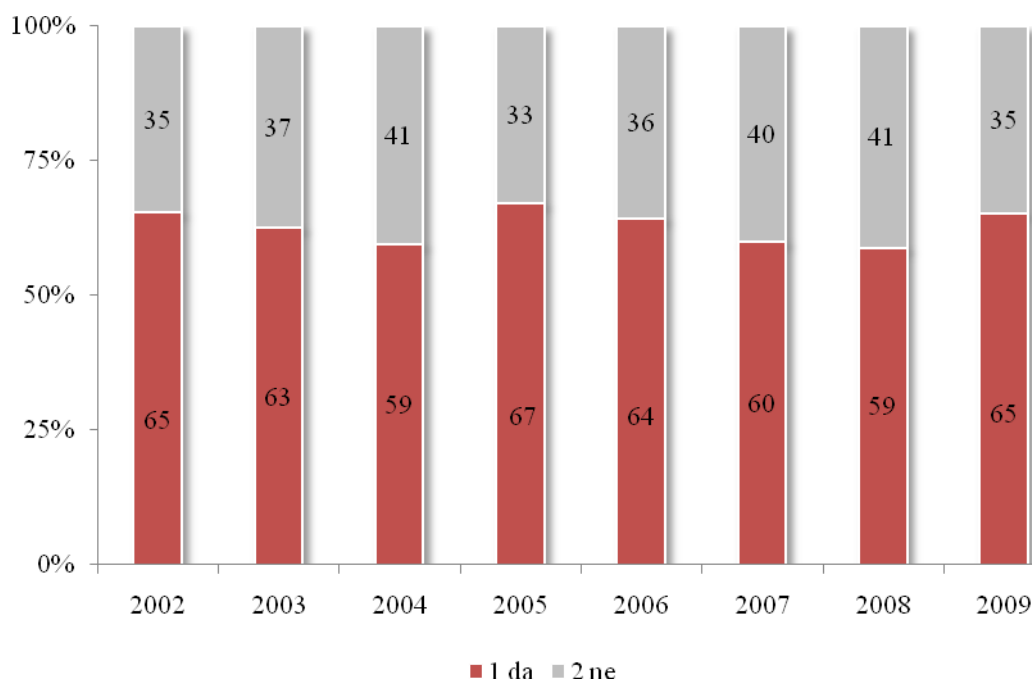
Leto/ poklic, aktivnost v %	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Obisk zdravnika	17,7	8,3	7,5	18,5	15,2	14,9	15,1	11,8
Pri policijskih postopkih	7,3	16,7	16,2	6,1	7,1	6,3	7,3	6,0
Občinski urad ali UE	9,6	6,8	9,5	8,7	5,1	5,6	4,6	2,7
Uveljavljanje pravice do pokojnine	7,0	9,2	6,2	6,6	4,7	4,6	4,6	2,9
Odvetniška pisarna ali notar	5,6	10,4	9,5	6,7	4,9	4,3	5,3	3,8
Izobraževanje	8,3	5,4	5,2	5,7	4,7	4,3	3,2	2,6
Na sodišču z udeležbo sodnika, tožilca	4,2	15,8	15,0	5,4	2,8	4,0	4,4	3,1
Inšpekcijske službe	5,3	5,3	21,9	4,4	2,6	2,3	1,9	1,9
Pri odmeri in plačilu davka	3,1	4,0	3,7	2,1	1,9	1,6	1,9	2,1

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

6.1.3.5 Prijava korupcije

Vprašani so se z odgovorom 1 – da ali 2 – ne opredelili, ali bi v primeru, da bi zaznali primer korupcije, le-tega tudi prijavili ustreznim organom. Opisne statistike (Priloga 3, Tabela 4) kažejo, da je razpršenost odgovorov v vseh letih približno enaka. Aritmetična sredina se v vseh letih giba od 1,33 do 1,41, kar pomeni, da bi anketiranci v povprečju primer korupcije prijavili. Negativen koeficient sploščenosti kaže, da so vse spremenljivke sploščene, kar kaže na veliko, v vseh letih približno enako razpršenost odgovorov. Kot izhaja iz Slike 8, bi večji delež anketirancev (od 59 do 67 %) primer korupcije prijavil; ta delež je največji v letu 2005 (67 %) in najmanjši v letih 2004 in 2008 (59 %). Delež anketirancev, ki primera korupcije ne bi prijavil, se giblje med 33 in 41 %; ta delež je največji v letih 2004 in 2008, najnižji pa v letu 2005.

Slika 8: Prijava korupcije v obdobju 2002–2009, v odstotkih

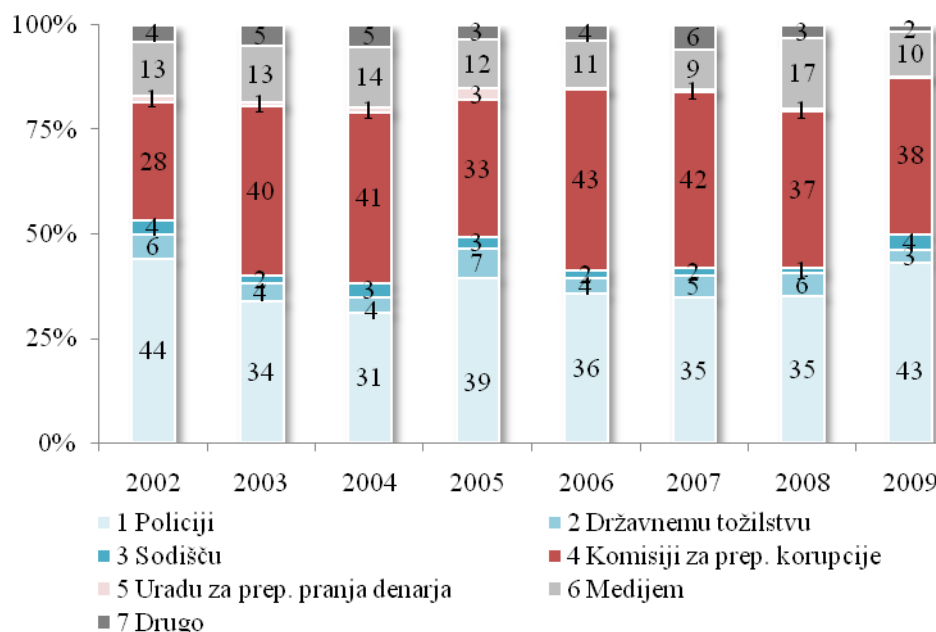

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

6.1.3.6 Organ, kateremu bi anketiranci prijavili primer korupcije

Anketiranci so izmed šestih možnosti izbrali organ, ki bi mu prijavili primer korupcije (1 – Policiji, 2 – Državnemu tožilstvu, 3 – Sodišču, 4 – Uradu oziroma Komisiji za preprečevanje korupcije, 5 – Uradu za preprečevanju pranja denarja, 6 – Medijem). Anketiranci bi primer korupcije največkrat prijavili policiji (Slika 9); v letu 2002 je ta delež anketirancev najvišji, in sicer 44 %. Prijavili bi ga tudi Uradu oziroma Komisiji za preprečevanje korupcije (najvišji delež v letu 2006 – 43 %). Pogosto bi vprašani primer korupcije prijavili kar medijem (najvišji delež v letu 2008, in sicer 17 %).

Slika 9: Komu bi prijavili primer korupcije, v obdobju 2002–2009, v odstotkih

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

6.2 Analiza zaupanja v državne institucije v Sloveniji v obdobju 2002–2009

6.2.1 Opis raziskave

Osnovni namen serijske raziskave Politbarometer je pridobiti informacije o mnenjih državljanov o odnosu javnosti do vladne politike, o delu državnih institucij in o ključnih (strateških) odločitvah Vlade. Prevladujoča stališča državljanov, ki jih prepoznamo kot »javno mnenje«, so pomembna za presojo, utemeljevanje in odločanje o ključnih vprašanih ekonomske, socialne in kulturne politike Vlade. Ustvarja se večje soglasje o delovanju Vlade in pogloblja zaupanje v sistem. Raziskava sodi v sklop rednih mesečnih telefonskih anket, namenjenih spremljanju zadovoljstva z delom Vlade in ocenjevanja razmer v državi. Raziskava med drugim meri tudi odnos slovenske javnosti do institucij sistema ter strankarske preference državljanov.

6.2.2 Opis vzorca in zbiranja podatkov

Telefonska anketa Politbarometer poteka mesečno in je namenjena merjenju stališč o razmerah v družbi in ocenjevanju delovanja Vlade skozi perspektivo javnega mnenja. Blok

vprašanj slovenske raziskave Politbarometer je povzet po nemški raziskavi z istim imenom, ki jo izvaja Die Forschungsgruppe Wahlen iz Mannheima. Del vprašanj v anketi je stalen, del pa se nanaša na ocenjevanje trenutno aktualnih dogajanj. Vsako leto del vprašanj iz te serije ponovijo tudi v osebni anketi na terenu – Slovensko javno mnenje. Vzorec raziskave naredijo po postopku naključnega izbora telefonskih števil iz seznama telefonskih naročnikov v Republiki Sloveniji, ki niso pravne osebe. Vzorec pripravijo na Telekomu Slovenije. Osebe, starejše od 18 let, znotraj gospodinjstva izberejo po metodi zadnjega rojstnega dneva. V raziskavi je sodelovalo od nekaj več kot 2.500 (v letu 2009) do največ 9.570 anketirancev (v letu 2002).

6.2.3 Metodološko pojasnilo

Iz serije raziskav, ki se izvajajo večkrat letno in vsebujejo več kot 200 spremenljivk, so v analizo vključena le vprašanja, ki merijo zaupanje v državne institucije, kot so Vlada, Državni zbor, sodišča, policija, šolstvo in zdravstvo. Vprašani so zaupanje v državne institucije ocenjevali na lestvici od 1 (najmanj zaupam) do 5 (popolnoma zaupam). V analizo je zaradi lažje primerjave zaupanja v državne institucije v Sloveniji z zaznavo korupcije v Sloveniji vključeno enako obdobje kot pri analizi korupcije, torej obdobje 2002–2009. Sicer pa se raziskava Politbarometer neprestano izvaja od leta 1995.

6.2.4 Analiza zaupanja v institucije v obdobju 2002–2009

Kot je razvidno iz Tabele 2, je najvišjega zaupanja med državnimi institucijami v obdobju 2002–2009 deležno slovensko šolstvo (aritmetična sredina 3,32), sledi zdravstvo s povprečjem 3,09, sodišča s povprečjem 2,53 pa so deležna najmanj zaupanja.

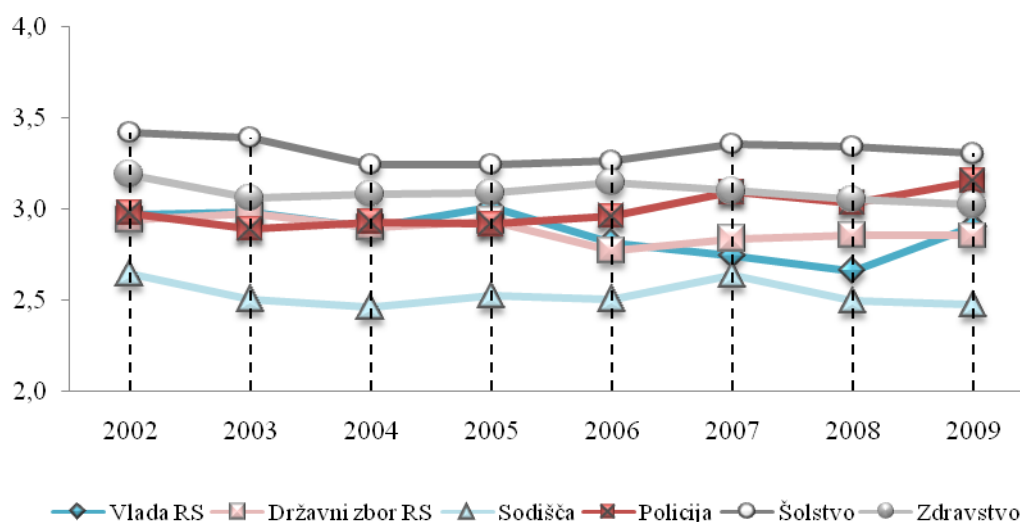
Tabela 2: Zaupanje državnim institucijam v obdobju 2002–2009

Leto/ Državne institucije	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Aritmetična sredina
Vlada RS	2,97	2,98	2,90	3,00	2,81	2,74	2,66	2,90	2,87
Državni zbor RS	2,94	2,97	2,89	2,93	2,77	2,83	2,85	2,85	2,88
Šolstvo	3,42	3,39	3,24	3,24	3,26	3,35	3,34	3,30	3,32
Zdravstvo	3,19	3,06	3,08	3,08	3,14	3,10	3,05	3,02	3,09
Policija	2,97	2,89	2,92	2,91	2,96	3,09	3,03	3,15	2,99
Sodišča	2,64	2,50	2,46	2,52	2,50	2,63	2,50	2,47	2,53

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

Tudi Slika 10 kaže, da je zaupanje skozi celotno obdobje najvišje pri šolstvu, sledi zaupanje v zdravstvo. Slednje je začelo padati v letu 2007 in je najnižje v letu 2009. Najnižje je v vseh letih, kot je že zgoraj navedeno, zaupanje v sodišča. V letu 2007 in 2008 anketiranci v povprečju v enaki meri zaupajo policiji in slovenskemu zdravstvu. Sicer pa je gibanje krivulj, ki prikazujejo zaupanje policiji in slovenskemu zdravstvu, skozi leta zelo podobno, le da je zaupanje policiji nekoliko manjše. Največji padec zaupanja skozi leta je opaziti pri zaupanju Vladi, padec se zgodi leta 2006, prvi ponovni vzpon zaupanja pa je viden v letu 2009. Pri tem je gibanje krivulj zaupanja v Vlado in v Državni zbor skozi leta precej podobno, tudi zaupanje v Državni zbor padec zaupanja doživi v letu 2006, a se zaupanje v letu 2007 okrepi in se v prihodnjih dveh letih obdrži na enaki ravni.

Slika 10: Zaupanje v državne institucije v obdobju 2002–2009, aritmetična sredina

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

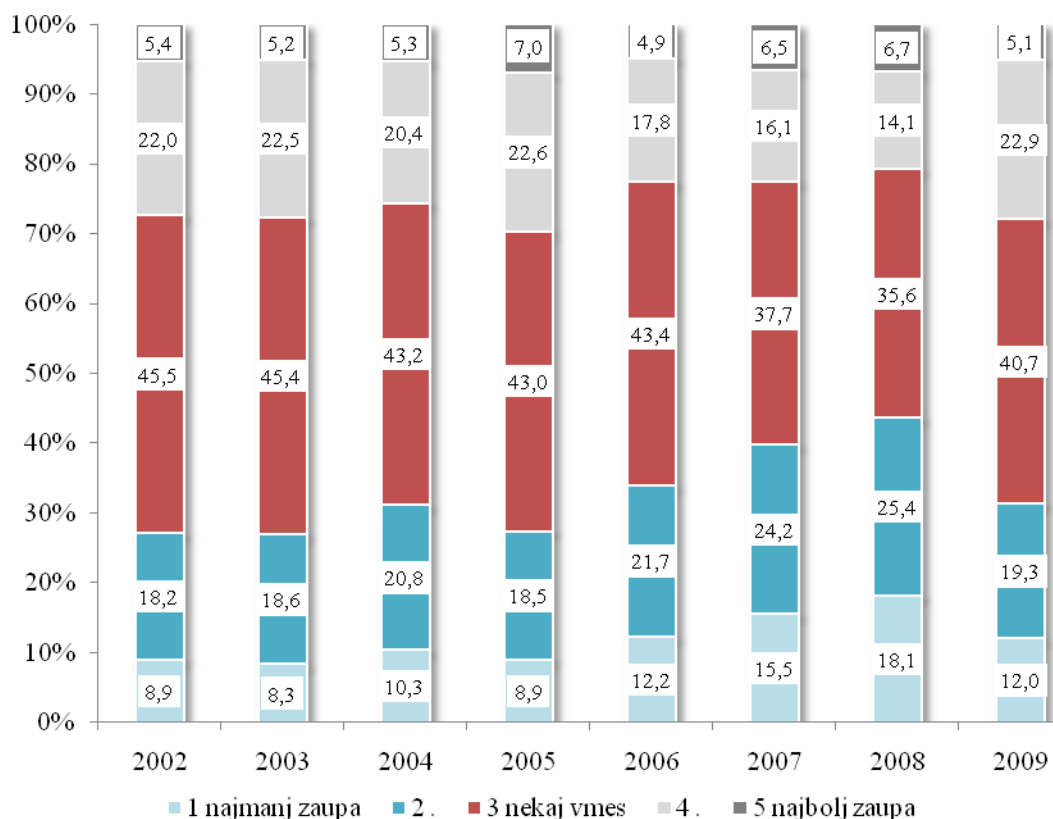
V nadaljevanju je prikazano zaupanje v posamezno državno institucijo v obdobju 2002–2009 v odstotkih glede na odgovore anketirancev.

6.2.4.1 Zaupanje v Vlado RS

Rezultati odstotkov kažejo (Slika 11), da so mnenja anketirancev v vseh letih zelo podobna ter da ni pravega zaupanja v Vlado, saj ji največji delež anketirancev zaupa »nekje vmes«. Delež anketirancev, ki Vladi zaupajo »nekje vmes«, je najmanjši v letu 2008 (35,6 %), in sicer na račun večjega nezaupanja, in največji v letih 2002 in 2003 (45,5 %). Približno tretjina anketirancev v Vlado zaupa, v približno enakem deležu pa so anketiranci, ki Vladi ne zaupajo. Nezaupanje v Vlado se povečuje v letu 2007 (39,7 %) in 2008 (43,5 %), v letu 2009 pade na 31,3 %, medtem ko se je zaupanje v Vlado začelo zmanjševati v letu 2006 (22,7 %) in se je zmanjševalo vse do leta 2008 (20,8 %), v letu

2009 pa je ponovno naraslo na 28,0 %. Anketirancev, ki Vladi najbolj zaupajo, je zanemarljivo malo, ta delež je v vseh letih manjši od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v Vlado.

Slika 11: Zaupanje v Vlado RS v obdobju 2002–2009, v odstotkih

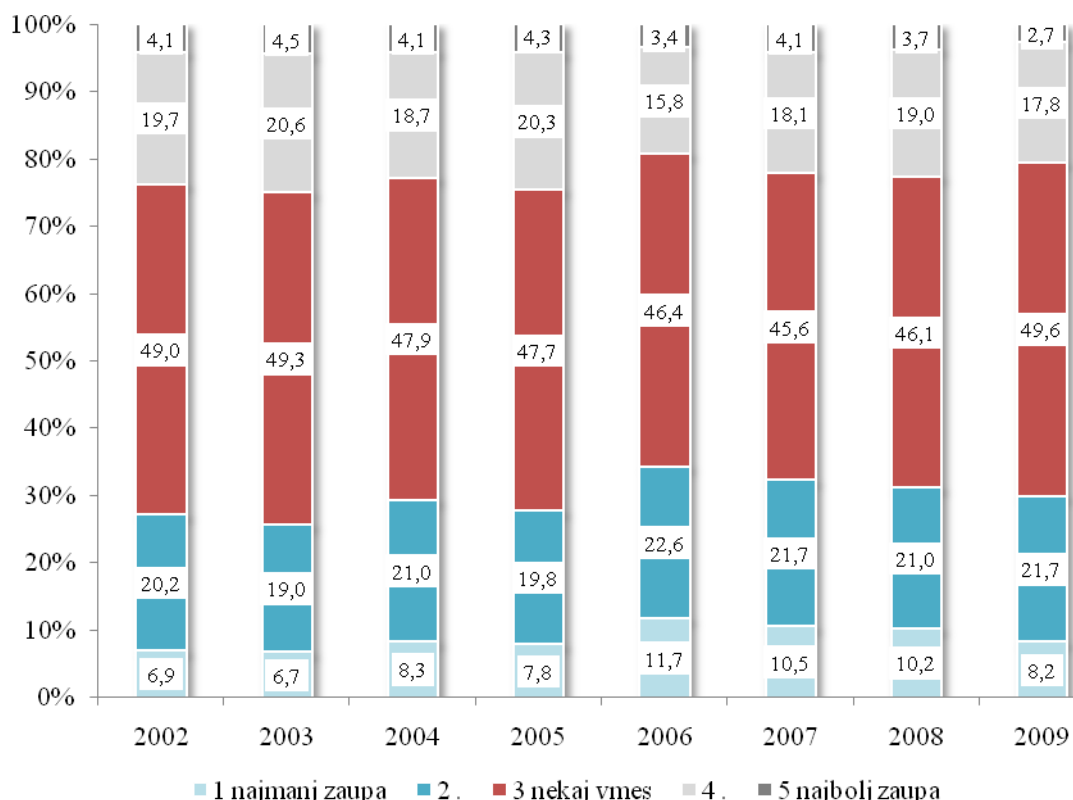

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.2.4.2 Zaupanje v Državni zbor RS

Rezultati odstotkov kažejo (Slika 12), da so mnenja anketirancev v vseh letih zelo podobna ter da pravega zaupanja v Državni zbor ni. Največji delež anketirancev Državnemu zboru zaupa »nekje vmes«. Nezaupanje v Državni zbor se poveča in je največje v letu 2006, nato se delež nezaupanja zmanjšuje v zadnjih letih, torej v letu 2007 (32,2 %), letu 2008 (31,1 %) in letu 2009 (29,9 %). Delež anketirancev, ki Državnemu zboru zaupajo, je v vseh letih bolj ali manj enak, najmanjši delež anketirancev je v letu 2006 (19,3 %), največji pa v letu 2003 (25,0 %). Zanemarljivo majhen je delež tistih anketirancev, ki najbolj zaupajo v Državni zbor – slednji je v vseh letih manjši od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v Državni zbor.

Slika 12: Zaupanje v Državni zbor RS v obdobju 2002–2009, v odstotkih

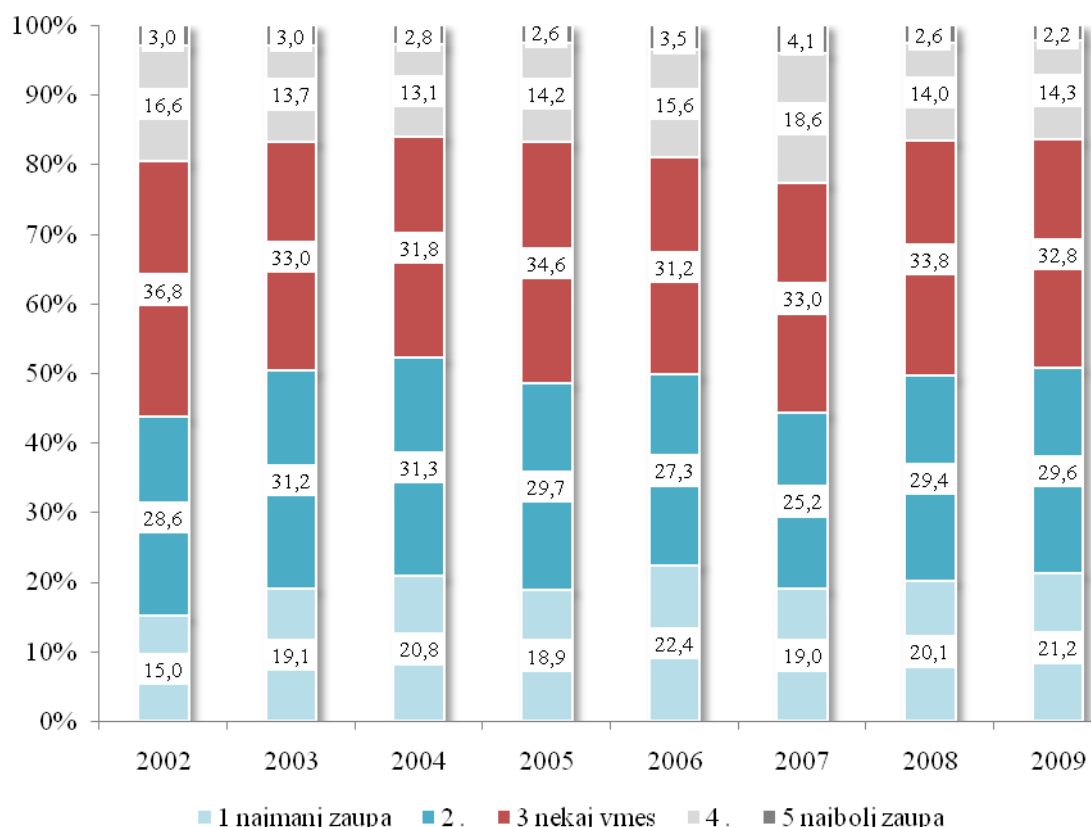

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.2.4.3 Zaupanje v sodišča

Rezultati odstotkov (Slika 13) kažejo, da so mnenja anketirancev glede zaupanja v sodišča v vseh letih zelo podobna ter da pravega zaupanja v sodišča v celotnem obdobju ni zaznati. Večina anketirancev sodiščem ne zaupa ali jim zaupa »nekje vmes«. V vseh letih je tako delež anketirancev, ki imajo zaupanje v sodišča, med 16 in 20 %; izjema je leto 2007, kjer je delež nekoliko višji (22,7 %). Delež tistih, ki v sodišča ne zaupajo, je v vseh letih približno 50 %, izjema sta leti 2002 in 2007, kjer je delež takšnih približno 44 %. Nezaupanje v sodišča se povečuje in je največje v letu 2004 (52,1 %), nato se ta delež nekoliko zmanjša, in sicer na približno 49 %; pri tem je izjema leto 2007, ko je nezaupanje 44,3 %. Delež anketirancev, ki v sodišča zaupajo, je najmanjši v letu 2004 (15,9 %), največji pa v letu 2007 (22,7 %). Anketirancev, ki najbolj zaupajo v sodišča, je zanemarljivo malo, njihov delež je v vseh letih manjši od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v sodišča.

Slika 13: Zaupanje v sodišča v obdobju 2002–2009, v odstotkih

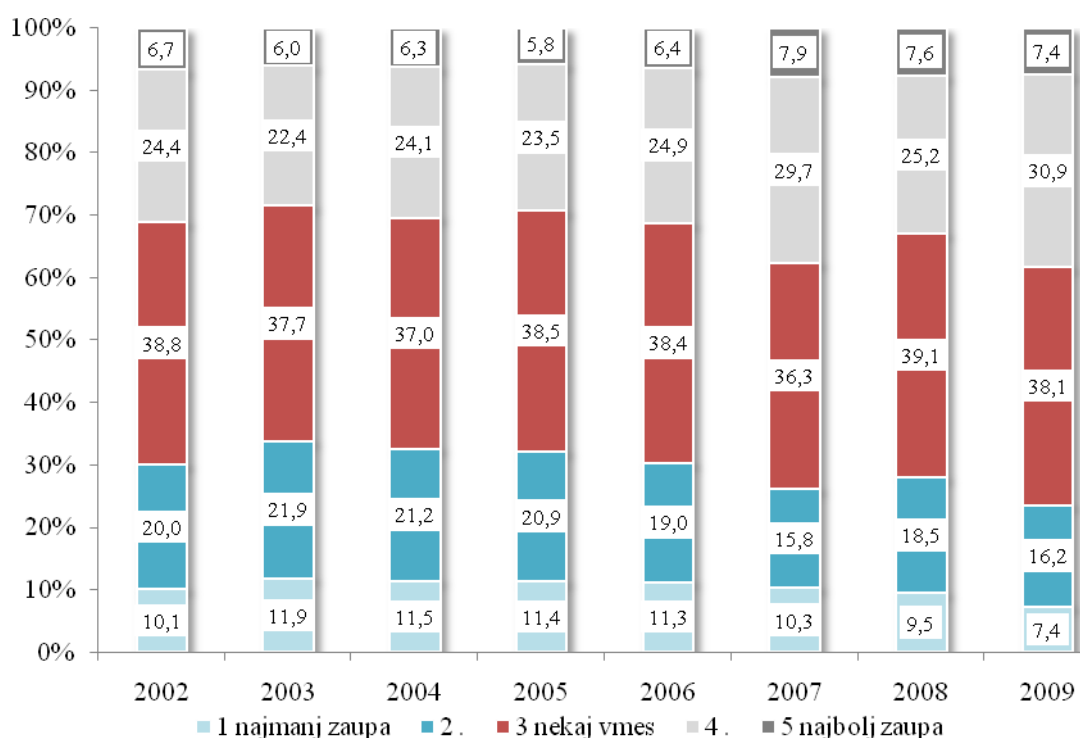

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.2.4.4 Zaupanje v policijo

Rezultati glede zaupanja v policijo (Slika 14) kažejo, da so mnenja anketirancev v celotnem obdobju zelo podobna ter da ni pravega zaupanja v policijo, saj ji največji delež anketirancev zaupa »nekje vmes«. Približno slaba tretjina anketirancev policiji zaupa, delež le-teh je nekoliko večji v letih 2007 in 2009, v približno enakem deležu pa so anketiranci, ki policiji ne zaupajo. Kot kaže Slika 14, je bilo zaupanje v policijo najmanjše v letu 2003 (28,4 %), v kasnejših letih pa se je začelo povečevati in je bilo največje v letu 2009 (38,3 %). Nezaupanje v policijo je bilo najmanjše v letu 2009 (23,6 %), največje pa v letu 2003 (33,8 %). Anketirancev, ki najbolj zaupajo v policijo, je zanemarljivo malo in delež teh je tudi v vseh letih manjši od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v policijo.

Slika 14: Zaupanje v policijo v obdobju 2002–2009, v odstotkih

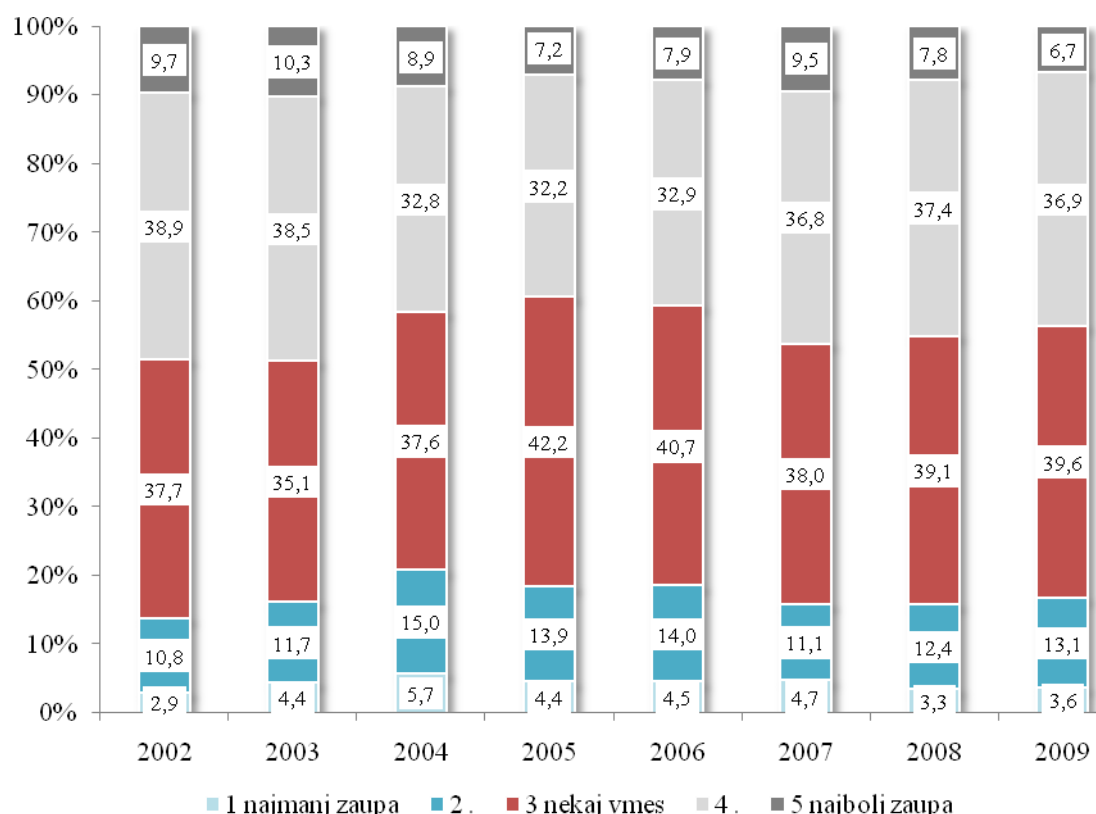

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.2.4.5 Zaupanje v slovensko šolstvo

Rezultati kažejo (Slika 15), da so mnenja anketirancev v vseh letih zelo podobna ter da obstaja zaupanje v slovensko šolstvo, saj mu večji delež anketirancev zaupa ali mu zaupa »nekje vmes«. Zaupanje v slovensko šolstvo z odgovorom 3 – nekje vmes je najmanjše v letu 2003 (35,1 %), in sicer na račun večjega nezaupanja, in največji v letu 2005 (42,2 %), ko je tudi edino leto, kjer je delež anketirancev, ki zaupajo »nekje vmes«, večji od deleža tistih, ki v slovensko šolstvo zaupajo. Zaupanje v slovensko šolstvo je bilo največje v letu 2002 in 2003 (približno 48 %), v naslednjih treh letih je zaupanje nekoliko padlo, ponovno pa se je dvignilo v letu 2007 (46,3 %). Nezaupanje v slovensko šolstvo je bilo najmanjše v letu 2002 (13,7 %) in je naraščalo vse do leta 2004, ko 20,7 % anketirancev slovenskemu šolstvu ni zaupalo. V nadaljnjih letih je nezaupanje začelo upadati, manjše povečanje nezaupanja je ponovno videti v letu 2009. Deleži anketirancev, ki najbolj zaupajo v slovensko šolstvo, se v vseh letih gibljejo med 7 in 10,3 %. Slednji so tudi v vseh letih večji od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v slovensko šolstvo. Glede na navedeno lahko sklenemo, da je slovensko šolstvo institucija, ki ji anketiranci glede na analizirane institucije izkazujejo največ zaupanja.

Slika 15: Zaupanje slovensko šolstvo 2002–2009, v odstotkih

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.2.4.6 Zaupanje v slovensko zdravstvo

Rezultati odstotkov, ki so razvidni iz Slike 16, kažejo, da so mnenja anketirancev glede zaupanja v slovensko zdravstvo v vseh letih zelo podobna. Skozi celotno obdobje večji del anketirancev slovenskemu zdravstvu zaupa ali mu zaupa »nekje vmes«. Zaupanje v slovensko zdravstvo je bilo največje v letu 2006 (37,1 %), po tem letu je zaupanje začelo padati in je bilo najnižje v letih 2008 (32,4 %) in 2009 (32,6 %). Nezaupanje v slovensko zdravstvo je bilo najnižje v letu 2002 (22,4 %). Naraščalo je v letih 2003–2005, leta 2006 je nekoliko padlo, v letu 2007 pa je ponovno naraslo in je bilo najvišje (27,5 %) ter je na taki ravni ostalo tudi v letu 2008. V letu 2009 pa je zaznati manjše povečanje nezaupanja (29,4 %). Deleži anketirancev, ki najbolj zaupajo v slovensko zdravstvo, se v vseh letih gibljejo med 7,6 in 9,4 %, slednji pa so v vseh letih večji od deleža tistih, ki najmanj zaupajo v zdravstvo (izjema je v letu 2009). Glede na navedeno lahko zaključim, da je slovensko zdravstvo institucija, v katero anketiranci poleg šolstva najbolj zaupajo.

Slika 16: Zaupanje slovensko zdravstvo 2002–2009, v odstotkih

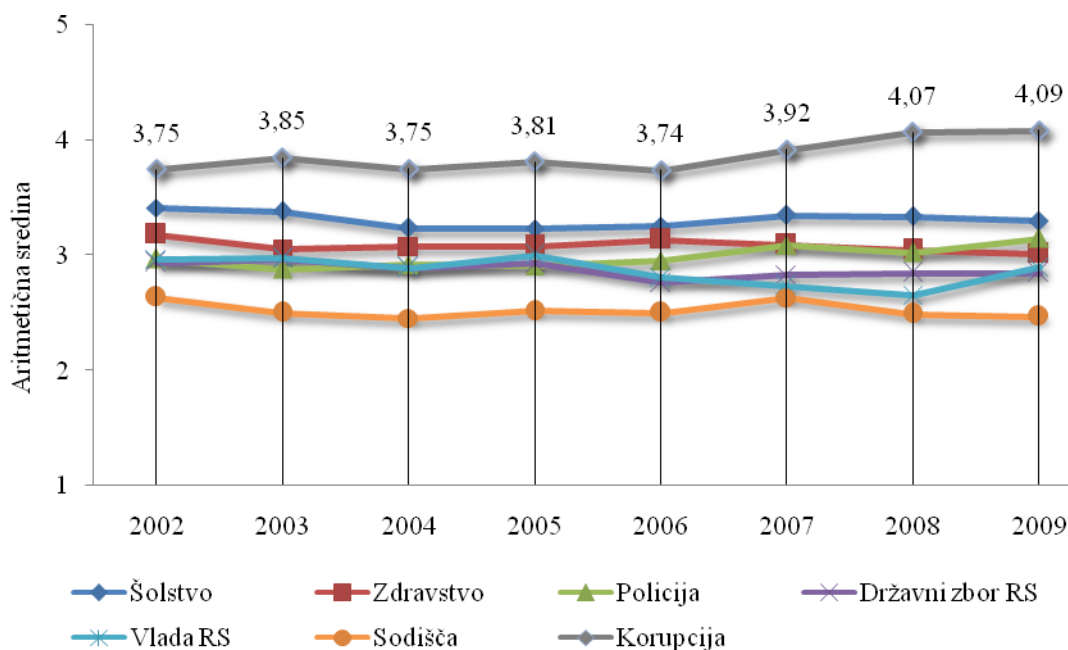

Vir: Povzeto po raziskavah Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

Slika 17 prikazuje skupno dinamiko povprečne ocene o korupciji ter zaupanja v državne institucije v Sloveniji skozi obdobje 2002–2009.

Kot izhaja iz Slike 17, povprečna ocena zaznane korupcije v Sloveniji v proučevanem obdobju raste, medtem ko je padanje zaupanja v primerjavi s korupcijo zaznati predvsem pri sodiščih, kjer je zaupanje tudi v celotnem obdobju najnižje. Zelo podobno gibanje krivulj s krivuljo korupcije imata zaupanje v šolstvo in zdravstvo. V letih 2006, 2007 in 2008, ko povprečna ocena korupcije narašča, zaupanje v Vlado vseskozi pada, medtem ko je tudi zaupanje v Državni zbor v tem obdobju na precej enaki ravni.

Slika 17: Ocena korupcije in zaupanje v državne institucije v obdobju 2002–2009

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK); Politbarometer 2002 (CJMMK); Politbarometer 2003 (CJMMK); Politbarometer 2004 (CJMMK); Politbarometer 2005 (CJMMK); Politbarometer 2006 (CJMMK); Politbarometer 2007 (CJMMK); Politbarometer 2008 (CJMMK); Politbarometer 2009 (CJMMK).

6.3 Analiza povezanosti korupcije in zaupanja v državne institucije v letu 2012

Ker na podlagi dveh različnih raziskav javnega mnenja – Stališča o korupciji in Politbarometer – ni mogoče analizirati oziroma ugotavljati povezanosti in medsebojnega vpliva proučevanih pojavov (povezanost odgovorov oziroma podatkov različnih anketirancev ni mogoča), sem izvedla lastno raziskavo mnenja o korupciji in zaupanju v državne institucije v Sloveniji. Zadnja raziskava javnega mnenja, ki je vključevala tako vprašanja o zaupanju v institucije kot vprašanja o korupciji, je bila namreč izvedena v letu 2005 (Stališče o korupciji) in tako zaradi časovne odmaknjenosti ter neaktualnosti ni primerna za predmetno analizo.

6.3.1 Metodologija raziskave

Zbiranje podatkov. Za zbiranje podatkov sem uporabila metodo spletnega anketiranja. Priprava vprašalnika in anketiranje sta tako bila izvedena s pomočjo spletnega orodja za izdelavo in izvedbo anket 1KA. Prednosti spletnega anketiranja so nizki stroški, hitrost in enostavnost zbiranja podatkov, možnost računalniške obdelave podatkov ter časovna in

geografska dostopnost anketirancev. Glavna pomanjkljivost uporabljene metode pa je nezmožnost anketiranja oseb, ki ne uporabljajo računalnika, torej starejše populacije. Vprašalnik za izvedbo spletne ankete sem sestavila iz vprašanj o korupciji in o zaupanju v državne institucije v Sloveniji. Vprašanja so bila v celoti povzeta iz izvedenih javnomnenjskih raziskav Stališča o korupciji in Politbarometer. Uporabljeni anketni vprašalnik je v Prilogi 4. Zbiranje podatkov oziroma spletno anketiranje je potekalo od 13. februarja do 15. marca 2012. Na vabilo za izpolnitev spletne ankete se je odzvalo 541 anketirancev, od tega je anketo ustrezno izpolnilo in končalo 438 anketirancev.

Predstavitev vzorca. Značilnosti proučevanega vzorca so razvidne iz Tabele 3. Vzorec predstavlja 438 anketirancev, vanj pa so vključeni tudi trije anketiranci, ki so odgovorili le na vprašanja o korupciji in zaupanju v državne institucije, niso pa izpolnili demografskih vprašanj.

Tabela 3: Značilnosti proučevanega vzorca anketirancev

Postavka	Postavka	N	Odstotek*
Spol			
	Moški	151	34,7
	Ženska	284	65,3
Starost			
	61 let in več	16	3,7
	46 do 60 let	94	21,7
	31 do 45 let	223	51,5
	30 let ali manj	100	23,1
Zaključena izobrazba			
	Osnovna	3	0,7
	Poklicna	14	3,2
	Srednja	167	38,7
	Višja, visoka ali več	248	57,4
Zaposlitveni status			
	Zaposlen v gospodarstvu	183	42,2
	Zaposlen v negospodarstvu	154	35,5
	Samozaposlen	38	8,8
	Gospodinja	1	0,2
	Upokojenec	27	6,2
	Študent, dijak	17	3,9
	Brezposeln	11	2,5
	Drug status	3	0,7

se nadaljuje

nadaljevanje

Postavka	Postavka	N	Odstotek*
Kraj bivanja			
	Na podeželju	126	29,2
	V manjšem kraju ali mestu	138	31,9
	V večjem mestu	53	12,3
	V Ljubljani ali Mariboru	115	26,6

Legenda: * Odstotek je izračunan glede na število odgovorov.

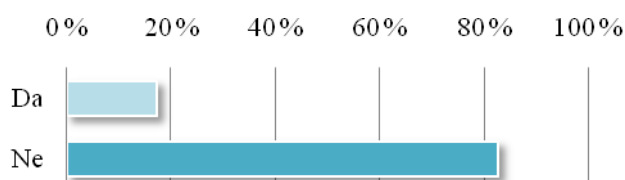
6.3.2 Rezultati raziskave

V nadaljevanju podajam analizo odgovorov na vprašanja v zvezi s korupcijo in zaupanjem v državne institucije v Sloveniji. Tabela z opisnimi statistikami posameznih odgovorov je v Prilogi 5.

6.3.2.1 Vprašanja o korupciji

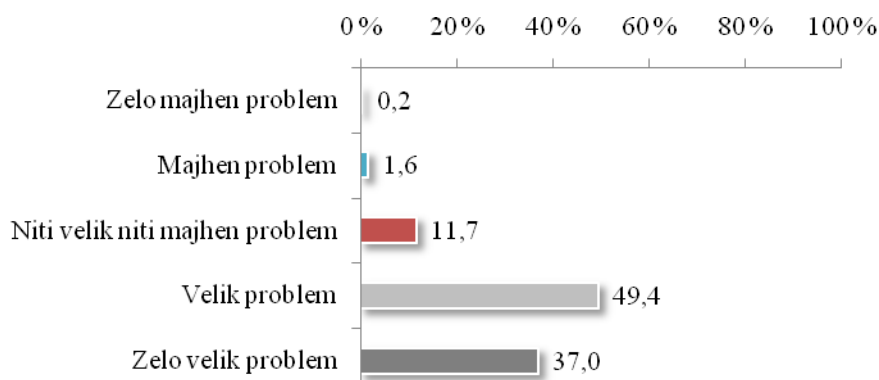
82,6 % anketirancev v zadnjem letu ni imelo nobene izkušnje s korupcijo. Slednjo je imel le manjši delež anketirancev (17,4 %). Zanimivo pa je, da tudi večina teh anketirancev (84,9 %) meni, da je korupcija v Sloveniji velik oziroma zelo velik problem.

Slika 18: Izkušnje s korupcijo (N=437)

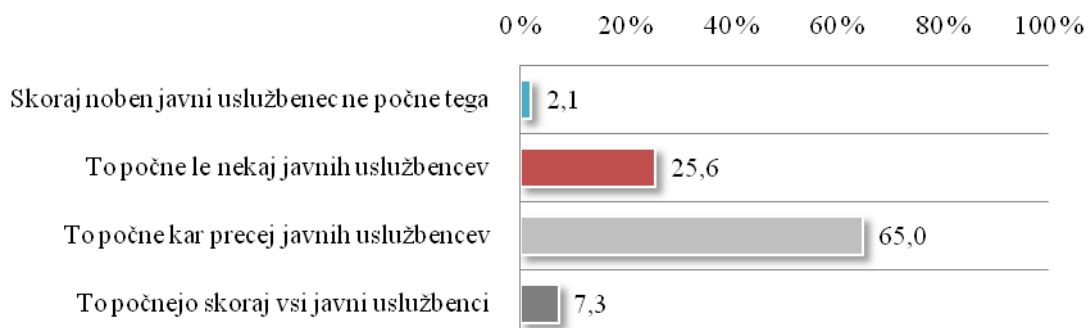
Večina anketirancev (86,4 %) meni, da je korupcija v Sloveniji velik oziroma zelo velik problem. Manjši delež anketirancev je v tej oceni neodločenih (11,7 %), medtem ko le 1,8 % anketirancev meni, da je korupcija majhen oziroma zelo majhen problem. Mnenje povprečnega anketiranca je, da je korupcija v Sloveniji velik problem (aritmetična sredina na x-stopenjski ocenjevalni lestvici je 4,21) (glej tudi Prilogo 3).

Slika 19: Ocena problema korupcije v Sloveniji (N=435)

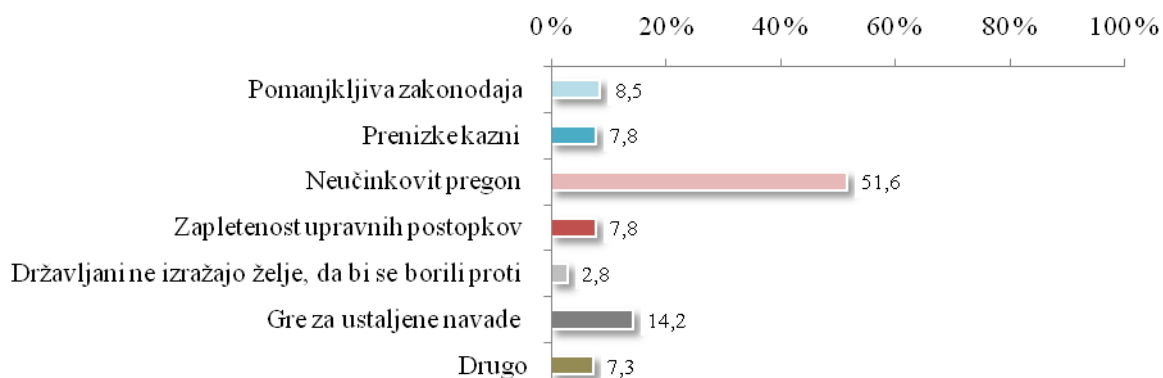
65 % anketirancev meni, da podkupnine v javnih službah sprejema kar precej uslužbencev. Približno četrtnina anketirancev meni, da to počne le nekaj javnih uslužbencev. Manjši delež anketirancev (7,3 %) meni, da to počnejo skoraj vsi. Le 2,1 % anketirancev pa meni, da skoraj noben javni uslužbenec ne sprejema podkupnin. Anketiranci v povprečju menijo, da podkupnino v javnih službah sprejema kar precej javnih uslužbencev (aritmetična sredina 2,78) (glej tudi Prilogo 3).

Slika 20: Razširjenost korupcije in sprejemanje podkupnine v javnih službah (N=437)

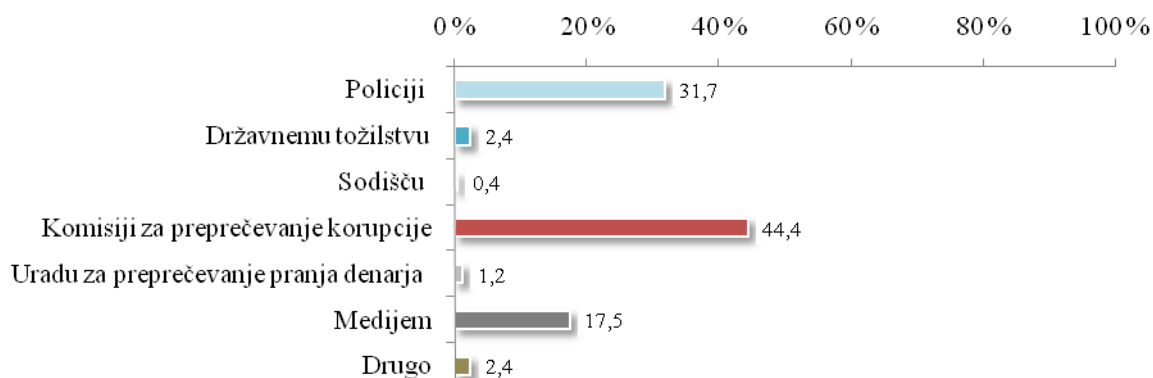
Nakaj več kot polovica anketirancev (51,6 %) meni, da je glavni vzrok za korupcijo neučinkovit pregon. 14,2 % jih meni, da gre za ustaljene navade, z ostalimi vzroki pa se strinjajo manjši deleži anketirancev (Slika 21).

Slika 21: Vzroki za korupcijo (N=436)

Večji delež anketirancev (57,8 %) bi primer korupcije, če bi zanj izvedel, prijavil, in sicer bi 44,4 % anketirancev korupcijo prijavilo Komisiji za preprečevanje korupcije (Slika 22). 31,7 % bi primer korupcije prijavilo policiji in 17,5 % medijem. Kar 42,2 % anketirancev primerov korupcije pristojnim organom ne bi prijavilo.

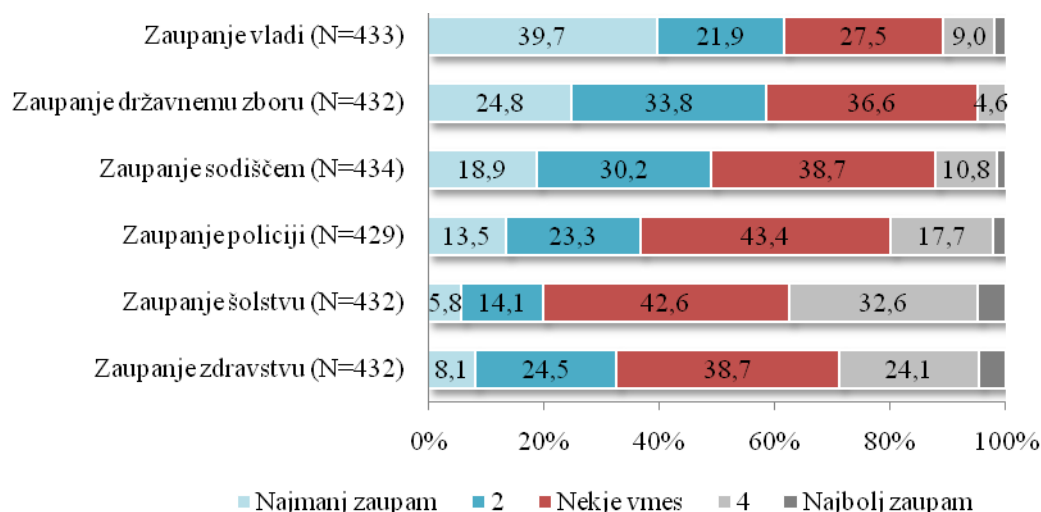
Slika 22: Komu bi prijavili primer korupcije (N=252)

6.3.2.2 Vprašanja o zaupanju v državne institucije

Kot izhaja iz Slike 23, je Vlada institucija, ki ji najmanj oziroma malo zaupa največji delež anketirancev (61,6 %), sledi ji Državni zbor (58,6 %) in nato sodišča s 49,1 %. Šolstvu (37,5 %) in zdravstvu (28,7 %) najbolj zaupa največji delež anketirancev. Policija je institucija, pri kateri je največji delež zaupanja nekje vmes (43,4 %).

Slika 23: Zaupanje državnim institucijam v Sloveniji

6.3.3 Korelacijska analiza

Ker gre za analizo ordinalnih spremenljivk, je za izračun odvisnosti uporabljen Spearmanov koeficient korelacije. Vrednosti korelacijskih koeficientov v Tabeli 4 v skladu s teoretičnimi pričakovanji kažejo negativno povezanost korupcije in zaupanja v državne institucije. Korelacijski koeficienti kažejo šibko negativno povezanost med oceno korupcije in zaupanjem v sodišča in med korupcijo in zaupanjem policiji ter skoraj neznatno negativno povezanost med korupcijo in zaupanjem v Državni zbor, med korupcijo in zaupanjem v šolstvo ter med korupcijo in zaupanjem v slovensko zdravstvo. V nasprotju s teoretičnimi pričakovanji pa med korupcijo ter zaupanjem v Vlado ni zaznati statistično značilne povezanosti.

Zanimive so tudi povezanosti zaupanja v različne državne institucije. Tako se med zaupanjem v Vlado in Državnim zborom kaže srednje močna pozitivna povezanost; torej večje kot je zaupanje v Državni zbor, tem večje je tudi zaupanje v Vlado. Ravno tako tudi korelacijski koeficient povezanosti zaupanja v sodišča in policijo kaže srednje močno pozitivno povezanost.

Tabela 4: Korelacijska matrika

Postavka	Ocena korupcije	Zaupanje državnim institucijam					
		Vladi RS	Državnemu zboru RS	Sodiščem	Policiji	Šolstvu	Zdravstvu
Ocena korupcije	1,000	-0,086 (0,074)	-0,096* (0,046)	-0,293** (0,000)	-0,220** (0,000)	-0,194** (0,000)	-0,120* (0,013)
Vladi RS		1,000	0,663** (0,000)	0,176** (0,000)	0,063 (0,195)	0,028 (0,562)	0,032 (0,501)
Državnemu zboru RS			1,000	0,296** (0,000)	0,248** (0,000)	0,185** (0,000)	0,107* (0,026)
Sodiščem				1,000	0,513** (0,000)	0,397** (0,000)	0,282** (0,000)
Policiji					1,000	0,454** (0,000)	0,334** (0,000)
Šolstvu						1,000	0,441** (0,000)
Zdravstvu							1,000

Legenda: * Korelacija je značilna pri $p < 0,05$

**Korelacija je značilna pri $p < 0,01$

6.3.4 Regresijska analiza

Za namen preverjanja medsebojnega vpliva (zaznane) korupcije in zaupanja v državne institucije ter preverjanja hipotez je v nadaljevanju prikazana ordinalna regresijska analiza (angl. *Ordinal Regression, Polytomus universal model* – PLUM), in sicer gre za uporabo logaritemske funkcije (angl. *logit*). V nalogi je uporabljena osnovna porazdelitev logistične regresije, in sicer logistična kumulativna porazdelitev. Za ocenjevanje koeficientov ordinalne logistične regresije pa je uporabljena metoda največjega verjetja oziroma logaritem funkcije verjetja.

Ordinalna logistična regresija za vsako vrednost odvisne spremenljivke oblikuje svojo logistično enačbo oziroma logit. V primeru pristopa sorazmernih indeksov verjetnosti je le-te mogoče primerjati z vzporednimi premicami. Model generira K logističnih enačb, če so vrednosti odvisne spremenljivke K+1. Te enačbe imajo enake vrednosti regresijskih

koeficientov, vendar ima vsaka logistična enačba svojo vrednost regresijske konstante. Množico logističnih enačb zapišemo (Indiana University, 2000, str. 27):

$$\begin{aligned}
 c_1(x) &= \ln \left(\frac{p_1}{1 - p_1} \right) = \alpha_1 + x' \beta \\
 c_2(x) &= \ln \left(\frac{p_1 + p_2}{1 - p_1 - p_2} \right) = \alpha_1 + x' \beta; \quad p_1 + p_2 + \dots + p_k = 1 \\
 &\quad \vdots \\
 c_k(x) &= \ln \left(\frac{p_1 + p_2 + \dots + p_k}{1 - p_1 - p_2 - \dots - p_k} \right) = \alpha_1 + x' \beta
 \end{aligned} \tag{1}$$

Odvisna spremenljivka je tako pri preverjanju prve (zaupanja v državne institucije) kot tudi druge hipoteze (ocene zaznane korupcije) merjena na petstopenjski lestvici. Metoda ordinalne logistične regresije tako generira štiri logistične enačbe, ki imajo enake vrednosti regresijskih koeficientov, vendar različne vrednosti regresijskih konstant.

Tabela 5 kaže **regresijsko analizo vpliva (zaznane) korupcije** kot neodvisne in pojasnjevalne spremenljivke **na zaupanje v posamezno državno institucijo**.³

Rezultati analize kažejo, da zaznana korupcija statistično pomembno vpliva na zaupanje v sodišča, policijo, šolstvo in zdravstvo, pri nekoliko višji stopnji zaupanja (6 %) pa korupcija vpliva tudi na zaupanje v Državni zbor. Korupcija statistično pomembno ne vpliva na zaupanje v Vlado. Najmočnejši statistično pomemben vpliv korupcije se tako kaže pri zaupanju v sodišča, čemur sledi zaupanje v policijo in zaupanje v šolstvo.

Ocena pojasnjevalne moči neodvisne spremenljivke je podana na osnovi Nagelkerkevega popravljenega determinacijskega koeficienta. Korupcija pojasni največji delež variance v modelu zaupanje v sodišča (8,9 %), sledi model zaupanja v policijo (4,3 %) in zaupanja v šolstvo (3,4 %).

S faktorjem spremembe interpretiramo vpliv spremembe vrednosti pojasnjevalne spremenljivke (ocena korupcije) na verjetnost odgovora (na lestvici od 1 do 5) zaupanja v državne institucije. Predznak regresijskega koeficienta pove smer vpliva spreminjanja pojasnjevalne spremenljivke. Vpliv spremembe pojasnjevalne spremenljivke – korupcije – na zaupanje v državne institucije kažejo odstotki v zadnjem stolpcu Tabele 5.

Kakovost regresijskih modelov je pri večini spremenljivk dobra, problematična sta le dva modela, in sicer:

³ Izpis rezultatov ordinalne logistične regresije (SPSS) je podan v Prilogi 6.

- model korupcije in zaupanja v Vlado, saj je njegova kakovost slaba oziroma statistično načeloma nesprejemljiva za sklepanje. Predvidevam, da na to pomembno vpliva višji odstotek manjkajočih vrednosti, kot jih predpostavlja metoda. A ker je prileganje podatkov modelu dobro, sem se vseeno odločila, da sprejemem model nekoliko slabše kakovosti;
- model korupcije in zaupanja v Državni zbor, saj je njegova kakovost sprejemljiva pri 6 % tveganju. Ker je prileganje podatkov modelu sicer dobro, sem se vseeno odločila, da sprejemem model nekoliko slabše kakovosti.

Tabela 5: Korupcija in zaupanje v državne institucije
(odvisna spremenljivka: zaupanje v državne institucije)

Modeli	Regresijski koeficient $e^{\text{reg.kof}(*0,01)^4}$	Stopnja znač.	Nagelkerke R^2	Prileganje	Kakovost modela	Vpliv pojasnjevalne sprem. ($1-e^{\text{reg.kof.}}$) *100
Korupcija in Vlada RS	-0,164 (0,9984)	0,174	0,004	Dobro (0,116)	Slaba (0,180)	-0,16 %
Korupcija in Državni zbor RS	-0,230 (0,9977)	0,060	0,008	Dobro (0,105)	Sprejemljiva (0,070)	-0,23 %
Korupcija in sodišča	-0,772 (0,9923)	0,000	0,089	Dobro (0,245)	Odlična (0,000)	-0,77 %
Korupcija in policija	-0,509 (0,9949)	0,000	0,043	Sprejemljivo (0,063)	Odlična (0,000)	-0,51 %
Korupcija in šolstvo	-0,469 (0,9953)	0,000	0,034	Odlično (0,354)	Odlična (0,000)	-0,47 %
Korupcija in zdravstvo	-0,285 (0,9972)	0,019	0,014	Odlično (0,901)	Odlična (0,019)	-0,28 %

Kot zgoraj navedeno, se za vsak model generira K logističnih enačb, če so vrednosti odvisne spremenljivke K+1. Odvisna spremenljivka – zaupanje v državne institucije – ima 5 vrednosti (od 1 – najmanj zaupa do 5 – najbolj zaupa). V nadaljevanju sledijo štirje izpisi enačb za posamezni model. Za vsak model (skupaj jih je šest) so podane enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti in indeksom verjetnosti:

⁴ Če želimo oceno regresijskih koeficientov razložiti z odstotnimi točkami namesto z deleži, je treba dobljene regresijske koeficiente pomnožiti s faktorjem $c = 0,01$.

Model 1 – Zaupanje v Vlado RS

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -1,099$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -0,217$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 1,417$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 3,283$$

} -0,164·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-1,099}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-0,217}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{1,417}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{3,283}$$

} ·e^{-0,164}·korup

Model 2 – Zaupanje v Državni zbor RS

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -2,078$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -0,625$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 2,015$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 5,107$$

} -0,230·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-2,078}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-0,625}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{2,015}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{5,107}$$

} ·e^{-0,230}·korup

Model 3 – Zaupanje v sodišča

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -4,787$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -3,303$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -1,175$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 1,172$$

} -0,772·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-4,787}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-3,303}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-1,175}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{1,172}$$

} ·e^{-0,772·korup}

Model 4 – Zaupanje v policijo

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -4,032$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -2,688$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -0,698$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 1,763$$

} -0,509·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-4,032}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-2,688}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-0,698}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{1,763}$$

} ·e^{-0,509·korup}

Model 5 – Zaupanje v šolstvo

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -4,806$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -3,409$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -1,451$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 1,044$$

} -0,469·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-4,806}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-3,409}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-1,451}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{1,044}$$

} ·e^{-0,469·korup}

Model 6 – Zaupanje v zdravstvo

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -3,638$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -1,932$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -0,276$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = 1,839$$

} -0,285·korup

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-3,638}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-1,932}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-0,276}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{1,839}$$

} ·e^{-0,285·korup}

Tabela 6 kaže **regresijsko analizo vpliva zaupanja v državne institucije** (zaupanje v Vlado, zaupanje v Državni zbor, zaupanje v sodišča, zaupanje v policijo, zaupanje v

šolstvo in zaupanje v zdravstvo) kot neodvisne in pojasnjevalne spremenljivke **na zaznano korupcijo**.⁵

Rezultati kažejo, da na zaznano korupcijo od proučevanih pojasnjevalnih spremenljivk statistično pomembno vpliva le zaupanje državljanov v sodišča, kjer se je izkazal statistično pomemben in srednje močan vpliv, ki pojasnjuje 12,6 % variance. Zaupanje v ostale institucije pa glede na rezultate analize nima statistično značilno pomembnega vpliva na zaznano korupcijo. Vpliv pojasnjevalne spremenljivke na odvisno spremenljivko je naslednji: zaznana korupcija se zmanjša za 0,54 %, če se pojasnjevalna spremenljivka, torej zaupanje v sodišča, poveča za eno odstotno točko in vrednost ostalih spremenljivk ostane nespremenjena. Smer vpliva pojasnjevalne spremenljivke (zaupanje v sodišča) na odvisno spremenljivko (zaznano korupcijo) je v skladu s teoretičnimi pričakovanji negativen.

- zaupsod: $e^{-0,00546} = 0,9946$.

Zaupanje v sodišča torej vpliva na zaznano korupcijo in obratno, kot se je izkazalo v analizi zgoraj, tudi korupcija pomembno vpliva na zaupanje v sodišča.

Regresijski model vpliva zaupanja v državne institucije na zaznano korupcijo je kakovosten za sklepanje, podatki pa se mu dobro prilegajo.

Tabela 6: Zaupanje v državne institucije in korupcija (odvisna spremenljivka: korupcija)

Neodvisne spremenljivke	Regresijski koeficient ($e^{\text{reg.kof.} \cdot 0,01}$)	Stopnja značilnosti	Vpliv pojasnjevalne sprem. ($1 - e^{\text{reg.kof.}}$) *100
Zaupanje v Vlado RS	-0,160 (0,9984)	0,176	-0,16 %
Zaupanje v Državni zbor RS	-0,157 (1,0016)	0,306	-0,16 %
Zaupanje v sodišča	-0,546 (0,9946)	0,000	-0,54 %
Zaupanje v policijo	-0,140 (0,9986)	0,249	-0,14 %

se nadaljuje

⁵ Izpis rezultatov ordinalne logistične regresije (SPSS) je podan v Prilogi 7.

nadaljevanje

Neodvisne spremenljivke	Regressijski koeficient ($e^{\text{reg.kof.} \cdot 0,01}$)	Stopnja značilnosti	Vpliv pojasnjevalne sprem. ($1 - e^{\text{reg.kof.}}$) *100
Zaupanje v šolstvo	-0,164 (0,9984)	0,193	-0,16 %
Zaupanje v zdravstvo	-0,029 (0,9997)	0,792	-0,03 %
Nagelkerke $R^2 = 0,126$	Prileganje = Odlično (1,00)	Kakovost modela = Odlična (0,000)	

Odvisna spremenljivka ocene (zaznane) korupcije ima 5 vrednosti (od 1 – zelo majhen problem do 5 – zelo velik problem), zato so v nadaljevanju podane štiri enačbe modela, ki so sprva izražene z logaritmom indeksa verjetnosti ter v nadaljevanju z indeksom verjetnosti.

Enačbe, izražene z logaritmi indeksa verjetnosti:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -8,583$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -6,477$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -4,304$$

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = -1,721$$

$$\begin{aligned} & -0,160 \cdot \text{zaupvl} + 0,157 \cdot \text{zaupdz} \\ & -0,546 \cdot \text{zaupsod} - 0,140 \cdot \text{zauppol} \\ & -0,164 \cdot \text{zaupšol} - 0,029 \cdot \text{zaupzdrav} \end{aligned}$$

Enačbe, izražene z indeksom verjetnosti:

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-8,583}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-6,477}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-4,304}$$

$$\left(\frac{p}{1-p}\right) = e^{-1,721}$$

$$\begin{aligned} & \cdot e^{-0,160 \cdot \text{zaupvl} + 0,157 \cdot \text{zaupdz} - 0,546 \cdot \text{zaupsod}} \\ & - 0,140 \cdot \text{zauppol} - 0,164 \cdot \text{zaupšol} - 0,029 \cdot \text{zaupzdrav} \end{aligned}$$

6.4 Razprava

Kot izhaja iz analize raziskav Stališča o korupciji v obdobju 2002–2009, so anketiranci vsako leto bolj občutljivi na pojav korupcije. Njihovo zaznavanje velikosti problema korupcije v Sloveniji je vsako leto večje, vedno večji delež anketirancev ocenjuje, da je korupcija v Sloveniji velik oziroma zelo velik problem. Glede na rezultate primarne raziskave, izvedene v letu 2012, kar 86,4 % anketirancev meni, da je korupcija velik oziroma zelo velik problem. Pri tem je predvsem zanimivo dejstvo, da je le majhen delež anketirancev dejansko imel izkušnjo s korupcijo in tudi, če bi jo imel, bi le-to v povprečju približno polovica anketirancev prijavila. Hkrati kar 51,6 % anketirancev meni, da je glavni vzrok za korupcijo neučinkovit pregon. To izkazuje nezaupanje v sodstvo in organe pregona v Sloveniji.

Zaupanje v državne institucije v Sloveniji je nizko. V obdobju 2002–2009 je vseskozi najnižje zaupanje v sodišča, od leta 2009 in vse do danes pa je ne glede na državnoborske volitve in menjavo oblasti najnižje zaupanje v Vlado in Državni zbor. Iz analize zaupanja v državne institucije izhaja, da anketiranci Vladi in Državnemu zboru pripisujejo enake značilnosti, saj je izkazano zaupanje v ti dve instituciji skozi vsa leta na zelo enaki ravni. Navedeno se potrди tudi statistično s korelacijsko analizo, saj koeficient korelacije kaže srednjo močno pozitivno povezanost med zaupanjem v Vlado in Državnim zborom.

Nadalje matrika korelacijskih koeficientov kaže, da sta (zaznana) korupcija in zaupanje v državne institucije statistično značilno povezana pojava. Po pričakovanjih in glede na negativen predznak korelacijskih koeficientov gre za negativno povezanost med proučevanima družbenima pojavoma. To pomeni, da se s povečanjem (zaznane) korupcije zaupanje v državne institucije zmanjša in obratno: v primeru, da se zaupanje v državne institucije poveča, se zaznana korupcija zmanjša. Izjema pri tej vzajemni povezanosti je le zaupanje v Vlado, pri kateri ni zaznani statistične značilne povezanosti s korupcijo.

Regresijska analiza, s katero sem tudi statistično preverila hipotezi magistrskega dela, je potrdila statistično značilen vpliv zaznane korupcije na zaupanje v državne institucije (sodišča, policijo, šolstvo, zdravstvo in Državni zbor). Že glede na rezultate korelacijske analize pa je bilo pričakovati, da regresijska analiza ne bo prikazala statistično značilnega vpliva (zaznane) korupcije na zaupanje v Vlado. To je glede na stanje gospodarske in socialne krize v državi razumljivo, saj je zaupanje v politiko in Vlado nizko tudi in predvsem zaradi nizke podpore javnosti vladnim ukrepom in reformam. Zaupanje v Vlado, Državni zbor in politične stranke se je v Sloveniji od začetka krize zelo znižalo in je tudi precej nižje kot v drugih državah Evropske unije (Eurobarometer 76, 2011, v UMAR, 2012, str. 56). Glede na rezultate regresijske analize tako lahko potrdim prvo hipotezo magistrskega dela in sklenem, da (zaznana) korupcija vpliva na zaupanje v državne institucije (sodišča, policijo, šolstvo, zdravstvo, Državni zbor) v Sloveniji.

Pri statističnem preverjanju druge hipoteze, in sicer da (ne)zaupanje v državne institucije vpliva na zaznano korupcijo, pa se je glede na rezultate regresijske analize izkazalo, da le zaupanje v sodišča pomembno statistično značilno vpliva na (zaznano) korupcijo. Pri zaupanju v vse ostale proučevane državne institucije (policijo, šolstvo, zdravstvo, Vlado, Državni zbor) ni zaznati statistično značilnega vpliva na oceno zaznane korupcije. Druge hipoteze magistrske naloge glede na rezultate regresijske analize tako ne morem v celoti potrditi. Rezultati pa kažejo na velik pomen zaupanja v sodstvo in pravno državo, ki je v Sloveniji vrsto let zelo nizko.

SKLEP

Različni avtorji in izsledki tujih raziskav kažejo na povezanost korupcije in zaupanja v državne institucije. Cilj magistrskega dela je raziskati povezanost omenjenih družbenih pojavov v Sloveniji in preveriti njun medsebojni vpliv.

Analize javnomnenjskih raziskav (Stališča o korupciji, 2002–2009) in izvedena primarna raziskava kažejo, da je korupcije v Sloveniji vedno več in da to zaznavajo tudi državljani, ki ocenjujejo, da je korupcija pri nas vedno večji problem. Javnomenjske raziskave so pokazatelj, kako razširjenost korupcije dojemajo državljani. Ti rezultati so tudi pomenljivo ogledalo nizke stopnje zaupanja tako v politiko kot v institucije pravne države v Sloveniji.

Iz definicije zaupanja v institucije izhaja, da gre pri tem zaupanju za pričakovano ravnanje državnih institucij in hkrati za občutek posameznika o enakopravnosti v dostopu do pravic in storitev javnega sektorja. Na podlagi analiz javnomnenjskih raziskav (Politbarometer, 2002–2009) lahko sklenem, da je zaupanje v državne institucije v Sloveniji nizko, kar se izkaže tudi pri rezultatih izvedene ankete v letu 2012. V obdobju 2002–2009 je vseskozi najnižje zaupanje v sodišča, medtem ko je v zadnjih letih zaznati nizko zaupanje predvsem v politične institucije, kot sta Vlada in Državni zbor. K temu so pripomogla predvsem koruptivna ter pogosto kriminalna ravnanja med seboj prepletenih političnih in gospodarskih elit ter na drugi strani dolgotrajni sodni postopki, občutek državljanov o odvisnosti sodstva od vplivov politike, pravna nepredvidljivost ter tudi gospodarska kriza. Nesporno dejstvo je tako, da korupcija spodkopava zaupanje ljudi v delovanje državnih institucij. Državljeni sledijo ljudem, ki državo vodijo. Nepošteni politiki in funkcionarji s svojimi dejanji sporočajo, da so dejanja korupcije in podkupovanja nekaj povsem običajnega in za družbo sprejemljivega. Državljeni zato tudi dvomijo v verodostojnost vladnih ukrepov in tudi v sposobnost države za boj proti korupciji. V primeru omejenih pravic pa so po zgledu voditeljev in politike do teh pripravljeni priti tudi s podkupovanjem. Sicer pa se zaupanja v državne institucije, čemur smo priča tudi v Sloveniji, ne da povrniti le z menjavo vlade.

Medsebojni vpliv in povezanost (zaznane) korupcije ter zaupanja v državne institucije sem v magistrskem delu preverila na podlagi izvedene primarne raziskave o zaznani korupciji in zaupanju v državne institucije v Sloveniji. Anketiranci so izrazili nizko zaupanje v državne institucije, predvsem v Vlado, Državni zbor in sodišča. Večina anketirancev (84,4 %) je tudi menilo, da je korupcija v Sloveniji velik oziroma zelo velik problem. Rezultati analize odgovorov so pokazali negativno korelacijo oziroma povezanost med (zaznana) korupcijo in zaupanjem v državne institucije (sodišče, policijo, šolstvo, zdravstvo, Državni zbor). Iz regresijske analize vpliva (zaznane) korupcije na zaupanje v posamezno državno institucijo pa izhaja, da zaznana korupcija statistično pomembno vpliva na zaupanje v sodišča, policijo, šolstvo, zdravstvo in Državni zbor, medtem ko rezultati regresijske analize vpliva (ne)zaupanja v državne institucije na korupcijo potrdijo statistično pomemben vpliv zaupanja v sodišča na zaznano korupcijo.

Glede na ugotovljeno lahko sklenem, da korupcija negativno vpliva na zaupanje v državne institucije v Sloveniji in da na drugi strani nezaupanje v delovanje državnih institucij – predvsem institucije pravne države – privede do korupcijskih dejanj. Za uspešen boj proti korupciji bi tako v Sloveniji potrebovali verodostojno politično vodstvo ter tudi višjo stopnjo zaupanja državljanov v sodstvo in pravno državo.

LITERATURA IN VIRI

1. Amundsen, I. (2006). Political Corruption. Chr. Michelin Institute. Najdeno 20. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.cmi.no/publications/file/2565-political-corruption.pdf>
2. Aragon d. o. o. (2006). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2005. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup05/>
3. Bohinc, R. (2005). *Osebe javnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
4. Božič, A. & Kristan, T. (2010, 10. december). Nezaupanje v slovenske politične institucije opazili v tujini. *Delo*. Najdeno 15. decembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/clanek/132884>
5. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2005a). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2002. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup02/>
6. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2005b). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2003. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup03/>
7. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2005c). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2004. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup04/>
8. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2008a) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2002. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi02/>
9. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2008b) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2003. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi03/>
10. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2008c) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2004. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi04/>
11. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009a). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2006. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup06/>
12. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009b). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2007. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup07/>
13. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009c) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2005. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi05/>

14. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009d) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2006. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi06/>
15. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009e) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2007. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi07/>
16. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2009f) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2008. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi08/>
17. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2010a). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2008. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup08/>
18. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2010b) V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Politbarometer 2009. Najdeno 15. maja 2011 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/pbsi09/>
19. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij. (2011). *Politbarometer 03/2011*. Najdeno 1. junija 2012 na spletnem naslovu https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/novice/politbarometer2011.pdf
20. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij (2012). V *Arhivu družboslovnih podatkov*. Stališča o korupciji 2009. Najdeno 15. maja 2012 na spletnem naslovu <http://adp.fdv.uni-lj.si/opisi/korup09/>
21. Clausen B., Kraay A. & Nyiri Z. (2011). Corruption and Confidence in Public Institutions: Evidence from a Global Survey. *The World Bank*. Najdeno 30. novembra 2011 na spletnem naslovu http://www.relooney.info/SI_Expeditionary/Pakistan-Governance_20.pdf
22. Clutterbuck, R. (1995). *Drugs, Crime and Corruption: Thinking the Unthinkable*. London: Macmillan.
23. Demokracija. (2011). *Ekonomsko svobodo v Sloveniji ovirata korupcija in visoka javna poraba*. Najdeno 8. marca na spletnem naslovu <http://www.demokracija.si/index.php/slovenija/politika/4808-ekonomsko-svobodo-v-sloveniji-ovirata-korupcija-in-visoka-javna-poraba>
24. Dobovšek, B. (2000). Preprečevanje korupcije v javni upravi. *Podjetje in delo*, Ljubljana, 6, 1069–1073.
25. Dobovšek, B. (2002). Sodobni problemi korupcije v upravi. V. B. Dobovšek (ur.), *Korupcija v javni upravi* (str. 44–52). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Generalna policijska uprava.
26. Dobovšek, B. (2005). *Korupcija in politika*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Policija. Generalna policijska uprava, Uprava kriminalistične policije.
27. Dobovšek, B. (2008). *Korupcija v tranziciji*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
28. Dimic, M. (2007). *Korupcija in neformalne mreže v Sloveniji* (magistrsko delo), Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

29. Dossier korupcija. (2004, 13. februar). *Korupcija v šolstvu*. Najdeno 16. februarja 2004 na spletnem naslovu <http://www.geocities.com/korupcija1/korruption2.html>
30. Društvo Integriteta. (2011, 30. november). *CPI2011 – Korupcija vse bolj najeda zaupanje v državo*. Najdeno 7. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.integriteta.si/aktivnosti-drustva/ostale-aktivnosti/222-cpi2011-korupcijavseboljnajedazaupanjevdrzavo->
31. Državno pravobranilstvo Republike Slovenije. (2010). *Skupno letno poročilo o delu državnega pravobranilstva v letu 2009*. Najdeno 11. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.dp-rs.si/fileadmin/dp.gov.si/pageuploads/Skupno_letno_porocilo_DPRS_2009.pdf
32. Državno pravobranilstvo Republike Slovenije. (2011). *Poročilo o delu za leto 2010*. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.dp-rs.si/fileadmin/dp.gov.si/pageuploads/LETNO_POROCILO/Porocilo_od_delu_DPRS_za_letno_2010.pdf
33. Evropska komisija. (2009). *Eurobarometer: Attitudes of Europeans towards Corruption Summary Report*. Najdeno 12. decembra 2011 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_325_sum_en.pdf
34. Evropska komisija. (2012). *Eurobarometer: je korupcije vedno več?* Najdeno 16. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/135&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=en>
35. Habjan V. (2010a). GRECO – Skupina držav proti korupciji. *Pravna praksa*, (48), 12.
36. Habjan V. (2010b). Priporočila GRECO Sloveniji v prvih dveh krogih ocenjevanja, *Pravna praksa*, 29 (49/50), 21–22.
37. Heyneman P. S. (2011, 6. februar). The corruption of ethics in higher education. Najdeno. 1. decembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20110204221811660>
38. Hostnik, M. (2011, 19. februar). Problem našega zdravstva: čakalne dobe in korupcija. *Dnevnik – Objektiv*. Najdeno 19. februarja 2011 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/objektiv/v_objektivu/1042425342
39. Hren, M. (2002). Ekonomski vidik korupcije in odkrivanje koruptivnih dejanj. *Posvet. Problematika odkrivanja in pregona gospodarske kriminalitete* (str. 163–179). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
40. Iglíč, H. (2004). Dejavniki nizke stopnje zaupanja v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, XX, 20 (46/47), 149–175.
41. Indiana University. (2000). *Analysis. of Categorical Dependant Variables*. Najdeno 1. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://www.indiana.edu/~statmath/stat/all/cat/printable.pdf>
42. Jager, M. (2000). Raziskanost korupcije v Sloveniji. *Podjetje in delo*, 6, 1013–1017.
43. Jager, M. (2005). Spirale korupcije, tek časa in zgodovina. Kanduč Z. (ur), *Kriminaliteta, družbeno nadzorstvo in postmodernizacijski procesi* (str. 115–123). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti.

44. Kampanakis, J. (2003). Policijska organizacijska (sub)kultura in integriteta policije. M. Pagon et al. (ur.). *Etika, integriteta in človekove pravice z vidika policijske dejavnosti*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
45. Kečanović, B. (2010). *Integriteta pravosodnega funkcionarja*. Komisija za preprečevanje korupcije: Civilnoppravna sodniška šola.
46. Klesner, J. L. & Morris S. D. (2008). Corruption and Trust: Theoretical Considerations and Evidence from Mexico. Najdeno 30. novembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.vanderbilt.edu/lapop/mexico/2006-corruptionandtrust.pdf>
47. Komisija za preprečevanje korupcije. (2010). *Letno poročilo 2009*. Najdeno 8. junija 2011 na spletnem naslovu: <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija/letna-porocila>
48. Komisija za preprečevanje korupcije. (2011a). *Ocena stanja korupcije v Sloveniji. Redno letno poročilo*. Najdeno 8. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.kpk-rs.si/sl/korupcija-integriteta-in-etika/analize-raziskave-in-statistika/ocena-stanja-korupcije>
49. Komisija za preprečevanje korupcije. (2011b). *Letno poročilo 2010*. Najdeno 20. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija/letna-porocila>
50. Komisija za preprečevanje korupcije. (2011c). *Pristojnosti in pooblastila*. Najdeno 4. avgusta 2011 na spletnem naslovu <https://www.kpk-rs.si/sl/nadzor-in-preiskave/pristojnosti-in-pooblastila>
51. Komisija za preprečevanje korupcije. (2011d). *Načelno mnenje št. 2/2011*. Najdeno 29. avgusta 2011 na spletnem naslovu <https://www.kpk-rs.si/sl/nadzor-in-preiskave/odlocitve-in-mnenja-komisije/nacelna-mnenja/08/2011/nacelno-mnenje-stevilka-22011>
52. Komisija za preprečevanje korupcije. (2011e). *Mednarodne organizacije*. Najdeno 30. avgusta 2011 na spletnem naslovu <https://www.kpk-rs.si/sl/korupcija-integriteta-in-etika/mednarodne-institucije-in-standardi/mednarodne-organizacije>
53. Komisija za preprečevanje korupcije. (2012). *Rezultati posebnega Eurobarometra s področja korupcije*. Najdeno 23. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.kpk-rs.si/sl/komisija/medijsko-sredisce/novice/02/2012/rezultati-posebnega-eurobarometra-s-podrocja-korupcije>
54. Kranjc, J. (2000). Korupcija in pravo. *Javna uprava*, 36, (3), 295–308.
55. Spremljanje pridruževanja EU. (2002). *Korupcija in protikorupcijski ukrepi v Sloveniji*. Budapest: Open Society Institute.
56. Manzetti, L., & Wilson, J. C. (2008). Corruption, economic satisfaction, and confidence in Government evidence from Argentina. *The Latin Americanist*. Najdeno 1. decembra 2011 na spletnem naslovu <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1557-203X.2006.tb00078.x/pdf>
57. Mauro, P. (1995). Corruption and Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 110 (3), 681–712.
58. Mauro P. (1998): Corruption: Causes, Consequenses, and Agenda for Further Resarch. *Finance & Development*, 35 (1), 11–14.

59. Miller, T. (2008). Tribunal, Indeks ekonomske svobode. Najdeno 8. marca 2012 na spletnem naslovu <http://tribunal-si.blogspot.com/2008/02/indeks-ekonomske-svobode.html>
60. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. (2009). *Poročilo o delu policije za leto 2008*. Najdeno 9. avgusta 2011 na spletnem naslovu: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2008.pdf>
61. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. (2010). *Letno poročilo o delu policije za leto 2009*. Najdeno 9. avgusta 2011 na spletnem naslovu: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2009.pdf>
62. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Nacionalni preiskovalni urad. (2011). Najdeno 1. septembra 2011 na spletnem naslovu http://www.mnz.gov.si/si/policija_varnost_in_nadzor/nacionalni_preiskovalni_urad/
63. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. (2011). *Poročilo o delu policije v letu 2010*. Najdeno 9. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2010.pdf>
64. Obreja, E., Gasca, V. & Politirnsche, T. (2002). *Public procurement and public ethics: a focus on fighting corruption*. Chisnau. Moldova: Transparency International.
65. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). *Corruption. A Glossary of International Standarts in Criminal Law*. Najdeno 8. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/59/38/41194428.pdf>
66. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2009). *Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Businss Transactions, Ratification status as of March 2009*. Najdeno 1. septembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/dataoecd/59/13/40272933.pdf>
67. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2011, 12. april). *Society at a Glance 2011: OECD Social Indicators*. Najdeno 3. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/fulltext/8111041e.pdf?expires=1332335800&id=id&accname=guest&checksum=26114C062528D50F7FBC931B8F4FB01D>
68. Ohman, M. & Zainubhai, H. (2009). *Political Finance Regulation: The global experience*. Washington: International Foundation for Electoral Systems.
69. Pagon, M. (2000). Policijska etika kot zvrst uporabne etike. *Varstvoslovje*, 2 (2), 158–167.
70. Pagon, M. & Lobnikar, B. (2001, maj). Korupcija v policiji: Opredelitev in njeno upravljanje. V *Korupcija kot realnost današnjega časa: strokovni posvet* (str. 85–90). Gotenica: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
71. Pirnat, R. (2010, 20. oktober). Slovenija in zaupanje v pravo. *Dnevnik – Objektiv*. Najdeno 15. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/objektiv/komentarji_in_mnenja/1042404379

72. Poročilo o Republiki Sloveniji Skupine držav proti korupciji – Greco (2000). Strasbourg: Svet Evrope.
73. Računsko sodišče Republike Slovenije. (2011). *Letno poročilo 2010*. Najdeno 1. septembra 2011 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/V/K02C7059A36D7D24CC125784D001C475C/\\$file/Letno_porocilo_RSRS_2010.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/V/K02C7059A36D7D24CC125784D001C475C/$file/Letno_porocilo_RSRS_2010.pdf)
74. Ristei, M. (2010, januar). *Glas gospodarstva*. Nevidna, a vseprisotna sila, 60–61.
75. Rubins, N., & Kinsella, N. S. (2005). *International Investment, Political Risk and Dispute Resolution*. New York: Oceana Publications.
76. Korupcija: posledica nezaupanja v sistem? (1997). *Pravna praksa*. (370), 21.
77. Dnevnik. (2010). *Raziskava Transparency International je pokazala nizko zaupanje vladi in politikom v Sloveniji*. Najdeno 3. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042409125>
78. RTV. (2011). *136 tisoč najemnine na mesec*. Najdeno 8. septembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.rtv slo.si/crna-kronika/hisne-preiskave-zaradi-najema-stavbe-zanpu/265890>
79. Sedej, I. (2003). *Korupcija v zdravstvu* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
80. Seligson, M. A. (2002). The Impact of Corruption on Regime Legitimacy: A Comparative Study of Four Latin American Countries. *Journal of Politics*, 64, (2), 408–433.
81. Selinšek, L. (2011, 29. september). Korupcija v kazenski in protikorupcijski zakonodaji. *Pravna praksa*, 30, (37), pril. II–VI.
82. Sen, A. K. (1967). Isolation, Assurance and the Social Rate of Discount, *Quarterly Journal of Economics*, (81), 112–124.
83. STA (2004, 24. november). Na Dunaju konferenca o korupciji v EU sreda. *Dnevnik*. Najdeno 12. decembra 2011 na spletnem naslovu <http://www.dnevnik.si/novice/svet/102615>
84. Stare, D. (2012). Prevzemanje in uveljavljanje odgovornosti – Kaj je že to? *KPK Vestnik*, (12), 1.
85. Škrabec, J. (2011). Korupcija in upravni postopki – analiza primerov (javna naročila, razpisi in razpolaganje s premoženjem). Slovenski dnevi varstvoslovja, Moravske Toplice: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. Najdeno 15. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.fvv.uni-mb.si/dv2011/zbornik/gospodarski_kriminal_organizirani_kriminal_in_korupcija/Skrbec.pdf
86. Šimac, N. (2004). Protiv korupcije: Stara pošast, nove opasnosti. *Mala škola demokracije*. Zagreb: Udruga za demokratsko društvo.
87. Toš, N. (2007, marec). *Potek demokratične institucionalizacije, Zaupanje v institucije sistema*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Najdeno 6. maja 2011 na spletnem naslovu http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/e-dokumenti/Zaupanje_v_institucije_2007.pdf

88. Tschannen-Moran, M. & K. Hoy, W. (2000). A Multidisciplinary Analysis of the Nature, Meaning, and Measurement of Trust, 552–555.
89. Tratnik, V. M. (1999). Korupcija. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, str. 153.
90. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2000. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/previous_cpi/2000
91. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2001. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2001
92. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2002. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2002
93. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2003. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2003
94. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2004. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2004
95. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2005. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2005
96. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2006. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2006
97. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2007. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2007
98. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2008. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008
99. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2009. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009
100. Transparency International, Corruption Perceptions Index 2010. Najdeno 30. maja 2011 na spletnem naslovu http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010
101. Transparency International. Global Corruption Barometer. Najdeno 3. marca 2011 na spletnem naslovu http://transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2010/results
102. Transparency International (2011). Najdeno 1. septembra 2011 na spletni strani: http://www.transparency.org/about_us

103. Transparency International. Transparency International's Corruption Perceptions Index 2011. Najdeno 28. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://cpi.transparency.org/cpi2011/>
104. Treisman, D. (1998). *The Causes of Corruption. A Cross-National Study*. Los Angeles: Journal of Public Economics. 3 (76), 399–457.
105. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2006). *Ekonomsko ogledalo*, št. 4. Najdeno 8. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/eo/2006/og0406/eo0406.pdf
106. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2011). *Poročilo o razvoju 2011*. Najdeno 1. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2011/POR_2011s.pdf
107. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2012). *Poročilo o razvoju 2012*. Najdeno 25. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2012/PoR_2012.pdf
108. Uslaner, E. (2001). *Trust and Corruption*. University of Salford: Department of Government and Politics, 2001.
109. Uslaner, E. (2004). *Trust and Corruption*. Department of Government and Politics. University of Maryland–College Park. Najdeno 1. septembra. 2011 na spletnem naslovu <http://www.bsos.umd.edu/gvpt/uslaner/uslanerCorruptionRoutledge.pdf>
110. Užmah, K. (2008). *Narodno gospodarski in podjetniški vidiki gospodarske kriminalitete* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor.
111. Vidiki korupcije v Sloveniji (2002, februar). Gradivo za okroglo mizo. Ljubljana.
112. Vidmar, A. (2002). *Reforma uprave v smislu pripravljenosti na Evropsko unijo* (specialistično delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
113. World Bank (2011). Worldwide Governance Indicators. Najdeno 28. februarja 2012 na spletnem naslovu http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp
114. World Economic Forum. (2009). *The Global Competitiveness Report 2009–2010*. Najdeno 29. maja 2011 na spletnem naslovu <https://members.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>
115. World Economic Forum. (2011). *The Global Competitiveness Report 2011–2012*. Najdeno 28. februarja 2012 na spletnem naslovu http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
116. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije, *Uradni list RS* št. 45/2010, 26/2011, 30/2011, 60/2011.
117. Zalar, A. (2000). Globalni pristop k preprečevanju korupcije v sodstvu. *Podjetje in delo*, 26 (6–7), 1051–1068.
118. Zdravniška zbornica Slovenije. (1997). *Kodeks medicinske deontologije Slovenije*. Najdeno 3. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.zdravniskazbornica.si/zzs.asp?FolderId=386>
119. Zlobec, J. (2011). Indeks nezaupanja v sodstvo = število sporov / število prebivalcev. *Pravna praksa*, (30–31), 3.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam kratic

Priloga 2: Primer korupcije v javni upravi pri najemanju stvarnega premoženja države

Priloga 3: Opisne statistike – Analiza korupcije v obdobju 2002–2009

Priloga 4: Anketni vprašalnik

Priloga 5: Opisna statistika

Priloga 6: Rezultati obdelave podatkov z analitičnim programskim paketom SPSS – H1

Priloga 7: Rezultati obdelave podatkov z analitičnim programskim paketom SPSS – H2

Priloga 1: Seznam kratic

BEEPS	Raziskava poslovnega okolja in delovanja podjetja (angl. <i>Bussiness Enviroment and Enterprise Performance Survey</i>)
BPI	Indeks nagnjenosti k dajanju podkupnin (angl. <i>Bribe Payers Index</i>)
CJMMK	Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
CPI	Indeks zaznavnosti korupcije (angl. <i>Corruption Perceptions Index</i>)
EU	Evropska unija (angl. <i>European Union</i>)
EUMAP	Program Evropske unije za monitoring in zagovorništvo (angl. <i>EU Monitoring and Advocacy Program</i>)
GRECO	Skupina držav proti korupciji (angl. <i>Group of States against Corruption</i>)
ICRG	Mednarodni deželni vodnik tveganja (angl. <i>International Country Risk Guide</i>)
IMD	Mednarodni inštitut za razvoj menedžmenta (angl. <i>International Institute for Management Development</i>)
KZ-1	Kazenski zakonik
NPU	Nacionalni preiskovalni urad
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
TI	Transparency International
UNDOC	Urad združenih narodov za droge in kriminal (angl. <i>United Nations Office on Drugs and Crime</i>)
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Ur. l.	Uradni list
WEF	Svetovni gospodarski forum (angl. <i>World Economic Forum</i>)
ZIntPK	Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije
ZKP	Zakon o kazenskem postopku
ZOPOKD	Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja
ZPKor	Zakon o preprečevanju korupcije

Priloga 2: Primer korupcije v javni upravi pri najemanju stvarnega premoženja države

V nadaljevanju je predstavljen primer korupcije v javnem sektorju. Gre za koruptivno dejanje pri najemu prostorov za potrebe NPU. Ministrstvo za notranje zadeve RS (v nadaljevanju Ministrstvo) je za potrebe NPU na Dimičevi ulici v Ljubljani od podjetja Ram Invest d. o. o. najelo prostore v izmeri 300 m². Po izdanem negativnem mnenju Računskega sodišča RS je tudi Komisija za preprečevanje korupcije sprejela dokončno odločitev o sumu korupcije uradnih oseb na ministrstvu.

Računsko sodišče je v revizijskem postopku o pravilnosti najema stavb na Dimičevi ulici ugotovilo, da je Ministrstvo ravnalo v nasprotju z zakoni (Zakonom o stvarnem premoženju države, pokrajin, občin, Zakonom o javnem naročanju). Po mnenju Računskega sodišča je pri omenjenemu najemu sporno, da Ministrstvo za stavbo, ki meri nekaj več kot 10.000 m², na mesec plačuje najemnino v višini 136.000 evrov. S temi sredstvi najemodajalec namreč lahko poravnava stroške lizinga. Stavba bo čez čas v lasti najemodajalca, zato Računsko sodišče meni, da bi bilo bolj ekonomično, če bi Ministrstvo to stavbo odkupilo (RTV, 2011).

Komisija za preprečevanje korupcije je v omenjenem primeru ugotovila, da sta bila izpolnjena oba elementa za opredelitev koruptivnega ravnanja oseb iz javnega sektorja, in sicer kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb ter uresničitev pričakovane koristi subjektu iz zasebnega sektorja, ki ga zastopa partner (bivše) ministrice za notranje zadeve. Komisija je svoje ugotovitve posredovala policiji, sicer pa je Komisija primer začela preiskovati na podlagi več prijav iz začetka leta 2010.

V zvezi z omenjenim korupcijskim dejanjem je Komisija v izreku načelnega mnenja št. 2/2011 zapisala (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011d):

- Ravnanje uradnih in odgovornih oseb subjekta javnega sektorja, ki kršijo dolžno ravnanje, povezano z uresničevanjem načel preglednosti (transparentnosti) in enakopravnega obravnavanja ponudnikov v postopku najemanja stvarnega premoženja države ter dolžno ravnanje, ki ga nalagajo predpisi o javnem naročanju, s tem pa subjektu zasebnega prava uresniči pričakovano korist, ustreza opredelitvi korupcije iz tretje alineje 2. člena Zakona o preprečevanju korupcije.
- Funkcionar subjekta javnega sektorja se je dolžan izogniti ravnanju, ki vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na objektivno in nepristransko opravljanje njegove javne funkcije, in sicer je dolžan tako ravnati zaradi zaščite integritete svoje funkcije, integritete državnega organa, ki ga vodi, in posledično integritete javnega sektorja ter zaradi krepitve zaupanja javnosti v nepristranskost in objektivnost njegovega dela in tudi dela drugih funkcionarjev. To sovпада z javnim interesom in mora biti prva skrb vseh zaposlenih v javnem sektorju. To velja za vse posameznike, ki v kakršni koli

obliki delujejo in so delovali znotraj javnega sektorja, četudi jih k izogibanju nasprotju interesov formalno ne zavezuje noben pravni akt.

Komisija v obrazložitvi načelnega mnenja poudarja, da je bilo v konkretnem primeru javno izpostavljeno dejstvo, da je funkcionarka, sedaj bivša ministrica za notranje zadeve, ki je v imenu Ministrstva podpisala najemno pogodbo za stavbo in opremo, v prijateljskem odnosu z zakonitim zastopnikom (direktorjem) druge pogodbene stranke, torej najemodajalca, ki je subjekt zasebnega prava. Formalnopravno funkcionarja k izločitvi pri sklepanju poslov zavezuje Kodeks ravnanja javnih uslužbencev (Ur. l. RS, št. 8/2001). Po oceni Komisije bi tako moral funkcionar odreagirati s svojo izločitvijo iz vseh faz postopka najemanja stavbe in opreme ter prenosom pooblastil za odločanje in sklenitev pogodbe na drugo, s poznanstvi neobremenjeno osebo. Na ta način bi bil zagotovljen videz nepristranskega in objektivnega odločanja; tako pa se ob kršitvah dolžnega ravnanja in ob dejstvu, da je funkcionar v imenu Ministrstva posloval z osebo, s katero je imel zasebne stike, dodatno krepi dvom v korektnost ravnanja oziroma ustvarja občutek, da so bili postopki na Ministrstvu obremenjeni z osebnimi okoliščinami, kar tudi zmanjšuje zaupanje v integriteto in delo javnega sektorja (Komisija za preprečevanje korupcije, 2011d).

Glede na podane opredelitve korupcije in značilnosti koruptivnega dejanja lahko rečemo, da gre v opisanem primeru za korupcijo med javnim in zasebnim sektorjem, korupcijo na makro nivoju ter korupcijo belih ovratnikov.

Priloga 3: Opisne statistike – Analiza korupcije v obdobju 2002–2009

Tabela 1: Ali ste imeli v zadnjem letu izkušnjo s korupcijo?

Leto	N	Min	Max	AS	M SE	SD	KA	KS
2002	910	1	2	1,82	0,013	0,382	-1,696	0,879
2003	892	1	2	1,96	0,007	0,205	-4,470	18,025
2004	898	1	2	1,92	0,009	0,268	-3,154	7,964
2005	1002	1	2	1,96	0,006	0,186	-4,995	22,991
2006	898	1	2	1,95	0,007	0,218	-4,131	15,099
2007	903	1	2	1,96	0,007	0,203	-4,502	18,307
2008	586	1	2	1,95	0,009	0,217	-4,165	15,400
2009	958	1	2	1,95	0,007	0,211	-4,297	16,496

Legenda: AS – Aritmetična sredina

M SE – Standardna napaka aritmetične sredine

SD – Standardni odklon

KA – Koeficient asimetrije

KS – Koeficient sploščenosti

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Tabela 2: Kako velik problem je korupcija v današnji Sloveniji?

Leto	N	Min	Max	AS	M SE	SD	KA	KS
2002	860	1	5	3,75	0,032	0,944	-0,218	-0,544
2003	860	1	5	3,85	0,032	0,937	-0,286	-0,696
2004	875	1	5	3,75	0,033	0,983	-0,384	-0,197
2005	978	1	5	3,81	0,031	0,981	-0,455	-0,276
2006	869	1	5	3,74	0,033	0,962	-0,145	-0,692
2007	867	1	5	3,92	0,032	0,956	-0,496	-0,400
2008	569	1	5	4,07	0,039	0,934	-0,726	0,049
2009	966	1	5	4,09	0,030	0,929	-0,693	-0,146

Legenda: AS – Aritmetična sredina

M SE – Standardna napaka aritmetične sredine

SD – Standardni odklon

KA – Koeficient asimetrije

KS – Koeficient sploščenosti

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Tabela 3: Razširjenost korupcije in sprejemanja podkupnin v javnih službah

Leto	N	Min	Max	AS	M SE	SD	KA	KS
2002	860	1	4	2,71	0,024	0,701	0,102	-0,452
2003	832	1	4	2,64	0,023	0,676	0,163	-0,377
2004	835	1	4	2,63	0,024	0,705	0,067	-0,325
2005	960	1	4	2,62	0,023	0,715	0,198	-0,419
2006	821	1	4	2,57	0,024	0,689	0,245	-0,329
2007	819	1	4	2,56	0,025	0,723	0,122	-0,316
2008	555	1	4	2,70	0,032	0,748	-0,072	-0,359
2009	892	1	4	2,73	0,024	0,719	0,073	-0,483

Legenda: AS – Aritmetična sredina
M SE – Standardna napaka aritmetične sredine
SD – Standardni odklon
KA – Koeficient asimetrije
KS – Koeficient sploščenosti

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Tabela 4: Ali bi prijavili primer korupcije?

Leto	N	Min	Max	AS	M SE	SD	KA	KS
2002	761	1	2	1,35	0,017	0,476	0,651	-1,581
2003	745	1	2	1,37	0,018	0,484	0,520	-1,735
2004	753	1	2	1,41	0,018	0,491	0,388	-1,855
2005	889	1	2	1,33	0,016	0,470	0,726	-1,476
2006	778	1	2	1,36	0,017	0,480	0,597	-1,648
2007	785	1	2	1,40	0,017	0,490	0,409	-1,837
2008	527	1	2	1,41	0,021	0,493	0,360	-1,878
2009	815	1	2	1,35	0,017	0,476	0,641	-1,593

Legenda: AS – Aritmetična sredina
M SE – Standardna napaka aritmetične sredine
SD – Standardni odklon
KA – Koeficient asimetrije
KS – Koeficient sploščenosti

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Tabela 5: Komu bi prijavili primer korupcije

Leto	N	Min	Max	AS	M SE	SD	KA	KS
2002	472	1	7	2,92	0,092	1,993	0,485	-1,123
2003	418	1	7	3,30	0,095	1,942	0,151	-1,139
2004	412	1	7	3,42	0,095	1,931	0,077	-1,109
2005	581	1	7	3,01	0,080	1,919	0,354	-1,150
2006	462	1	7	3,18	0,087	1,872	0,175	-1,080
2007	445	1	7	3,20	0,091	1,909	0,244	-,997
2008	290	1	7	3,26	0,115	1,956	0,153	-1,275
2009	506	1	7	2,87	0,081	1,829	0,348	-1,125

Legenda: AS – Aritmetična sredina
M SE – Standardna napaka aritmetične sredine
SD – Standardni odklon
KA – Koeficient asimetrije
KS – Koeficient sploščenosti

Vir: Povzeto po raziskavah Stališča o korupciji 2002 (CJMMK); Stališča o korupciji 2003 (CJMMK); Stališča o korupciji 2004 (CJMMK); Stališča o korupciji 2005 (Aragon, d. o. o.); Stališča o korupciji 2006 (CJMMK); Stališča o korupciji 2007 (CJMMK); Stališča o korupciji 2008 (CJMMK); Stališča o korupciji 2009 (CJMMK).

Priloga 4: Anketni vprašalnik

Q1 - Pred vami je sklop vprašanj o korupciji in zaupanju v državne institucije. "Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev, ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega (Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije, Ur. l. RS, št. 45/2010, 26/2011, 30/2011)."

Q2 - Ali ste imeli vi ali vaši najbližji v zadnjem letu kakršno koli izkušnjo s korupcijo?

- Da, imeli smo
- Ne, nismo imeli

Q3 - Na lestvici ocen od 1 do 5 prosim ocenite, kako velik problem je korupcija v današnji Sloveniji?

	1 - Zelo majhen problem	2 - Majhen problem	3 - Niti velik niti majhen problem	4 - Velik problem	5 - Zelo velik problem
Korupcija v današnji Sloveniji je ...	☐	☐	☐	☐	☐

Q4 - Kako razširjena sta po vaši oceni v Sloveniji pojava korupcije in sprejemanje podkupnine v javnih službah?

- Skoraj noben javni uslužbenec ne počne tega
- To počne le nekaj javnih uslužbencev
- To počne kar precej javnih uslužbencev
- To počnejo skoraj vsi javni uslužbenci

Q5 - Kateri izmed spodaj naštetih vzrokov za korupcijo v Sloveniji je po vašem mnenju najpomembnejši vzrok?

- Pomanjkljiva zakonodaja
- Prenizke kazni
- Neučinkovit pregon korupcije
- Zapletenost upravnih postopkov
- Državljeni ne izražajo želje, da bi se borili proti korupciji
- Gre za ustaljene navade
- Drugo (prosim, navedite):

Q6 - Ali bi prijavili primer korupcije, če bi zanj izvedeli?

- Da
- Ne

IF (1) Q6 = [1]

Q7 - Komu bi prijavili primer korupcije?

- Policiji

- Državnemu tožilstvu
- Sodišču
- Komisiji za preprečevanje korupcije
- Uradu za preprečevanje pranja denarja
- Medijem (časopisom, radiu, televiziji)
- Drugo (prosim, navedite):

Q8 - V nadaljevanju je navedenih nekaj državnih institucij. Za vsako izmed njih na lestvici ocen od 1 do 5 prosim ocenite, koliko jim zaupate. Kako torej zaupate ...:

	1 - Najmanj zaupam	2	3 - Nekje vmes	4	5 - Najbolj zaupam
Sedanji vladi v celoti	☐	☐	☐	☐	☐
Državnemu zboru	☐	☐	☐	☐	☐
Sodiščem	☐	☐	☐	☐	☐
Policiji	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenskemu šolstvu	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenskemu zdravstvu	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 - Zahvaljujem se vam za vaša mnenja o korupciji in zaupanju v državne institucije. Pred vami je le še kratek sklop sociodemografskih vprašanj.

Q10 - Prosim, označite vaš spol.

- Moški
- Ženska

Q11 - Koliko ste stari?

- 30 let ali manj
- 31 do 45 let
- 46 do 60 let
- 61 let in več

Q12 - Kakšna je vaša zaključena izobrazba?

- Osnovna
- Poklicna
- Srednja
- Višja, visoka ali več

Q13 - Kakšen je vaš zaposlitveni status?

- Zaposlen v gospodarstvu
- Zaposlen v negospodarstvu
- Samozaposlen
- Kmet
- Gospodinja
- Upokojenec
- Študent, dijak

- Brezposeln
- Drug status (prosim, navedite):

Q14 - Za konec mi prosim zaupajte še vaš kraj bivanja. Kje bivate?

- Na podeželju
- V manjšem kraju ali mestu
- V večjem mestu
- V Ljubljani ali Mariboru

Priloga 5: Opisna statistika

Postavka	N	AS	SE M	SD	KA	KS	Min	Max
Vprašanja o korupciji								
Izkušnja s korupcijo	437	1,83	0,018	0,379	-1,727	0,985	1	2
Problematičnost korupcije	435	4,21	0,035	0,727	-0,750	0,730	1	5
Razširjenost korupcije in sprejemanje podkupnine v javnih službah	437	2,78	0,029	0,602	-0,430	0,567	1	4
Vzroki za korupcijo	436	3,61	0,079	1,643	0,673	-0,367	1	7
Ali bi prijavili primer korupcije?	436	1,42	0,024	0,494	0,317	-1,908	1	2
Komu bi prijavili primer korupcije?	252	3,43	0,119	1,889	-0,065	-1,198	1	7
Zaupanje v državne institucije								
Zaupanje sedanji vladi	433	2,11	0,052	1,090	0,539	-0,715	1	5
Zaupanje v državni zbor	432	2,22	0,042	0,880	0,054	-0,835	1	5
Zaupanje sodiščem	434	2,46	0,046	0,963	0,086	-0,552	1	5
Zaupanje policiji	429	2,72	0,047	0,978	-0,143	-0,477	1	5
Zaupanje šolstvu	432	3,17	0,045	0,932	-0,407	0,008	1	5
Zaupanje zdravstvu	432	2,93	0,048	0,996	-0,063	-0,469	1	5
Demografija								
Spol	435	1,65	0,023	0,477	-0,644	-1,592	1	2
Starost	433	2,06	0,037	0,770	0,385	-0,182	1	4
Zaključena izobrazba	432	3,53	0,029	0,597	-1,060	1,126	1	4
Zaposlitveni status	434	2,32	0,092	1,914	1,858	2,423	1	9
Kraj bivanja	432	2,36	0,056	1,162	0,285	-1,380	1	4

Legenda: N – Število enot

AS – Aritmetična sredina

SE M – Standardna napaka aritmetične sredine

SD – Standardni odklon

KA – Koeficient asimetrije

KS – Koeficient sploščenosti

Min – Najnižja vrednost pri odgovoru

Max – Najvišja vrednost pri odgovoru

**Priloga 6: Rezultati obdelave podatkov z analitičnim programskim paketom SPSS:
Vpliv (zaznane) korupcije na zaupanje v državne institucije (H1)**

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8a V	1 1 - nadaljevanju je navedenih	172	39,9%
	2 2 - 3 3 - Nekje vmes	93	21,6%
	4 4 - 5 5 - Najbolj zaupa m	119	27,6%
		39	9,0%
		8	1,9%
Valid		431	100,0%
Missing		7	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
Intercept Only	76,219			
Final	74,421	1,798	1	,180

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	20,756	15	,145
Deviance	21,696	15	,116

Link function: Logit.

Pseudo R-Square

Cox and Snell	,004
Nagelkerke	,004
McFadden	,002

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8a = 1]	-1,099	,519	4,483	1	,034	-2,116	-,082
	[Q8a = 2]	-,217	,516	,177	1	,674	-1,229	,795
	[Q8a = 3]	1,417	,526	7,268	1	,007	,387	2,448
	[Q8a = 4]	3,283	,615	28,492	1	,000	2,078	4,489
Location	Q3a in vlada	-,164	,121	1,848	1	,174	-,401	,073

Link function: Logit.

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8b V nadaljevanju je navedenih ne: Državemu zboru	1 1 - Najma nj zaupa m	107	24,9%
	2 2	144	33,5%
	3 3 - Nekje vmes	158	36,7%
	4 4	20	4,7%
	5 5 - Najbolj zaupa m	1	,2%
Valid		430	100,0%
Missing		8	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	Df	Sig.
Intercept Only	72,574			
Final	69,289	3,284	1	,070

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	25,666	15	,042
Deviance	22,108	15	,105

Link function: Logit.

Cox and Snell	,008
Nagelkerke	,008
McFadden	,003

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8b = 1]	-2,078	,531	15,286	1	,000	-3,119	-
	[Q8b = 2]	-,625	,522	1,430	1	,232	-1,648	1,036
	[Q8b = 3]	2,015	,552	13,340	1	,000	,934	3,097
	[Q8b = 4]	5,107	1,120	20,788	1	,000	2,912	7,303
Location	Q3a in DZ	-,230	,122	3,541	1	,060	-,469	,010

Link function: Logit.

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8c V nadaljevanju je navedenih ne: Sodiščem	1 1 - Najmanj zaupam	82	19,0%
	2 2	129	29,9%
	3 3 - Nekje vmes	168	38,9%
	4 4	47	10,9%
	5 5 - Najbolj zaupam	6	1,4%
Valid		432	100,0%
Missing		6	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	Df	Sig.
Intercept Only	107,892			
Final	70,378	37,513	1	,000

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	17,182	15	,308
Deviance	18,352	15	,245

Link function: Logit.

Pseudo R-Square

Cox and Snell	,083
Nagelkerke	,089
McFadden	,032

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8c = 1]	-4,787	,568	70,900	1	,000	-5,901	-3,672
	[Q8c = 2]	-3,303	,546	36,561	1	,000	-4,374	-2,232
	[Q8c = 3]	-1,175	,526	4,985	1	,026	-2,206	-,144
	[Q8c = 4]	1,172	,638	3,371	1	,066	-,079	2,423
Location	Q3a in sodišča	-,772	,127	37,064	1	,000	-1,021	-,524

Link function: Logit.

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8d V	1 1 - nadaljevanju je navedenih ne: Policiji	58	13,6%
	2 2	99	23,2%
	3 3 - Nekje vmes	185	43,3%
	4 4	76	17,8%
	5 5 - Najbolj zaupa m	9	2,1%
Valid		427	100,0%
Missing		11	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
Intercept Only	94,644			
Final	77,327	17,317	1	,000

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	22,162	15	,104
Deviance	24,113	15	,063

Link function: Logit.

Pseudo R-Square

Cox and Snell	,040
Nagelkerke	,043
McFadden	,015

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8d = 1]	-4,032	,558	52,233	1	,000	-5,126	-2,939
	[Q8d = 2]	-2,688	,540	24,744	1	,000	-3,747	-1,629
	[Q8d = 3]	-,698	,524	1,779	1	,182	-1,725	-,328
	[Q8d = 4]	1,763	,601	8,614	1	,003	,586	2,940
Location	Q3a in policija	-,509	,124	16,727	1	,000	-,753	-,265

Link function: Logit.

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8e V nadaljevanju je navedenih ne: Slovenskemu šolstvu	1 1 - Najmanj zaupam	25	5,8%
	2 2 - Nekje vmes	60	14,0%
	3 3 - Nekje vmes	184	42,8%
	4 4 - Najbolj zaupam	140	32,6%
	5 5 - Najbolj zaupam	21	4,9%
Valid		430	100,0%
Missing		8	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	Df	Sig.
Intercept Only	85,860			
Final	71,923	13,937	1	,000

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	17,248	15	,304
Deviance	16,433	15	,354

Link function: Logit.

Pseudo R-Square

Cox and Snell	,032
Nagelkerke	,034
McFadden	,012

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8e = 1]	-4,806	,582	68,175	1	,000	-5,947	-3,665
	[Q8e = 2]	-3,409	,553	37,983	1	,000	-4,493	-2,325
	[Q8e = 3]	-1,451	,532	7,455	1	,006	-2,493	-,410
	[Q8e = 4]	1,044	,551	3,587	1	,058	-,036	2,125
Location	Q3a in šolstvo	-,469	,125	14,043	1	,000	-,714	-,224

Link function: Logit.

PLUM - Ordinal Regression

Case Processing Summary

		N	Marginal Percentage
Q8f V nadaljevanju je navedenih ne: Slovenskemu zdravstvu	1 1 - Najmanj zaupam	35	8,1%
	2 2	105	24,4%
	3 3 - Nekje vmes	167	38,8%
	4 4	103	24,0%
	5 5 - Najbolj zaupam	20	4,7%
Valid		430	100,0%
Missing		8	
Total		438	

Model Fitting Information

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	Df	Sig.
Intercept Only	72,622			
Final	67,114	5,508	1	,019

Link function: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	8,872	15	,884
Deviance	8,532	15	,901

Link function: Logit.

Pseudo R-Square

Cox and Snell	,013
Nagelkerke	,014
McFadden	,005

Link function: Logit.

Parameter Estimates

		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
							Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[Q8f = 1]	-3,638	,549	43,896	1	,000	-4,714	-2,562
	[Q8f = 2]	-1,932	,525	13,554	1	,000	-2,960	-,903
	[Q8f = 3]	-,276	,516	,286	1	,593	-1,286	,735
	[Q8f = 4]	1,839	,548	11,283	1	,001	,766	2,912
Location	Q3a in zdravstvo	-,285	,121	5,535	1	,019	-,522	-,048

Link function: Logit.

**Priloga 7: Rezultati obdelave podatkov z analitičnim programskim paketom SPSS:
Vpliv zaupanja v državne institucije na (zaznano) korupcijo (H2)**

CaseProcessingSummary

		N	MarginalPercentage
Q3a Na lestvici ocen od 1 do 5 pro: Korupcija v današnji Sloveniji je ...	1 1 - Zelo majhen problem	1	,2%
	2 2 - Majhen problem	7	1,7%
	3 3 - Niti velik niti majhen problem	51	12,0%
	4 4 - Velik problem	210	49,5%
	5 5 - Zelo velik problem	155	36,6%
Valid		424	100,0%
Missing		14	
Total		438	

Model FittingInformation

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
InterceptOnly	758,237			
Final	708,629	49,609	6	,000

Linkfunction: Logit.

Goodness-of-Fit

	Chi-Square	df	Sig.
Pearson	1018,118	1178	1,000
Deviance	632,711	1178	1,000

Linkfunction: Logit.

Pseudo R-Square

CoxandSnell	,110
Nagelkerke	,126
McFadden	,056

Linkfunktion: Logit.

Parameter Estimates

	Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	95% Confidence Interval	
						LowerBound	UpperBound
Threshold [Q3a = 1]	-8,583	1,108	59,992	1	,000	-10,755	-6,411
[Q3a = 2]	-6,477	,591	120,029	1	,000	-7,636	-5,318
[Q3a = 3]	-4,304	,484	79,194	1	,000	-5,252	-3,356
[Q3a = 4]	-1,721	,438	15,413	1	,000	-2,580	-,862
Location Q8a	-,160	,118	1,835	1	,176	-,391	,071
Q8b	,157	,153	1,050	1	,306	-,143	,456
Q8c	-,546	,122	19,946	1	,000	-,786	-,306
Q8d	-,140	,121	1,329	1	,249	-,378	,098
Q8e	-,164	,126	1,698	1	,193	-,412	,083
Q8f	-,029	,108	,070	1	,792	-,241	,184

Test of Parallel Lines^c

Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
NullHypothesis	708,629			
General	675,423 ^a	33,206 ^b	18	,016